

การศึกษาความเป็นไปได้ของนโยบายบริหารพื้นที่เกษตรกรรม (Zoning)
กรณีศึกษา อำเภอเมืองกำแพงเพชร จังหวัดกำแพงเพชร

โดย

นายพรชัย ชัยสงคราม

การค้นคว้าอิสระนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
รัฐศาสตรมหาบัณฑิต (การบริหารจัดการสาธารณะ)
สาขาวิชาการบริหารจัดการสาธารณะ สำหรับนักบริหาร
คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
ปีการศึกษา 2558
ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

การศึกษาความเป็นไปได้ของนโยบายบริหารพื้นที่เกษตรกรรม (Zoning)
กรณีศึกษา อำเภอเมืองกำแพงเพชร จังหวัดกำแพงเพชร

โดย

นายพรชัย ชัยสงคราม

การค้นคว้าอิสระนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
รัฐศาสตรมหาบัณฑิต (การบริหารจัดการสาธารณะ)
สาขาวิชาการบริหารจัดการสาธารณะ สำหรับนักบริหาร
คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
ปีการศึกษา 2558
ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

THE FEASIBLE STUDY OF THE AGRICULTURE MANAGEMENT
(ZONNING) POLICY: SPECIFIC CASE STUDY IN THE TOWN
DISTRICT OF KAMPAENGPHEP PROVINCE

BY

MR. PORNCHAI CHAISONGKRAM

AN INDEPENDENT STUDY SUBMITTED IN PARTIAL FULFILLMENT OF
THE REQUIREMENTS FOR THE DEGREE OF
MASTER OF POLITICAL SCIENCE (PUBLIC AFFAIRS)
EXECUTIVE PROGRAM IN PUBLIC AFFAIRS
FACULTY OF POLITICAL SCIENCE
THAMMASAT UNIVERSITY
ACADEMIC YEAR 2015
COPYRIGHT OF THAMMASAT UNIVERSITY

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

คณะรัฐศาสตร์

การค้นคว้าอิสระ

ของ

นายพรชัย ชัยสงคราม

เรื่อง

การศึกษาความเป็นไปได้ของนโยบายบริหารพื้นที่เกษตรกรรม (Zoning)

กรณีศึกษา อำเภอเมืองกำแพงเพชร จังหวัดกำแพงเพชร

ได้รับการตรวจสอบและอนุมัติ ให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร

รัฐศาสตรมหาบัณฑิต (การบริหารจัดการสาธารณะ)

เมื่อ วันที่ 14 สิงหาคม 2559

ประธานกรรมการตรวจสอบการค้นคว้าอิสระ

(รองศาสตราจารย์ ดร.ไตรรัตน์ โภคพลากรณ์)

คณะกรรมการและอาจารย์ที่ปรึกษาการค้นคว้าอิสระ

(รองศาสตราจารย์ ดร.อรรถกฤต ปัจฉิมนันท์)

คณบดี

(รองศาสตราจารย์ ดร.ศุภสวัสดิ์ ชัชวาลย์)

หัวข้อการค้นคว้าอิสระ	การศึกษาความเป็นไปได้ของนโยบาย บริหารพื้นที่ เกษตรกรรม (Zoning) กรณีศึกษา อำเภอเมือง กำแพงเพชร จังหวัดกำแพงเพชร
ชื่อผู้เขียน	นายพรชัย ชัยสงคราม
ชื่อปริญญา	รัฐศาสตรมหาบัณฑิต
สาขา/คณะ/มหาวิทยาลัย	บริหารรัฐกิจ รัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
อาจารย์ที่ปรึกษาการค้นคว้าอิสระ	รองศาสตราจารย์ ดร. อรรถกฤต ปัจฉินันท์
ปีการศึกษา	2558

บทคัดย่อ

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความเป็นไปได้ของนโยบายบริหารพื้นที่เกษตรกรรม (Zoning) และความคิดเห็นของเกษตรกร ในพื้นที่ อำเภอเมืองกำแพงเพชร จังหวัดกำแพงเพชร โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล กลุ่มตัวอย่างจำนวน 100 ราย วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา

ผลการศึกษาพบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นเพศชาย อายุเฉลี่ย 50 ปี จบการศึกษาระดับประถมศึกษา มีเนื้อที่ถือครองเฉลี่ย 29 ไร่ โดยเป็นของตนเอง การใช้ประโยชน์ที่ดิน เป็นที่อยู่อาศัย และที่นา มีโฉนด เกษตรกรส่วนใหญ่ปลูกพืชชนิดเดิม ไร่ละ 86 โดยอาศัยน้ำฝน เริ่มเพาะปลูกเดือนกรกฎาคมและเก็บเกี่ยวเดือนพฤศจิกายน มีปัญหาด้านการขาดแหล่งน้ำเพื่อการเกษตร เนื่องจากฝนแล้ง/ทิ้งช่วง และขาดแหล่งน้ำในการทำการเกษตรเป็นปัญหาที่มีความสำคัญมากที่สุด ไร่ละ 98 และ 96 มีปัญหาด้านรายได้ไม่เพียงพอกับรายจ่าย ไร่ละ 98 และปัญหาโครงการ การล็กเล็กขโมยน้อยไร่ละ 45 ต้องการความช่วยเหลือจากรัฐ จัดสร้างแหล่งน้ำเพื่อการเกษตร ไร่ละ 98 และความช่วยเหลือด้านการครองชีพ จัดหาแหล่งน้ำเพื่อการบริโภค ไร่ละ 97 เกษตรกรส่วนใหญ่ไม่เปลี่ยนชนิดพืชที่ปลูก ไร่ละ 86 เพิ่มพื้นที่ปลูก ไร่ละ 20 เกษตรกรคิดจะปรับเปลี่ยนต้องการให้รัฐช่วยเหลือ จัดหาแหล่งเงินทุนที่อัตราดอกเบี้ยต่ำ ไร่ละ 98 แนวคิดในการเพิ่มผลผลิต ลงทุนจัดหาแหล่งน้ำ ไร่ละ 89 หากรัฐบาลมีนโยบายให้เกษตรกรปรับเปลี่ยนพืชที่รัฐบาลส่งเสริม เกษตรกรต้องการให้รัฐสนับสนุนช่วยเหลือ ในด้านจัดหาแหล่งเงินทุนที่อัตราดอกเบี้ยต่ำ ไร่ละ 89 รัฐมีนโยบายให้ลดพื้นที่ เกษตรกรสามารถสนองนโยบายของรัฐบาล พบว่า ส่วนใหญ่ไม่ได้ ไร่ละ 89

เพราะขาดแคลนเงินทุน ร้อยละ 93 รองลงมาอายุมาก และมีพื้นปลูกจำกัด ร้อยละ 88 และร้อยละ 73 ส่วนที่ได้แต่มีเงื่อนไข ร้อยละ 82 และไม่มีเงื่อนไข ร้อยละ 18 โดยส่วนที่มีเงื่อนไขต้องการจัดหาแหล่งเงินทุนอัตราดอกเบี้ยต่ำ ร้อยละ 89 รองลงมาขาดเซยรายได้ที่ขาดหายไป และจัดหาแหล่งรับซื้อผลผลิตชนิดใหม่ ร้อยละ 78 และร้อยละ 67

คำสำคัญ: นโยบายจัดการพื้นที่เกษตรกรรม,Zoningการเกษตร

In dependent Study Title	THE FEASIBLE STUDY OF THE AGRICULTURE MANAGEMENT (ZONING) POLICY : SPECIFIC CASE STUDY IN THE TOWN DISTRICT OF KAMPAENGPHEH PROVINCE
Author	Mr.Pornchai Chaisongkram
Degree	Master of Political Science (Public Affairs)
Major Field/Faculty/University	Executive Program in Public Affairs Political Science Thammasat University
Independent Study Advisor	AssocProf.Dr.Attakrit Patchimnun
Academic Years	2015

Abstract

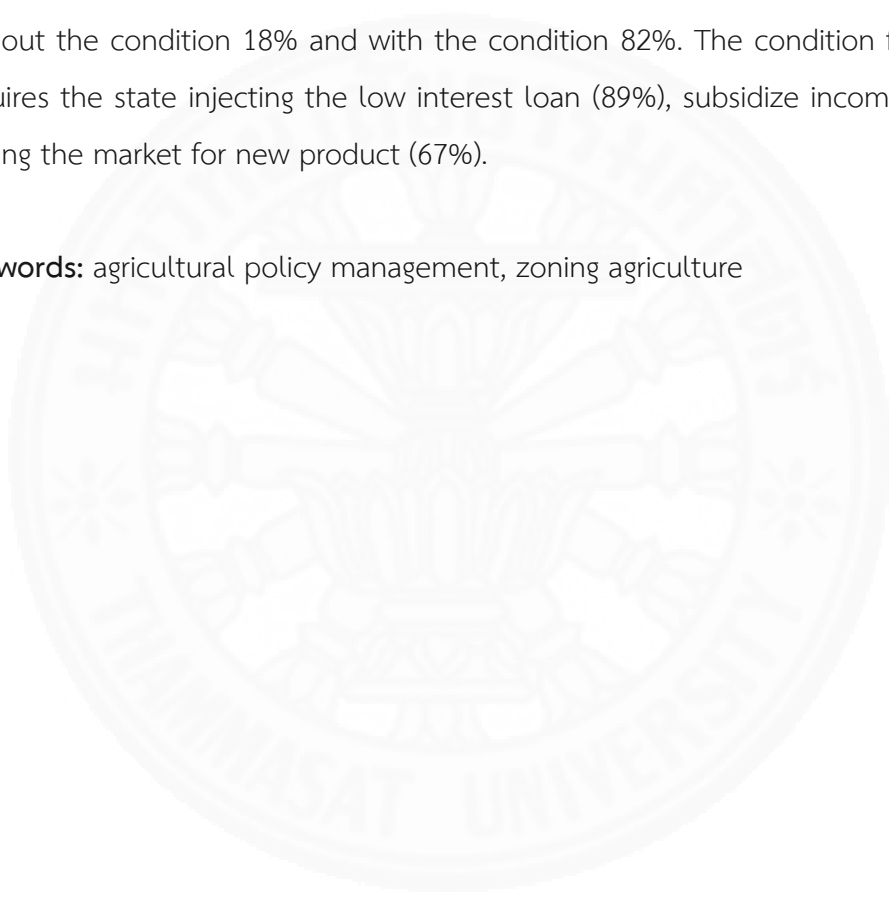
This study aimed to examine the possibility of managing agricultural (Zoning) policy and the opinion of the farmers in the town district of Kamphaeng Phet province, situated in the northern part of THAILAND. The questionnaire was launched to collect data for 100 samples. The figures were also analyzed by using descriptive statistics.

The study found that the most of agriculturist were male, average age 50 years old and the primary education level. They own the average land of 29 Rai, separated for the resident and the farm land. The most of farmers cultivate their local plant 86 % by rainwater, the season started in July and harvested in November. According to the significant problem of cultivation, 98% is the lack of water for agriculture due to the drought or the rain delay. Moreover the farmers faced with the inadequate income problem 96% and the theft problem 45%. As the result, they (98%) prefer the state to plan the suitable water supply for the agriculture. By the following the main result, the farmers would be also supported their standard living cost & water consumption (97%), not willing to change their crop (86%), and increasing the farm land

(20%). In case to change, the farmers purpose the government to facilitate: productivity model, water supply investment, and low interest loan for them.

State policy directs to reduce the farm area but the farmers cannot support this project. This is because the farmers still stuck with their prioritized issue to reach the government target; lacking of investment (93%), too old to make a farm (88%), and small farm area (73%). On the other hand, some farmers can reach the project without the condition 18% and with the condition 82%. The condition farmer group requires the state injecting the low interest loan (89%), subsidize income (78%), and finding the market for new product (67%).

Keywords: agricultural policy management, zoning agriculture

กิตติกรรมประกาศ

การค้นคว้าอิสระฉบับนี้สำเร็จสมบูรณ์ไปได้ด้วยดี เนื่องจากได้รับความกรุณา ในการให้ข้อเสนอแนะปรับปรุงแก้ไข หลักการ แนวคิด ทฤษฎีต่างๆ ตลอดจนข้อบกพร่องต่างๆขอขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.อรรถกฤต ปัจฉิมนันท์ กรรมการและอาจารย์ที่ปรึกษาการค้นคว้าอิสระ และ รองศาสตราจารย์ ดร.ไตรรัตน์ โภคพลากรณ์ ประธานกรรมการการตรวจสอบการค้นคว้าอิสระ ผู้ศึกษาขอกราบขอบพระคุณไว้ ณ โอกาสนี้

ขอขอบพระคุณอาจารย์ทุกท่านในโครงการ และเพื่อน ๆ พี่ๆ EPA 26 ในมิตรภาพ และ คำแนะนำที่ตลอดจนเจ้าหน้าที่โครงการ EPA ทุกท่านในความช่วยเหลือต่างๆ ที่ายที่สุดขอขอบพระคุณ ครอบครัวที่คอยสนับสนุนและเป็นกำลังใจ

นายพรชัย ชัยสงคราม

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	(1)
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	(3)
กิตติกรรมประกาศ	(5)
สารบัญตาราง	(9)
สารบัญภาพ	(10)
บทที่ 1 บทนำ	
1.1 ที่มาของคำถามวิจัย	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา	2
1.3 คำถามวิจัย	3
1.4 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	3
1.5 ขอบเขตของงานวิจัย	3
บทที่ 2 วรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	4
2.1 แนวคิดเกี่ยวกับการกำหนดนโยบาย	4
2.1.1 การระบุปัญหาและการนิยามปัญหา	4
2.1.2 การนำปัญหาเข้าสู่ผู้กำหนดนโยบาย	5
2.1.3 การก่อตัวของนโยบายและข้อเสนอแนะนโยบาย	5
2.1.4 การนำนโยบายไปปฏิบัติ	6
2.1.5 การประเมินผลนโยบาย	6

	หน้า
2.2 แนวคิดเกี่ยวกับแรงจูงใจ	7
2.3 แนวคิดเกี่ยวกับทฤษฎีการตัดสินใจ	10
2.4 แนวคิดเรื่องนโยบายการบริหารจัดการพื้นที่เกษตรกรรม (Zoning)	12
2.4.1 ความเป็นมา	12
2.4.2 นโยบายปฏิรูปการเกษตรประเทศไทย (ปี 2556-2561)	13
2.4.3 กรอบแนวคิดและหลักการสำคัญของนโยบาย Zoning	14
2.5 แนวคิดการใช้ประโยชน์ที่ดิน	16
2.6 แนวคิดการบริหารเขตเกษตรเศรษฐกิจ	18
2.6.1. เขตเหมาะสมของที่ดินสำหรับการปลูกอ้อย	18
2.6.2. เขตเหมาะสมของที่ดินสำหรับการปลูกข้าว	21
2.6.3. การปรับเปลี่ยนพื้นที่การปลูกข้าวเป็นอ้อยโรงงาน	25
2.7 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	35
2.8 กรอบแนวคิดในการวิจัย	41
บทที่ 3 วิธีการวิจัย	42
3.1 ประชากรและการสุ่มตัวอย่าง	42
3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	43
3.3 วิธีการสร้างเครื่องมือในการวิจัย	43
3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล	44
3.5 วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล	44
บทที่ 4 ผลการวิจัยและอภิปรายผล	45
4.1 ผลการวิจัย	45
4.2 อภิปรายผล	60

	หน้า
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ	63
5.1 สภาพพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกร	63
5.2 ภาวะการผลิต	63
5.3 ปัญหาด้านการเกษตรของครัวเรือนเกษตรกร	63
5.4 ปัญหาด้านการครองชีพ สังคมและความปลอดภัยของครัวเรือนเกษตรกร	64
5.5 ความต้องการความช่วยเหลือจากรัฐของครัวเรือนเกษตรกร	64
5.6 ทิศนคติของเกษตรกร	64
5.7 ข้อเสนอแนะ	64
รายการอ้างอิง	66
ภาคผนวก	69
ประวัติผู้เขียน	74

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า	
2.1	เนื้อที่ปลูกอ้อยโรงงาน จำแนกตามเขตเหมาะสมพืชเศรษฐกิจอ้อยโรงงานระดับจังหวัด	18
2.2	เนื้อที่ปลูกข้าว จำแนกตามเขตเหมาะสมพืชเศรษฐกิจข้าวระดับจังหวัด	21
2.3	พื้นที่ปรับเปลี่ยนจากการปลูกข้าวเป็นอ้อยโรงงานในรัศมี 50 กิโลเมตรจากโรงงานน้ำตาลระดับจังหวัด	25
4.1	ข้อมูลทั่วไป	45
4.2	การถือครองที่ดิน การใช้ประโยชน์ที่ดิน และหนังสือสำคัญในที่ดินของครัวเรือนเกษตรกร	47
4.3	ภาวะการผลิต	49
4.4	ปัญหาด้านการเกษตรของครัวเรือนเกษตรกร	51
4.5	ปัญหาด้านการครองชีพ สังคมและความปลอดภัยของครัวเรือนเกษตรกร	52
4.6	ความต้องการความช่วยเหลือจากรัฐของครัวเรือนเกษตรกร	54
4.7	ทัศนคติของเกษตรกร	56
4.8	ทัศนคติของเกษตรกรในกรณีลดพื้นที่	58
4.9	แสดงการเปรียบเทียบข้อมูลเกี่ยวกับผลผลิตต่อไร่ ราคา ต้นทุนและรายได้สุทธิของอ้อยโรงงาน ข้าว และมันสำปะหลัง	61

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
2.1 เขตความเหมาะสมของที่ดินสำหรับการปลูกข้าวของประเทศไทย	27
2.2 เขตความเหมาะสมของที่ดินสำหรับการปลูกอ้อยโรงงานของประเทศไทย	28
2.3 แผนที่พื้นที่ปลูกข้าวจังหวัดกำแพงเพชร	29
2.4 แผนที่พื้นที่ปลูกข้าวในเขตไม่เหมาะสม S3 , N	30
2.5 แผนที่เขตความเหมาะสมของที่ดินสำหรับการปลูกอ้อยโรงงาน S1 , S2	31
2.6 แผนที่พื้นที่ปรับเปลี่ยนข้าวเป็นอ้อยโรงงาน	32
2.7 แผนที่ที่ตั้งโรงงานน้ำตาล 50 แห่ง	33
2.8 แผนที่ที่ตั้งโรงงานน้ำตาล 50 แห่ง ในรัศมี 50 กิโลเมตร	34
2.9 กรอบแนวคิดในการวิจัย	41

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาของคำถามวิจัย

ประเทศไทยมีเนื้อที่ 321 ล้านไร่ โดยเป็นพื้นที่เกษตรกรรม 152.7 ล้านไร่ หรือร้อยละ 47.57 ของพื้นที่ทั้งหมด ซึ่งในบางพื้นที่มีสภาพไม่เหมาะสมกับพืชบางชนิด และถูกนำมาใช้ในการเพาะปลูก รวมทั้งหากสินค้าเกษตรชนิดใด ราคาดีและมีผลตอบแทนสูงกว่า เกษตรกรจะขยายพื้นที่เพาะปลูกโดยไม่คำนึงถึงความต้องการของตลาดและสภาพแวดล้อม ทำให้เกิดปัญหาจากรัฐบาลต้องเข้าไปช่วยเหลือโดยมาตรการต่างๆ เช่น การแทรกแซงราคา การประกันราคา และการรับจำนำ ซึ่งเป็นปัญหาระดับชาติ ด้านการบริหารจัดการภาคการเกษตรและภาระด้านงบประมาณให้กับภาครัฐทั้งสิ้น

นโยบายการบริหารจัดการพื้นที่เกษตรกรรม (Zoning) สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ประเทศด้านการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ (Growth & Competitiveness) ประเด็น 1.1 การใช้ที่ดินเพื่อผลิตสินค้าเกษตร (Zoning) โดยกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบ ประกอบด้วยกรมการจากหน่วยงานต่างๆ ได้แก่ กรมวิชาการเกษตร กรมส่งเสริมการเกษตร กรมส่งเสริมสหกรณ์ กรมการข้าว กรมพัฒนาที่ดิน กรมชลประทาน กรมประมง สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อการเกษตร กรมปศุสัตว์ และสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร โดยกรมพัฒนาที่ดินได้ศึกษาศักยภาพของความเหมาะสมทางกายภาพ (ชนิดดิน ชุดดิน สภาพน้ำฝน แหล่งน้ำ เขตพื้นที่ชลประทาน ระดับความสูงของพื้นที่) และทางเศรษฐกิจ (เส้นทางคมนาคม แหล่งตลาด ที่ตั้งโรงงาน) เพื่อจำแนกเขตการใช้ที่ดิน และจัดทำแผนที่แสดงความเหมาะสมสำหรับเพาะปลูกพืชเศรษฐกิจแต่ละชนิดโดยแบ่งเป็น เขตพื้นที่ที่มีความเหมาะสมมาก (S1) เหมาะสมปานกลาง (S2) เหมาะสมเล็กน้อย (S3) และไม่เหมาะสม (N)

สินค้าเกษตรด้านพืชที่มีความสำคัญทางเศรษฐกิจ และมีมูลค่าการส่งออกสูง รวมทั้งเป็นเกษตรกรส่วนใหญ่ของประเทศมี 6 ชนิด ได้แก่ ข้าว ยางพารา มันสำปะหลัง ปาล์มน้ำมัน อ้อยโรงงาน และข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ มีมูลค่าส่งออกรวมทั้งสิ้น 842,490 ล้านบาท ซึ่งเป็นสินค้าที่มีปัญหาความไม่สมดุลระหว่างผลผลิตที่ผลิตได้กับความต้องการของตลาด ทำให้มีปัญหาด้านราคาที่ต้องแก้ไขอย่างต่อเนื่อง จึงได้มีการวิเคราะห์สถานการณ์การผลิตว่า ควรดำเนินการผลิตมากน้อยเพียงใดกับความ ต้องการ (Demand และ Supply) เพื่อประกาศกำหนดเขตเกษตรเศรษฐกิจในพื้นที่ที่มีความเหมาะสมมาก และจัดทำแผนงานมาตรการ เพื่อให้มีการผลิตสินค้าเกษตรดังกล่าว ในแหล่งการผลิตและปริมาณที่เหมาะสม สามารถลดความเสี่ยง ลดต้นทุนการผลิต และเพิ่มรายได้เกษตรกร

การบริหารจัดการพื้นที่เกษตรกรรมซึ่งเป็นแนวความคิดดำเนินงานภายใต้นโยบายรัฐบาลในการจัดการและใช้ประโยชน์ที่ดินของประเทศเพื่อประโยชน์สูงสุด ซึ่งในการบริหารพื้นที่เกษตรกรรม นอกจากคำนึงถึงเขตการผลิตที่ความเหมาะสมแล้ว ควรต้องพิจารณาประเด็นในเรื่องการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต การสร้างสมดุลระหว่างการผลิตและการตลาด การเพิ่มมูลค่าและลดต้นทุนการจัดระบบขนส่ง (logistic) การเข้าสู่ประชาคมอาเซียน ในปี 2558 คาดว่าจะส่งผลกระทบต่อภาคการเกษตร เนื่องจากสมาชิกสามารถเคลื่อนย้ายปัจจัยการผลิตได้อย่างเสรี การกำหนดเขตการใช้ที่ดินที่เหมาะสมมีส่วนสำคัญอย่างยิ่ง ในการพัฒนาด้านการเกษตรของไทยให้อยู่ในระดับที่สามารถแข่งขันได้ โดยกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้กำหนดชนิดพืชที่จะนำร่องในการปรับเปลี่ยนพื้นที่ปลูก คือข้าวที่ไม่เหมาะสมเป็นอ้อยโรงงาน ซึ่งพิจารณาจากความเหมาะสมของดิน (Soil Suitability) และความต้องการของพืช (Crop Requirement) ตามแนวทางการกำหนดเขตเหมาะสมสำหรับพืชเศรษฐกิจของกรมพัฒนาที่ดิน

การขับเคลื่อนนโยบายการบริหารจัดการเขตเกษตรเศรษฐกิจสำหรับสินค้าเกษตรที่สำคัญ (Zoning) จำเป็นต้องอาศัยปัจจัยหลายด้าน ทั้งในส่วนของความพร้อมของข้อมูลประกอบการตัดสินใจวางแผนในระดับภาพรวมของประเทศ ระดับพื้นที่และระดับบุคคลคือเกษตรกรแต่ละราย ความรู้ ความเข้าใจของผู้ปฏิบัติงานแต่ละระดับ และสิ่งจำเป็นก็คือ ความรู้ ความเข้าใจและการยอมรับของเกษตรกร ซึ่งเป็นผู้ที่มีส่วนได้เสียหรือได้รับผลกระทบโดยตรงของนโยบาย กลับมีทากรกล่าวถึงน้อยมาก ภาครัฐในฐานะผู้กำหนดนโยบาย มุ่งเน้นการขับเคลื่อนนโยบายโดยผ่านกลไกทางภาครัฐคือ หน่วยงานราชการโดยกระทรวงเกษตรและสหกรณ์เพียงอย่างเดียว ดังนั้นจึงมีความจำเป็นที่ต้องทำการศึกษาความเป็นไปได้ของนโยบายบริหารจัดการพื้นที่เกษตรกรรม (Zoning) ความคิดเห็น มาตรการแรงจูงใจในการเข้าร่วม และปัญหาและความต้องการของเกษตรกรเพื่อเป็นการสะท้อนความคิดเห็นของเกษตรกรต่อนโยบายการบริหารจัดการพื้นที่เกษตรกรรม (Zoning) เพื่อนำไปประกอบการพิจารณาในการกำหนดมาตรการจูงใจในการปรับเปลี่ยนพืชต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

เพื่อศึกษาความเป็นไปได้ของนโยบายบริหารจัดการพื้นที่เกษตรกรรม (Zoning) และความคิดเห็นของเกษตรกรในการเข้าร่วมโครงการ

1.3 คำถามวิจัย

นโยบายการบริหารจัดการพื้นที่เกษตรกรรม (Zoning) มีความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติหรือไม่/อย่างไร และมีปัจจัยใดบ้างที่มีผลต่อการตัดสินใจของเกษตรกรในการเข้าร่วมโครงการฯ

1.4 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.4.1 ผู้บริหารนำผลจากการศึกษาในครั้งนี้ไปปรับปรุง พัฒนา มาตรการจูงใจในการเข้าร่วมโครงการของเกษตรกร ภายใต้นโยบายและบริหารจัดการพื้นที่เกษตรกรรม (Zoning)

1.4.2 หน่วยงานที่ปฏิบัติงานภายใต้ นโยบายบริหารจัดการพื้นที่เกษตรกรรม (Zoning) สามารถใช้เป็นแนวทางในการขับเคลื่อนนโยบายดังกล่าว

1.5 ขอบเขตของงานวิจัย

การศึกษานี้เป็นการศึกษาความเป็นไปได้ของนโยบายบริหารจัดการพื้นที่เกษตรกรรม (Zoning) และความคิดเห็นของเกษตรกร การตัดสินใจเข้าร่วมโครงการ ภายใต้นโยบายการบริหารจัดการพื้นที่เกษตรกรรมของเกษตรกร อำเภอเมืองกำแพงเพชร จังหวัดกำแพงเพชร ในปี 2559 โดยใช้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ข้อมูลเชิงลึกของเกษตรกรร่วมกับข้อมูลทุติยภูมิเกษตรกรในพื้นที่

บทที่ 2

วรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาความเป็นไปได้ของนโยบายบริหารจัดการพื้นที่เกษตรกรรม (Zoning) และความคิดเห็นของเกษตรกรผู้วิจัยได้รวบรวมแนวคิด ทฤษฎี ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และเนื้อหาที่เป็นประโยชน์ต่อการวิจัย เพื่อเป็นแนวทางในการศึกษา ดังนี้

- แนวคิดเกี่ยวกับการกำหนดนโยบาย
- แนวคิดเกี่ยวกับแรงจูงใจ
- แนวคิดเกี่ยวกับทฤษฎีการตัดสินใจ
- แนวคิดเรื่องนโยบายการบริหารจัดการพื้นที่เกษตรกรรม (Zoning)
- แนวคิดการใช้ประโยชน์ที่ดิน
- แนวคิดการบริหารเขตเกษตรเศรษฐกิจ
- งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- กรอบแนวคิดในการวิจัย

2.1 แนวคิดเกี่ยวกับการกำหนดนโยบาย

การกำหนดนโยบาย มีขั้นตอน 4 ขั้นตอนคือ

- การระบุปัญหาและการนิยามปัญหา
- การนำปัญหาเข้าสู่ผู้กำหนดนโยบาย
- การนำนโยบายมาปฏิบัติ
- การประเมินผลนโยบาย

2.1.1 การระบุปัญหาและการนิยามปัญหา

เป็นขั้นตอนแรกของกระบวนการนโยบาย และเป็นขั้นตอนพื้นฐานของการกำหนดนโยบายต้องพูดถึงความสำคัญของการรับรู้ เป็นสิ่งที่สำคัญมากในทุกขั้นตอนของกระบวนการกำหนดนโยบาย กล่าวคือเมื่อมีเหตุการณ์บางอย่างเกิดขึ้นในสังคม บุคคลต่างๆ อาจมีการรับรู้ต่อเหตุการณ์นั้นแตกต่างกันไป แล้วแต่ประสบการณ์ภูมิหลังของแต่ละคน การรับรู้จึงสำคัญมากเพราะเป็นตัวกำหนดความหมายคำว่า อะไรคือปัญหา การรับรู้ หมายถึง การตระหนักถึงสิ่งที่เกิดขึ้น จากนั้น จึงตีความเหตุการณ์นั้นๆ การรับรู้ จึงหมายถึง เหตุการณ์ ส่วนการให้คำจำกัดความ หมายถึง

ตัวปัญหา มีความเกี่ยวข้องถึงกระบวนการที่ว่าปัญหาดังกล่าว เข้ามาถึงมือผู้มีอำนาจตัดสินใจนโยบายหรือไม่อย่างไร

2.1.2 การนำปัญหาเข้าสู่ผู้กำหนดนโยบาย

การรวมกลุ่มเป็นปัจจัยสำคัญในการทำให้ปัญหาเข้าถึงผู้มีอำนาจ กลุ่มที่มีการรวมกันเข้มแข็งย่อมมีโอกาสเข้าถึงกระบวนการนโยบายได้มากกว่า การนำปัญหาเข้าสู่ผู้กำหนดนโยบายส่วนใหญ่เป็นการกระทำของชนชั้นผู้มีอำนาจทางการเมือง หรือทางเศรษฐกิจ หรือร่วมมือกัน ซึ่งชนชั้นดังกล่าวมีอำนาจน้อยแต่กุมอำนาจการตัดสินใจทางการเมืองเศรษฐกิจไว้ในมือ ในขณะที่ประชาชนส่วนใหญ่ไม่ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย ขาดความสนใจ ไม่เข้าใจสภาพการณ์ที่เกิดขึ้นว่าเป็นปัญหา ผู้ปกครองจึงต้องทำหน้าที่ชี้ระบุปัญหาและนำปัญหานั้น มาพิจารณาในระดับนโยบาย ประชาชนซึ่งได้รับผลกระทบมีฐานะเป็นผู้ตามและร่วมมือเพื่อให้นโยบายนั้นบรรลุเป้าหมาย

2.1.3 การก่อตัวของนโยบายและข้อเสนอนโยบาย

การวางข้อเสนอโยบายมักกระทำโดยฝ่ายข้าราชการประจำที่จะทำการวางแผน สำหรับประเทศทุนนิยมอุตสาหกรรมตะวันตก การหาเสียงสนับสนุนจากกลุ่มที่เกี่ยวข้องในขั้นตอนร่างข้อเสนอโยบายเพื่อสร้างระบบความชอบธรรม ถือเป็นหัวใจสำคัญของกระบวนการนโยบาย ซึ่งจะมีบุคคลหลายๆ ฝ่าย เข้ามามีบทบาทโดยเฉพาะสมาชิกนิติบัญญัติ ข้าราชการประจำ และนักธุรกิจ ในประเทศกำลังพัฒนา ผู้นำการเมืองและข้าราชการประจำมีบทบาทครอบงำกระบวนการร่างข้อเสนอโยบาย เนื่องจากมีวัฒนธรรมการเมืองที่สถาบันฝ่ายบริหาร โดยเฉพาะระบบราชการ ครอบงำเวทีการเมือง การปกครองมักอยู่ในระบบเผด็จการอำนาจนิยม ผู้นำฝ่ายบริหารจึงมีอำนาจเต็มที่จะกำหนดนโยบายโดยไม่ต้องกังวลกับฝ่ายค้าน

ภายในลักษณะโครงสร้างการเมืองของสังคมกำลังพัฒนา ลักษณะการตัดสินใจจะเป็น ดังนี้

(1) โครงสร้างการตัดสินใจมีลักษณะรวมศูนย์ คือ ประกอบด้วยผู้นำกลุ่มน้อยที่มีอำนาจในสังคม ซึ่งก็คือผู้นำทางการเมืองและข้าราชการประจำ ประชาชนส่วนใหญ่ไม่ได้เข้าร่วมกระบวนการตัดสินใจและกำหนดนโยบาย

(2) เนื่องจากสังคมยากจน ขาดแคลนทรัพยากร จึงเป็นการยากที่สังคมด้อยพัฒนาจะมีโครงการระยะยาว การให้ความสำคัญก่อนหลังไม่ชัดเจน

(3) เนื่องจากขาดข้อมูลที่เชื่อถือได้ ทำให้การตัดสินใจไม่มีลักษณะของเหตุผลทางเศรษฐศาสตร์ ตรงข้ามการตัดสินใจมักขึ้นกับผลประโยชน์และความอยู่รอดทางการเมืองเป็นหลัก เป็นการตัดสินใจเพื่อเป้าหมายระยะสั้นมากกว่าเพื่อการวางแผนระยะยาว

จากลักษณะการตัดสินใจในกระบวนการนโยบายดังกล่าวนี้ ผู้นำจึงชอบทำงานภายใต้โครงสร้างการเมืองแบบปิดมากกว่าแบบเปิด ทำให้การต่อรอง การเจรจา การอภิปราย

สาธารณะ ฯลฯ ขาดหายไปในสังคม การตัดสินใจขึ้นกับข้อตกลงอย่างไม่เป็นทางการระหว่างผู้นำกลุ่มย่อยที่มีจำนวนจำกัด และเป็นกระบวนการที่ปิดตัวจากกลุ่มภายนอก ทำให้นโยบายมีลักษณะที่เรียกว่า apparent than real กล่าวคือ นโยบายที่ดีจากคำพูด จากตัวหนังสือ แต่ไม่เคยเอาไปปฏิบัติจริงๆ ได้

2.1.4 การนำนโยบายไปปฏิบัติ

ปัจจัยเกี่ยวกับความสำเร็จหรือล้มเหลวในการนำนโยบายไปปฏิบัติ ประกอบด้วย ปัจจัยด้านเนื้อหาโครงการหรือนโยบาย และปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมที่โครงการนั้นดำเนินอยู่

เนื้อหาสาระมีความสำคัญอย่างมากต่อความสำเร็จของโครงการ โดยเฉพาะโครงการที่ต้องการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมหรือวิถีชีวิตของคน ย่อมมีผลกระทบต่อความสำเร็จหรือล้มเหลวในทางปฏิบัติ เช่น โครงการพัฒนาทางการเกษตรที่มุ่งเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของเกษตรกรย่อมมีปัญหาเวลาปฏิบัติ เพราะไปขัดกับความเคยชินของชาวบ้าน เนื้อหาสาระของนโยบายเป็นตัวกำหนดว่าใคร หรือหน่วยงานใด เป็นผู้รับผิดชอบหรือดำเนินการ ซึ่งหน่วยงานที่รับผิดชอบจะมีบทบาทอย่างมากต่อการนำนโยบายไปปฏิบัติ เพราะมีความพร้อมที่แตกต่างกัน

บริบทของนโยบายโดยเฉพาะปัจจัยแวดล้อมทางการเมืองมีผลกระทบต่อความสำเร็จหรือล้มเหลวของการนำนโยบายไปปฏิบัติอย่างมากเช่นกัน บ่อยครั้งที่อิทธิพลทางการเมืองเข้ามาแทรกแซงทั้งจากระดับรัฐบาลกลางและระดับผู้นำท้องถิ่น จนทำให้เป้าหมายของโครงการที่ตั้งไว้ต้องเบี่ยงเบนไป

การนำนโยบายไปปฏิบัติ เป็นเรื่องที่ซับซ้อนเพราะเกี่ยวข้องกับระดับผู้ปฏิบัติงานและโครงสร้างของการเมืองและการบริหาร ซึ่งอาจเป็นปัจจัยที่เอื้อต่อความสำเร็จหรือล้มเหลว

2.1.5 การประเมินผลนโยบาย

การประเมินผลมีกิจกรรม คือ

- (1) การระบุเจาะจงว่าจะประเมินผลอะไร
- (2) วิธีการประเมินว่าใช้วิธีการประเมินแบบไหน
- (3) การวิเคราะห์เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลออกมาเพื่อประเมินผล

การพิจารณาว่าใช้มาตรการอะไรในการวัด จะพิจารณาที่วัตถุประสงค์ของโครงการนั้น แต่ถ้าโครงการมีวัตถุประสงค์ไม่ชัดเจน ซึ่งปกติก็มักเป็นเช่นนี้ ถ้าเป็นโครงการด้านเศรษฐกิจ การประเมินผลจะทำได้ง่าย เพราะสามารถใช้เครื่องมือวัดที่ชัดเจน เช่น cost-benefit analysis แต่สำหรับโครงการประเภทสวัสดิการทางสังคม อาจมีปัญหาในการประเมินผล เนื่องจาก

วัตถุประสงค์ของโครงการยังไม่อาจตกลงเห็นพ้องกันได้ กระบวนการประเมินผลจึงซับซ้อนและขึ้นกันตัวผู้ประเมินมาก¹

2.2 แนวคิดเกี่ยวกับแรงจูงใจ

ความหมายของแรงจูงใจ

“การจูงใจ เป็นกระบวนการของพฤติกรรมที่เริ่มต้นด้วยความต้องการ (Need) แล้วเกิดแรงขับ (Drive) นำไปสู่การแสดงออกของพฤติกรรมที่มีเป้าหมาย (Motivated behavior) และที่เป้าหมาย (Goal) นี้เองพฤติกรรมจะกลับมาเข้าสู่ภาวะปกติหรือมีอารมณ์ที่ซ้ำต่อไป²”

“แรงจูงใจ หมายถึง องค์ประกอบที่กระตุ้นให้เกิดพฤติกรรมที่มีจุดหมาย³”

แรงจูงใจ ออกเป็น 4 ประเด็น ดังนี้

1. แรงจูงใจมีรากฐานมาจากแรงจูงใจ (needs) หรือสิ่งกระตุ้น (motives) ซึ่งทั้ง 2 คำนี้ สามารถใช้ได้ในความหมายเดียวกัน
2. แรงจูงใจเกี่ยวข้องกับพลัง (force) หรือแรงขับ (drive) ที่เป็นตัวผลักดันให้เกิดพฤติกรรม
3. แรงจูงใจก่อให้เกิดพฤติกรรม (behavior) ซึ่งจะมีความเข้มข้นและทิศทางที่ต่างกัน คือ พฤติกรรมที่แต่ละบุคคลกระทำนั้นอาจแตกต่างกันไปเนื่องจากตัวแปรที่เข้ามาแทรกแซง
4. พฤติกรรมที่เลือกกระทำนั้น กระทำเพื่อเป้าหมายของตน คือ ตอบสนองความต้องการ นั้นเอง⁴

มนุษย์มีความต้องการทางชีวภาพเพื่อความอยู่รอดของชีวิต เช่น มนุษย์ต้องกิน ต้องดื่ม ต้องการอากาศหายใจ จึงทำให้เกิดแรงขับขึ้น เช่น ความหิว ความกระหาย แต่ความต้องการบางอย่างไม่ได้ทำให้เกิดแรงขับเสมอไป เช่น มนุษย์ต้องการออกซิเจน เพื่อช่วยในการเผาผลาญอาหารในร่างกาย ความต้องการแบบนี้ไม่สามารถทำให้เกิดแรงขับ แรงขับทุกอย่าง จึงไม่ได้เกิดจากความต้องการ แรงขับทางจิตใจ เช่น ความอยากรู้ อยากเห็น อยากสำรวจ ไม่ได้เกิดจากความต้องการทาง

¹พัชรี สีโรรส, พลวัตนโยบายสาธารณะ : จากรัฐ เอกชน สู่ประชาชน. พิมพ์ครั้งที่ 2, (กรุงเทพฯ : โครงการจัดพิมพ์คปไป/มูลนิธิเพื่อการศึกษาประชาธิปไตยและการพัฒนา, 2557), 4-23.

²ไพบุลย์ เทวรักษ์, จิตวิทยา : ศึกษาพฤติกรรมภายนอกและภายใน. พิมพ์ครั้งที่ 2, (กรุงเทพฯ: ศรีมงคลการพิมพ์, 2531), 75.

³สุรางค์ โคว์ตระกูล, จิตวิทยา. พิมพ์ครั้งที่ 2, (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2533) 111.

⁴พรทิพย์ สัมปตตะวนิช, แรงจูงใจกับการโฆษณา. (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2546), 5.

ร่างกาย แต่เป็นอิทธิพลภายในที่ทำให้เกิดแรงจูงใจ สิ่งล่อใจ (incentive) ทำให้มนุษย์เกิดพฤติกรรมไปสู่เป้าหมาย เพราะคาดหวังที่จะได้รับรางวัล ในกรณีนี้ความคาดหวังเป็นสิ่งที่เกิดขึ้น ภายในตัวมนุษย์แต่ก็เป็นผลมาจากรางวัลภายนอก เช่น นักศึกษาอยากสอบได้ คะแนนสูงแรงขับและสิ่งล่อใจอาจมีความสำคัญทั้งสองอย่างในบางสถานการณ์ เช่น หนูกอดคานแล้วได้กินอาหาร ถ้าหนูไม่มีแรงขับคือความหิวหนูก็ไม่มีแรงจูงใจในการกอดคาน และถ้าหนูไม่มีความคาดหวังว่าจะได้รับอาหารมากินแม้มันจะหิว มันก็อาจจะแสดงพฤติกรรมอื่นแทนการกอดคาน

องค์ประกอบที่ทำให้เกิดแรงจูงใจ

1. องค์ประกอบด้านชีวภาพ (Biological Factors) ได้แก่ การทำงานของร่างกาย เช่น ต่อมไร้ท่อ และระบบประสาทโดยเฉพาะ Hypothalamus มีการวิจัยพบว่า มีบทบาท อย่างมากเกี่ยวกับแรงจูงใจ พื้นฐานต่างๆ เช่น ความต้องการอาหาร ความต้องการน้ำ ความต้องการอุณหภูมิที่พอเหมาะ และความต้องการทางเพศ เป็นต้น

2. องค์ประกอบด้านสัญชาตญาณ (Instinct Factors) เป็นสิ่งที่ติดตัวมนุษย์มาตั้งแต่เกิด มีในมนุษย์ทุกคน ไม่ได้เกี่ยวข้องกับความต้องการทางกายภาพหรือการเรียนรู้ แต่เป็นปฏิกิริยาที่ร่างกายต้องตอบสนองต่อสิ่งเร้า เช่น อยากรู้ อยากเห็น และอยากเคลื่อนไหว เป็นต้น

3. องค์ประกอบด้านความคิด (Cognitive Factors) ดังได้กล่าวแล้วว่ามนุษย์ต้องมีความคิด เช่น คิดว่ากำลังทำอะไร จะทำอะไร เป็นต้น การคิดมักจะสัมพันธ์กับการสัมผัส และความจำ หรือประสบการณ์ที่ได้รับ ดังนั้น แรงจูงใจที่จะทำสิ่งต่างๆจึงเกิดขึ้นจากการที่มนุษย์มีความคิดนั่นเอง

4. องค์ประกอบด้านการเรียนรู้ (Learning Factors) จากการศึกษาที่มนุษย์ได้เรียนรู้สิ่งต่างๆรอบตัว ทำให้มนุษย์เกิดแรงจูงใจในรูปแบบต่างๆได้ ซึ่งเป็นผลจากสังคมที่เขาอาศัยอยู่ เช่น แรงจูงใจที่จะประสบความสำเร็จ แรงจูงใจที่มีอำนาจ และแรงจูงใจที่จะสัมพันธ์กับผู้อื่น ฯลฯ

การแบ่งประเภทของแรงจูงใจ (Classification of Motives)

1. แรงจูงใจปฐมภูมิ (Primary Motives) หมายถึง แรงจูงใจที่เกิดตามธรรมชาติ แบ่งเป็น

(1) แรงจูงใจทางชีวภาพ (Biological Motives) เป็นความต้องการของร่างกาย เช่น ความหิว ความกระหาย การหลีกเลี่ยงจากความเจ็บปวด ต้องการอากาศหายใจ ต้องการอุณหภูมิอบอุ่นเย็นสบาย ต้องการนอนหลับพักผ่อน ต้องการขับถ่าย ต้องการทางเพศ เป็นต้น เป็นแรงจูงใจที่ไม่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ แต่เป็นแรงจูงใจที่ต้องการการรักษาสมดุลของร่างกาย (Homeostasis) หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่าแรงจูงใจทางสรีระ (Physiological Motives)

(2) แรงจูงใจจากสิ่งเร้า (Stimulus Motives) เป็นแรงจูงใจที่นักจิตวิทยา เชื่อว่าติดตัวมนุษย์มาตั้งแต่เกิด คือ เป็นสัญชาตญาณ แต่ไม่ใช่แรงจูงใจที่เกิดจากความต้องการทาง

ชีวภาพ หรือแรงจูงใจที่เกิดขึ้นจากการเรียนรู้ หากเป็นแรงจูงใจที่เกิดขึ้นกับสิ่งแวดล้อม หรือ สิ่งเร้าที่มีผลต่อระบบประสาท เช่น ความอยากรู้อยากเห็น ความต้องการเข้าก็เจ้าการ ความต้องการสำรวจสิ่งต่างๆ ความต้องการ กระตือรือร้น ฯลฯ บางครั้งจึงเรียกว่า แรงจูงใจทั่วไป (General Motives)

2.แรงจูงใจทุติยภูมิ (Secondary Motives) หรือ Learned Motives ได้แก่ แรงจูงใจทุกอย่างที่เป็นผลจากการเรียนรู้ หรือประสบการณ์ที่ได้รับจากสังคม บางครั้งเรียกว่า แรงจูงใจทางสังคม (Social Motives) หรือแรงจูงใจทางจิตวิทยา (Psychological Motives) แรงจูงใจประเภทนี้มีมากมาย ยิ่งบุคคลเติบโตมากขึ้น ก็จะมีแรงจูงใจประเภทนี้มากขึ้น และสลับซับซ้อนขึ้น เช่น แรงจูงใจที่จะสัมพันธ์กับบุคคลอื่น (Affiliation) แรงจูงใจที่จะมีสถานภาพสมรส (Status) แรงจูงใจที่จะปลอดภัย บางครั้งความกลัว (Fear) หรือความก้าวร้าว (Aggression) ก็ถูกจัดให้อยู่ในแรงจูงใจประเภทนี้ด้วย (Security) แรงจูงใจที่จะประสบความสำเร็จ (Achievement)

แรงจูงใจทุติยภูมิ หรือ แรงจูงใจทางสังคมนั้น ไม่ใช่ว่าจะแสดงหรือปรากฏออกมาในรูปแบบที่แท้จริงเสมอไป คนหลายๆคนอาจมีแรงจูงใจเหมือนกัน แต่แสดงพฤติกรรมออกมาต่างกันได้ หรือบางคนอาจจะมีแรงจูงใจที่แตกต่างกัน แต่แสดงพฤติกรรมออกมาในรูปแบบอย่างเดียวกัน และพฤติกรรมอย่างไร อย่างหนึ่งอาจเกิดแรงจูงใจหลายๆ อย่างเป็นตัวกระตุ้นก็ได้ เช่น นักวิทยาศาสตร์ ที่ทำการทดลอง อย่างหามรุ่งหามค่ำ อาจเป็นเพราะเขามีแรงจูงใจที่ต้องการ จะเสาะหาข้อเท็จจริงเกี่ยวกับสิ่งที่เขาทดลอง และเกิดจากแรงจูงใจที่ต้องการจะมีชื่อเสียง ต้องการจะประสบความสำเร็จผสมกัน เป็นต้น

แรงจูงใจของมนุษย์จึงมีความสัมพันธ์กับสิ่งต่อไปนี้ อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ คือ

- กระบวนการทางสรีระของร่างกาย ภาวะของร่างกายที่มีการเปลี่ยนแปลงหรือขาดความสมดุลจะทำให้เกิดแรงขับ (Drive) และเป็นตัวการให้เกิดแรงจูงใจปฐมภูมิต่างๆ เช่น ความหิว ความกระหาย ความต้องการทางเพศ ฯลฯ

- สัญชาตญาณ (Instinct) ซึ่งมนุษย์ใช้ในการตอบโต้สิ่งเร้าต่างๆ

- กระบวนการเรียนรู้ทางสังคมและกระบวนการคิดของบุคคล เป็นกระบวนการที่ทำให้มนุษย์มีอารมณ์ มีนิสัย มีทัศนคติ และมีค่านิยม แตกต่างกันไปตามวัฒนธรรมและเชื้อชาติ เป็นที่ยอมรับว่า ค่านิยมมีบทบาทที่กำหนดเป้าหมายให้บุคคลแสดงพฤติกรรม และทัศนคติเป็นตัวกำหนดทิศทางให้แก่แรงจูงใจของบุคคล เป็นกระบวนการที่ทำให้มนุษย์มีอารมณ์ มีนิสัย มีทัศนคติ และค่านิยม แตกต่างกันไปตามวัฒนธรรมและเชื้อชาติ เป็นที่ยอมรับว่าค่านิยมมีบทบาทที่กำหนด

เป้าหมายให้บุคคลแสดงพฤติกรรม และทัศนคติเป็นตัวกำหนดทิศทางให้แก่แรงจูงใจของบุคคล โดยเฉพาะแรงจูงใจทฤษฎี⁵

นอกจากนี้ ได้แบ่งประเภทของแรงจูงใจตามลักษณะพฤติกรรมที่แสดงออกไว้ 2 ประเภท คือ

1. แรงจูงใจภายใน (Intrinsic Motive) คือ แรงจูงใจที่เกิดขึ้นจากภายในตัวของบุคคล และเป็นแรงขับที่ทำให้บุคคลนั้นแสดงพฤติกรรมโดยไม่หวังรางวัลหรือแรงเสริมภายนอก และเป็นแรงจูงใจของบุคคลที่มองเห็นคุณค่าของการทำกิจกรรมต่างๆ ว่ามีประโยชน์และมุ่งมั่นตั้งใจเพื่อมุ่งหวังความสำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้ความสำเร็จในการทำงาน กิจกรรมหรือทำงาน จะก่อให้เกิดความภาคภูมิใจ เช่น ความอยากรู้อยากเห็น ความสุข อุดมการณ์ ซึ่งเป็นแรงจูงใจที่สร้างขึ้นหรือกระทำได้อย่างมาก แต่มีความคงทนถาวร

2. แรงจูงใจภายนอก (Extrinsic Motive) หมายถึง แรงจูงใจที่เกิดจากการคาดหวังสิ่งต่างๆ ที่อยู่รอบข้างตัวบุคคล หรือที่มาจากภายนอก เช่น รางวัล เกียรติยศ คำชมเชย หรือสิ่งล่อใจ อื่นๆ โดยไม่ได้กระทำเพื่อความสำเร็จในสิ่งนั้นเลย แรงจูงใจภายนอก อาจเป็นแรงผลักดัน ในการแสดงพฤติกรรมอย่างมีเป้าหมาย และมีทิศทาง โดยกระบวนการใดๆ จากภายนอกตัวบุคคล เช่น การแข่งขันที่หวังชัยชนะ และรางวัลการเสริมแรงจากการได้รับความพอใจ การลงโทษ เป็นต้น⁶

2.3 แนวคิดเกี่ยวกับทฤษฎีการตัดสินใจ

การตัดสินใจ (Decision Making) หมายถึง กระบวนการในการคัดเลือกเพื่อการปฏิบัติ ที่มีทางเลือกอยู่หลายทางและผลลัพธ์มีความแตกต่างกันในการตัดสินใจ จะมีขั้นตอนที่เริ่มต้นจากการที่ได้ตระหนักถึงปัญหาและขั้นตอนสุดท้ายจะนำไปสู่การตัดสินใจอย่างมีเหตุผล เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมาย โดยสรุปลักษณะของการตัดสินใจได้ดังนี้

2.3.1 การตัดสินใจเป็นกระบวนการของการเปรียบเทียบผลตอบแทนหรือผลประโยชน์ที่จะได้รับจากทางเลือกหลายๆ ทางโดยที่ผู้ตัดสินใจจะเลือกทางเลือกที่ให้ประโยชน์สูงสุด

2.3.2 การตัดสินใจเป็นหน้าที่ที่จำเป็น เพราะทรัพยากรมีจำกัดและมนุษย์มีความต้องการไม่จำกัด จึงจำเป็นต้องมีการตัดสินใจเพื่อให้ได้รับประโยชน์และความพอใจจากการใช้ทรัพยากรที่มีจำกัดเพื่อบรรลุเป้าหมายขององค์กร

⁵ กังแก้ว ทรัพย์พระวงศ์, *จิตวิทยาทั่วไป*, พิมพ์ครั้งที่ 11 ฉบับปรับปรุง, (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ไทยเจริญการพิมพ์, 2556), 17, 166-167, 176-177.

⁶ สุรางค์ ไคว์ตระกูล, *จิตวิทยา*, 7.

2.3.3 ในการปฏิบัติงานของฝ่ายต่างๆในองค์กร อาจมีการขัดแย้งกัน เช่น ฝ่ายผลิต ฝ่ายบุคคล ฝ่ายการเงินการบัญชี ฝ่ายการบริหารบุคคลแต่ละฝ่ายอาจมีเป้าหมายของการทำงานขัดแย้งกัน ผู้บริหารจึงต้องเป็นผู้ตัดสินใจชี้ขาดเพื่อให้บรรลุเป้าหมายขององค์กรโดยส่วนรวม

2.3.4 กระบวนการตัดสินใจประกอบด้วย 2 ส่วน คือส่วนแรกเป็นเรื่องเกี่ยวกับการกำหนดวัตถุประสงค์เป้าหมายข้อจำกัดกำหนดทางเลือก ส่วนที่สองเป็นการเลือกทางเลือกหรือกลยุทธ์ที่ดีที่สุดตามสถานการณ์

2.3.5 การตัดสินใจมีหลายรูปแบบ ขึ้นอยู่กับจุดมุ่งหมายและลักษณะของปัญหาเช่น อาจแบ่งออกได้เป็น การตัดสินใจตามลำดับขั้นซึ่งมักเป็นงานประจำ เช่น การจัดซื้ออุปกรณ์ ตารางการทำงาน เป็นต้น และการตัดสินใจที่ไม่เป็นไปตามลำดับขั้น เป็นการตัดสินใจเกี่ยวกับปัญหาที่ไม่ได้เกิดขึ้นประจำเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นนานๆ ครั้ง เช่น การตัดสินใจเกี่ยวกับการริเริ่มงานใหม่ เช่น ตั้งคณะใหม่หรือขยายโรงงานใหม่ เป็นต้น

ในการตัดสินใจทางด้านการผลิตของเกษตรกร ซึ่งเกษตรกรจะตัดสินใจภายใต้ข้อจำกัดของปัจจัยการผลิต โดยจะทำการผลิตจำนวนเท่าใด จำหน่ายให้ใครมีกระบวนการผลิตอย่างไร มีการควบคุมคุณภาพในทุกขั้นตอนการผลิต เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตและใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่าที่สุด จากการประยุกต์ใช้ทฤษฎีทางเศรษฐศาสตร์การผลิตกับการผลิตทางการเกษตรการตัดสินใจด้านการผลิตของเกษตรกรสามารถสรุปได้ 3 แบบ ดังนี้

2.3.5.1 ตัดสินใจเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างผลผลิตกับปัจจัยการผลิต (Input-Output Relationship) ซึ่งผลผลิตที่ได้รับขึ้นอยู่กับจำนวนปัจจัยการผลิตที่ใช้ ดังนั้นชนิดและปริมาณของผลผลิตย่อมขึ้นอยู่กับชนิดและปริมาณของปัจจัยการผลิตที่ใช้

2.3.5.2 การตัดสินใจเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยการผลิตกับปัจจัยการผลิต (Input-Input Relationship) เป็นการตัดสินใจเลือกใช้ปัจจัยการผลิตต่างๆ เพื่อผลิตพืชชนิดหนึ่งซึ่งเป็นการตัดสินใจเลือกปัจจัยการผลิตตั้งแต่ 2 ชนิดขึ้นไป ในการผลิตพืชชนิดเดียวกัน ว่าควรใช้ปัจจัยการผลิตอะไรในปริมาณเท่าใด จึงจะเหมาะสม

2.3.5.3 การตัดสินใจเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างผลผลิตกับผลผลิต (Output-Output Relationship) เป็นการตัดสินใจของเกษตรกรว่า จะผลิตพืชชนิดใดในปริมาณเท่าใด โดยวัดจากปริมาณผลผลิตของพืชแต่ละชนิด ภายใต้ข้อจำกัดของปัจจัยการผลิตทางการเกษตรที่มีอยู่

อย่างไรก็ตามผลการตอบสนองการใช้ปัจจัยการผลิตสามารถเป็นไปได้ทั้ง 3 รูปแบบ คือผลตอบแทนที่เพิ่มขึ้น (Increasing Return) ผลตอบแทนคงที่ (Constant Return) และผลตอบแทนลดลง (Decreasing Return)

เกษตรกรรมรูปแบบการตัดสินใจในการใช้ปัจจัยการผลิตใน 2 ลักษณะ คือการตัดสินใจอาจกระทำโดยบุคคลเพียงคนเดียวหรือเป็นกลุ่มบุคคล แล้วแต่ความเหมาะสมของกรณีรูปแบบของการตัดสินใจโดยถือเอาจำนวนคนที่ร่วมตัดสินใจเป็นเกณฑ์มีดังนี้

(1) การตัดสินใจโดยบุคคลเดียว (Individual Decision Making) ใช้สำหรับการตัดสินใจเรื่องง่ายๆ ที่ผู้ทำการตัดสินใจได้กำหนดไว้ล่วงหน้าแล้ว หรือเรื่องเร่งด่วนฉุกเฉินที่ไม่มีเวลาพอสำหรับการปรึกษาร่วมกับบุคคลอื่น

(2) การตัดสินใจโดยกลุ่มบุคคล (Group Decision Making) เป็นการตัดสินใจโดยให้ผู้ที่ทำหน้าที่ที่จะต้องปฏิบัติตามผลของการตัดสินใจนั้น ได้มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นและให้ข้อมูลการตัดสินใจโดยกลุ่มบุคคลนี้เหมาะสำหรับการตัดสินใจในเรื่องที่ยุ่ยากซับซ้อน หรือเรื่องที่ผู้บริหารไม่มีข้อมูลข่าวสารเพียงพอ หรือยังขาดประสบการณ์ในเรื่องนั้นๆ หรือไม่มีความชำนาญทางด้านนั้นอย่างเพียงพอ จึงจำเป็นต้องฟังความคิดเห็นจากผู้ที่มีความรู้และประสบการณ์แล้วประมวลความคิดเห็นเหล่านั้น มาเป็นสิ่งที่กำหนดการตัดสินใจ กลุ่มบุคคลดังกล่าว อาจได้แก่ กลุ่มผู้บริหาร กลุ่มเกษตรกร กลุ่มอาชีพและสมาคมต่างๆ

สรุปได้ว่า การตัดสินใจ หมายถึง กระบวนการที่ตัดสินใจใช้ในการแก้ไขปัญหาของบุคคล หรือการกำหนดแนวทางการปฏิบัติซึ่งตั้งอยู่บนพื้นฐานข้อมูลข่าวสารที่ได้รับ จากพฤติกรรมของบุคคลและกลุ่มเพื่อจะนำไปให้เกิดความอยู่รอด การตัดสินใจที่ดีนั้นจะก่อให้เกิดความผิดพลาดน้อยที่สุด ดังนั้นผู้ที่ตัดสินใจจึงควรรหาข้อมูลหรือมีข้อมูลที่ดีและมีกระบวนการที่ดีให้การตัดสินใจตลอดจนตระหนักถึง สาเหตุที่ทำให้เกิดการตัดสินใจผิดพลาดอีกด้วย แล้วการตัดสินใจก็จะเกิดผลดีมากที่สุดและเกิดความผิดพลาดน้อยที่สุด⁷

2.4 แนวคิดเรื่องนโยบายการบริหารจัดการพื้นที่เกษตรกรรม (Zoning)

2.4.1 ความเป็นมา

เมื่อวันที่ 5 พฤศจิกายน 2555 รองนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (นายยุคล ลิ้มแหลมทอง) ได้มอบนโยบายและแนวทางการปฏิบัติงานให้กับผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ โดยกำหนดนโยบายเฉพาะที่มีเป้าหมาย

⁷ ทัตพิชา เจริญรัตน์อรชรณ ศรีโสมพันธ์พีระยศ แข็งขันและ นริศ ลินศิริ, “ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการกำหนดขนาดพื้นที่เพาะปลูกข้าวหอมมะลิของเกษตรกรในจังหวัดร้อยเอ็ดและบุรีรัมย์”, http://ag2.kku.ac.th/kaj/PDF.cfm?filename=O038%20Eco_01.pdf&id=1845&keeptrack=3 (สืบค้นเมื่อวันที่ 22 มิถุนายน 2558).

สำคัญในการพัฒนาให้ “เกษตรกรไทยเป็น Smart Farmer โดยมี Smart Officer เป็นเพื่อนคู่คิด” โดยกำหนดแนวทางหนึ่งในการพัฒนาคือ กำหนดให้ทุกจังหวัดโดยเกษตรกรและสหกรณ์จังหวัด ทำแผนการพัฒนากิจการเกษตรระดับจังหวัด โดยมีข้อมูล Zoning สินค้าเกษตรทุกชนิด ในจังหวัดมีทะเบียนเกษตรกร ที่ตั้งฟาร์ม แหล่งรวบรวมผลผลิตและกระจายสินค้า การตลาดภายในภายนอกจังหวัด แหล่งแปรรูปต้นทุน ราคาการตลาด สภาพดิน แหล่งน้ำฤดูกาล ฯลฯ เพื่อวางแผน Zoning สินค้าเกษตรต่อไป และแนวทางการดำเนินงานอื่นๆ ที่ต้องดำเนินการร่วมกันอย่างบูรณาการ

2.4.2 นโยบายปฏิรูปการเกษตรประเทศไทย (ปี 2556-2561)

คณะรัฐมนตรีได้กำหนด 4 ยุทธศาสตร์ เพื่อขับเคลื่อนประเทศในปี 2557 และการรองรับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนในปี 2558 ประกอบด้วย

2.4.2.1 สร้างความสามารถในการแข่งขันของประเทศ

2.4.2.2 สร้างโอกาสบนความเสมอภาคและเท่าเทียมกันทางสังคม

2.4.2.3 การเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

2.4.2.4 ปรับสมดุลและพัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐกระทรวงเกษตร

และสหกรณ์ จึงมีนโยบายปฏิรูปการเกษตรประเทศไทย (ปี 2556-2561) เพื่อขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ประเทศดังกล่าว โดยกำหนดโครงการที่เป็น Flagship Project จำนวน 8 โครงการ เพื่อดำเนินการตามยุทธศาสตร์ที่เกี่ยวข้องประกอบด้วย

(1) ยุทธศาสตร์ที่ 1 จำนวน 7 โครงการ คือ

- โครงการบริหารจัดการเขตเกษตรเศรษฐกิจสำหรับสินค้าเกษตรที่สำคัญ (Zoning)
- โครงการเมืองเกษตรสีเขียว (Green Agriculture City)
- โครงการพัฒนาเกษตรกรสู่ Smart Farmer
- โครงการพัฒนาคุณภาพสินค้าเกษตรสู่มาตรฐาน
- โครงการเพิ่มศักยภาพด้านสินค้าเกษตรชายแดนเพื่อรองรับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน
- โครงการพัฒนาเป็นศูนย์กลางการผลิตเมล็ดพันธุ์รองรับประชาคมอาเซียน (Seed Hub Center 7)
- โครงการส่งเสริมการใช้เครื่องจักรกลการเกษตรทดแทนแรงงานเกษตร

(2) ยุทธศาสตร์ที่ 3 จำนวน 1 โครงการคือโครงการเพิ่มพื้นที่ชลประทาน โดยดำเนินงานตามนโยบายและโครงการต่างๆ อย่างบูรณาการ เพื่อขับเคลื่อนการพัฒนาทั้งนโยบาย Smart Farmer และ Smart Officer นโยบาย Zoning นโยบาย Commodity และนโยบายอื่นๆ เพื่อให้

บรรลุเป้าหมายการพัฒนา ทั้งประโยชน์ในการบริหารจัดการด้านการเกษตรและประโยชน์เพื่อเกษตรกรที่จะได้รับการพัฒนาที่เหมาะสมและสอดคล้องกับความต้องการ ซึ่งจะส่งผลให้เกษตรกรมีรายได้เพิ่มขึ้น (ไม่ต่ำกว่า 180,000 บาท/ครัวเรือน/ปี) และมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

ทั้งนี้ รองนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ มีความมุ่งหวังให้การพัฒนาเกษตรกรเกิดผลเป็นรูปธรรมและให้มีการบูรณาการการทำงานร่วมกันของส่วนราชการในสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ทั้งส่วนกลางและส่วนภูมิภาค รวมทั้งภาคีเครือข่ายจากภายนอก ในการพัฒนาภาคต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป้าหมายการปฏิรูปภาคเกษตรกรรมให้ประสบความสำเร็จต่อไป

2.4.3 กรอบแนวคิดและหลักการสำคัญของนโยบาย Zoning

กรอบแนวคิด zoning = area + commodity + human resource กรอบแนวคิด Zoning = Area + Commodity + Human Resource มีสาระสำคัญคือ การขับเคลื่อนนโยบายการบริหารจัดการพื้นที่เกษตรกรรม (Zoning) ในพื้นที่หนึ่งให้ประสบความสำเร็จ ต้องอาศัยความพร้อมของปัจจัยหลัก 3 ด้าน ในการขับเคลื่อนประกอบด้วยการบริหารจัดการพื้นที่และทรัพยากรที่เหมาะสม ผลิตสินค้าได้ตรงตามความต้องการของตลาด รวมทั้งการมีบุคลากรด้านการเกษตร ทั้งเกษตรกรและเจ้าหน้าที่ที่จะทำหน้าที่บริหารจัดการการผลิตทางการเกษตร ตลอดห่วงโซ่คุณค่าได้อย่างมีประสิทธิภาพ แต่อย่างไรก็ตามพบว่า ข้อมูลข้อเท็จจริงเกี่ยวกับปัจจัยทั้ง 3 ด้านที่เกิดขึ้นในพื้นที่ต่างๆ นั้น มีความแตกต่างกัน โดยในบางพื้นที่มีความพร้อมสำหรับการพัฒนา เช่น พื้นที่ที่มีความเหมาะสมและโครงสร้างพื้นฐานเอื้ออำนวย สินค้าหลักในพื้นที่มีราคาดี มีตลาดรองรับมีบุคลากรทั้ง Smart Farmer และ Smart Officer ที่มีความพร้อมในการบริหารจัดการการผลิตทางการเกษตรตลอดห่วงโซ่คุณค่าของสินค้าเกษตรต่างๆ ในพื้นที่นั้น เป็นต้น แต่ในบางพื้นที่ขาดความพร้อมในบางเรื่อง หรือมีปัญหาที่ต้องเร่งแก้ไขก่อนการพัฒนา ในแต่ละพื้นที่จึงไม่สามารถใช้รูปแบบวิธีการเหมือนกันได้ หน่วยงานในพื้นที่และคณะกรรมการระดับจังหวัดจะต้องกำหนดมาตรการโครงการและกิจกรรมในการพัฒนา ที่เหมาะสมและสอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมาย พื้นที่และสินค้า โดยคำนึงถึงข้อมูลข้อเท็จจริงจากปัจจัยทั้ง 3 ด้าน ที่ดำเนินการ สำรวจ รวบรวม ตรวจสอบ ข้อมูลต่างๆ ที่เกี่ยวข้องมาแล้วเป็นสำคัญ สำหรับชนิดของข้อมูลที่เป็นองค์ประกอบสำคัญในปัจจัยหลักทั้ง 3 ด้าน ได้ประมวลไว้เป็นตัวอย่าง ตามซึ่งหน่วยงานทั้งในส่วนกลางและจังหวัดจำเป็นต้องทราบ เพื่อนำมาพิจารณากำหนดแนวทางการพัฒนา หรือตัดสินใจในการแนะนำและส่งเสริมแก่เกษตรกรอย่างเหมาะสม

การให้ได้มาของข้อมูลที่สำคัญดังกล่าวกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้ขอความร่วมมือให้หน่วยงานทั้งในและนอกสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์โดยเฉพาะหน่วยงานในระดับจังหวัด ดำเนินการ สำรวจ รวบรวม ตรวจสอบข้อมูลต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง จากในพื้นที่มาเป็นระยะซึ่ง

การบริหารจัดการข้อมูลดังกล่าว มีความสำคัญและส่งผลต่อความสำเร็จในการขับเคลื่อนนโยบาย Zoning เป็นอย่างมากซึ่งข้อมูลต่างๆ เหล่านี้ จะเป็นปัจจัยในการพิจารณากำหนดมาตรการโครงการ กิจกรรม เพื่อพัฒนาการเกษตรให้ตรงตามศักยภาพและเหมาะสมกับพื้นที่ ให้บรรลุเป้าหมายของการพัฒนาตามกรอบแนวคิด Zoning = Area + Commodity + Human Resource ซึ่งต้องมีการบูรณาการนโยบายต่างๆ เข้าด้วยกัน โดยเฉพาะการพิจารณาความเชื่อมโยง ของกรณีที่เกิดจากข้อมูล/ข้อเท็จจริงในพื้นที่และข้อมูลจากส่วนกลางทั้งด้านพื้นที่และทรัพยากร (Area & Resource) ด้านสินค้า (Commodity) และด้านทรัพยากรบุคคลากร (Human Resource: Smart Farmer & Smart Officer) โดยจับคู่กรณีต่างๆ แล้วกำหนดโครงการ/กิจกรรมแนวทางการตอบสนองต่อกรณีรวมทั้งช่วงเวลาในการดำเนินการที่เหมาะสมเป็นต้น

ดังตัวอย่าง การขับเคลื่อนนโยบายตามกรอบแนวคิด Zoning = Area + Commodity + Human Resource กล่าวคือ การบริหารจัดการพื้นที่เกษตรกรรม (Zoning) เป็นการใช้ประโยชน์ที่ดินของประเทศให้เกิดประโยชน์และมีประสิทธิภาพสูงสุด ต้องอาศัยปัจจัยหลักทั้ง 3 ด้าน ทั้งด้านพื้นที่และทรัพยากร (Area & Resource) ด้านสินค้า (Commodity) และด้านคน (Human Resource: Smart Farmer & Smart Officer) ร่วมกันขับเคลื่อนนโยบายดังกล่าว ให้ประสบความสำเร็จ โดยดำเนินการขับเคลื่อนและบูรณาการนโยบายต่างๆ ประกอบด้วยโครงการ One ID Card for Smart Farmer เพื่อตรวจสอบสิทธิของเกษตรกร และบริการ e-services ด้านต่างๆ ของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ การสำรวจ คัดกรองเกษตรกรและแบ่งเกษตรกรออกเป็น 3 กลุ่ม ประกอบด้วย Smart Farmer ต้นแบบ Existing Smart Farmer และ Developing Smart Farmer ว่าในพื้นที่มีแต่ละกลุ่มเท่าใดและนโยบาย Zoning เป็นเครื่องมือที่สำคัญในการพิจารณาความเหมาะสมของการผลิตสินค้าเกษตรชนิดต่างๆ ในพื้นที่รวมทั้งนโยบาย Commodity เพื่อเป็นข้อพิจารณาในการกำหนดปริมาณ

การผลิตสินค้าเกษตรชนิดต่างๆ ในพื้นที่ เช่นกันหลังจากนั้น นำข้อมูลทั้งหมดนำเสนอในรูปแบบแผนที่และเจ้าหน้าที่ของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ในพื้นที่ไปดำเนินการสำหรับตัวอย่างที่ได้นำเสนอคือ พื้นที่ตำบลบ้านพริก อำเภอบ้านนา จังหวัดนครนายก จากข้อมูลพื้นที่เขตความเหมาะสมในการปลูกข้าวพบว่า ตำบลนี้อยู่ในเขตชั้นความเหมาะสมปานกลางและเหมาะสมเล็กน้อย เมื่อนำข้อมูลเกษตรกรแต่ละรายลงแผนที่ จะทราบได้ว่าเกษตรกรที่ยังเป็น Developing Smart Farmer เนื่องจากสาเหตุใด เช่นปลูกพืชในพื้นที่ไม่เหมาะสม มีกระบวนการผลิตที่ไม่ดี ทำให้สามารถกำหนดโครงการและกิจกรรมเพื่อพัฒนาและส่งเสริมเกษตรกรรายนั้นๆ ได้ตรงตามความต้องการรวมทั้งการดำเนินงานและการติดต่อประสานงานของ Smart Officer ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญในพื้นที่และองค์ความรู้ทางด้านการเกษตรสาขาต่างๆ ของกรมเป็นผู้ให้คำแนะนำและประสานงานกับทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องภายในพื้นที่ทั้งภาครัฐและภาคเอกชนโดยใช้ระบบเทคโนโลยี

สารสนเทศและการสื่อสาร ในการช่วยเหลือให้คำปรึกษากับเกษตรกรในพื้นที่รวมทั้งการเรียนรู้และถ่ายทอดบทเรียนซึ่งกันและกันระหว่าง Smart Farmer ต้นแบบกับเกษตรกรรายอื่นๆ ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาเกษตรกรในพื้นที่และสินค้าได้อย่างเหมาะสมและสามารถบริหารจัดการการผลิตทางการเกษตรตลอดห่วงโซ่คุณค่าได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยใช้การตลาดเป็นตัวชี้้นำในการส่งเสริมการผลิต ซึ่งตั้งเป้าหมายว่าผลผลิตออกมาแล้วต้องขายได้ในราคาที่เหมาะสมที่เกษตรกรอยู่ได้⁸

ดังที่กล่าวมาข้างต้น พอสรุปได้ว่า นโยบายการบริหารจัดการพื้นที่เกษตร (Zoning) เป็นนโยบายที่มีแนวคิดและหลักการ ที่เป็นประโยชน์และแก้ไขปัญหาต่างๆ ของเกษตรกรได้อย่างเป็นระบบและรูปธรรม ทั้งนี้หากแต่การขับเคลื่อนนโยบายให้ไปสู่การปฏิบัติ มีปัจจัยที่เกี่ยวข้อง 3 ด้าน ซึ่งมีเรื่องของคน เป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดโดยเฉพาะอย่างยิ่งเกษตรกรซึ่งเป็นผู้มีส่วนได้เสียโดยตรงกับนโยบายดังกล่าว ดังนั้นงานศึกษาจึงมุ่งเน้นที่ความเป็นไปได้ของนโยบาย ความคิดเห็นของเกษตรกรผลกระทบในด้านต่างๆ ตลอดจนปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเข้าร่วมโครงการ

2.5 แนวคิดการใช้ประโยชน์ที่ดิน

ที่ดิน (Land) เป็นทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่อย่างจำกัด เมื่อเทียบกับความต้องการที่เพิ่มขึ้นเรื่อยๆ จากการเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วของประชากร ที่ดินนอกจากจะเป็นแหล่งที่มาของปัจจัยที่สำคัญต่อการดำรงชีวิต ซึ่งเป็นเครื่องค้ำจุนเศรษฐกิจสังคมการเมืองและวัฒนธรรม แล้วยังเป็นปัจจัยหลัก ที่ก่อให้เกิดความเจริญรุ่งเรืองของมนุษยชาติมาตลอดระยะเวลาอันยาวนาน

การใช้ประโยชน์ที่ดิน คือ การใช้ที่ดินในปัจจุบันหรืออนาคตเพื่อการเกษตรการอุตสาหกรรมป่าไม้หรือเปลี่ยนพื้นที่ป่าบางส่วนเป็นแหล่งน้ำ เช่น การสร้างเขื่อน เป็นต้น การใช้ประโยชน์ที่ดิน หมายถึง การใช้ที่ดินเพื่อตอบสนองความต้องการของมนุษย์ เช่น ทำการเกษตรแหล่งน้ำที่อยู่อาศัยและใช้เป็นพื้นที่ป่าโดยมีขนาดของที่ดินในการใช้ประโยชน์ต่างๆ กันไป

การใช้ที่ดินหรือการใช้ประโยชน์ที่ดิน หมายถึง การนำที่ดินมาเพื่อตอบสนองความต้องการของมนุษย์ในด้านต่างๆ เช่น เกษตรกรรม อุตสาหกรรม พาณิชยกรรมและที่อยู่อาศัย เป็นต้น ปัจจัยที่มีผลต่อการใช้ที่ดินในกิจกรรมต่างๆ มีปัจจัยที่สำคัญ 4 ประการ คือ

⁸ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, “คู่มือการบริหารจัดการการผลิตสินค้าเกษตรตามแนวทางการบริหารจัดการพื้นที่เกษตรกรรม Zoning,” http://www.opsmoac.go.th/ewt_dl_link.php?nid=8611 (สืบค้นเมื่อวันที่ 22 มิถุนายน 2558).

2.5.1. ปัจจัยทางธรรมชาติหรือลักษณะทางธรรมชาติของที่ดิน ลักษณะของดินที่ต่างกัน จะเหมาะกับกิจกรรมที่แตกต่างกัน มีผลต่อการเลือกกิจกรรมหรือลักษณะการทำประโยชน์ ได้แก่ แสงแดด ปริมาณน้ำฝน แหล่งน้ำ ลักษณะของดินหรือแร่ธาตุในดิน เป็นต้น

2.5.2. ปัจจัยทางเศรษฐกิจ มีแนวโน้มจะใช้ที่ดินไปในทางที่ก่อให้เกิดประโยชน์มากที่สุด ซึ่งจะเกี่ยวข้องกันต้นทุนการผลิต ปัจจัยการผลิต เช่น เมล็ดพันธุ์ ปุ๋ยเคมี ค่าจ้างแรงงาน

2.5.3. ปัจจัยทางสังคม เช่น การมีหรือไม่มีกรรมสิทธิ์ในที่ดิน โดยเกษตรกรมีแนวโน้มที่จะนำที่ดินมาใช้ประโยชน์เพื่อการผลิตมากขึ้นถ้าเกษตรกรเป็นเจ้าของที่ดิน นอกจากนี้ยังขึ้นกับปัจจัยที่เป็นโครงการต่างๆ ของรัฐเกี่ยวกับที่ดิน การจัดสรรที่ดิน การจัดรูปที่ดินและโครงการพัฒนาต่างๆ

2.5.4. ปัจจัยด้านเทคโนโลยี การมีเทคโนโลยี ความรู้และเครื่องจักรกลการเกษตรที่ก้าวหน้ามากขึ้น ทำให้รูปแบบการใช้ที่ดินเปลี่ยนไปด้วย เช่น มีการเพาะปลูกแบบเชิงเดี่ยวแปลงใหญ่ได้ เนื่องจากมีเครื่องจักรแทนแรงงานคนและสัตว์ ความก้าวหน้าของภาคอุตสาหกรรมทำให้ต้องการวัตถุดิบการเกษตรเพิ่มขึ้น มีการขยายการเพาะปลูกมากขึ้น เป็นต้น⁹

สรุปได้ว่า การใช้ประโยชน์ที่ดินหมายถึงการใช้ประโยชน์ที่ดินในปัจจุบันหรืออนาคต เพื่อตอบสนองความต้องการของมนุษย์ในด้านต่างๆ เช่น เกษตรกรรม พานิชยกรรม อุตสาหกรรม และที่อยู่อาศัย เป็นต้น ดังนั้นการใช้ประโยชน์ที่ดินจึงมีความเปลี่ยนแปลงจากรูปแบบของการใช้ประโยชน์ตามความต้องการของผู้ที่เป็นเจ้าของ หรือผู้ใช้ประโยชน์ที่ดินนั้นๆ เช่นการเปลี่ยนพื้นที่ป่าไม้เป็นพื้นที่เกษตรกรรม หรือเป็นแหล่งน้ำ การเปลี่ยนแปลงพื้นที่เกษตรกรรมเป็นที่อยู่อาศัย หรือเป็นพื้นที่เกษตรกรรมโดยการเปลี่ยนแปลง ดังกล่าวขึ้นกันปัจจัยที่หลากหลาย ได้แก่ ปัจจัยทางกายภาพชีวภาพ ปัจจัยทางด้านนโยบายของรัฐและปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจและสังคม เป็นต้น

⁹นิกร ศิริโรจนานนท์, ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ-สังคม ที่มีอิทธิพลและการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดิน : กรณีศึกษา พื้นที่ลุ่มน้ำวัง ท้องที่ตำบลป่าหุ่ง อำเภอพาน จังหวัดเชียงราย. (กรุงเทพฯ: สำนักวิจัยและพัฒนาป่าไม้, 2555), 75-76.

2.6 แนวคิดการบริหารเขตเกษตรเศรษฐกิจ

2.6.1. เขตเหมาะสมของที่ดินสำหรับการปลูกอ้อย

ตารางที่ 2.1 เนื้อที่ปลูกอ้อยโรงงาน จำแนกตามเขตเหมาะสมพืชเศรษฐกิจอ้อยโรงงานระดับจังหวัด

หน่วย : ไร่

จังหวัด	เหมาะสม สูง (S1)	เหมาะสม ปานกลาง (S2)	เหมาะสม เล็กน้อย (S3)	ไม่ เหมาะสม (N)	เขตป่าไม้ (F)	รวม ทั้งหมด
ภาคเหนือ	990,335	1,220,875	861,858	29,948	79,176	3,182,192
กำแพงเพชร	413,981	93,405	41,613	903	5,617	555,519
เชียงราย	-	78	82	-	366	526
เชียงใหม่	185	1,220	537	29	264	2,235
ตาก	20,371	17,358	17,587	289	12,325	67,930
นครสวรรค์	52,972	324,540	416,132	3,919	8,280	805,843
พะเยา	172	5	493	6	36	712
พิจิตร	25,841	29,589	3,975	40	-	59,445
พิษณุโลก	43,375	98,343	21,076	445	1,977	165,216
เพชรบูรณ์	-	306,568	103,081	1,800	1,916	413,365
แพร่	1,388	3,142	569	38	265	5,402
ลำปาง	11,252	13,014	56,302	2,496	15,962	99,026
ลำพูน	572	603	107	-	343	1,625
สุโขทัย	260,009	61,211	37,414	7,097	11,457	377,288
อุดรดิตถ์	45,989	27,792	46,840	1,108	4,480	126,209
อุทัยธานี	114,228	244,007	115,950	11,778	15,888	501,851
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	107,677	4,806,876	1,041,299	139,421	327,328	6,432,601
กาฬสินธุ์	1,124	700,407	10,674	11,695	36,007	759,907
ขอนแก่น	4,510	405,505	210,607	9,561	93,824	1,024,007
ชัยภูมิ	1,299	609,296	160,840	43,657	31,977	847,069
นครพนม	-	917	814	-	573	2,304
นครราชสีมา	67,640	763,136	127,737	22,732	34,174	1,015,419
บึงกาฬ	-	1,750	9,040	79	-	10,869
บุรีรัมย์	3,280	281,301	16,833	910	2,609	304,933
มหาสารคาม	529	184,102	1,484	116	24	186,255

ตารางที่ 2.1 (ต่อ)

หน่วย : ไร่

จังหวัด	เหมาะสม สูง (S1)	เหมาะสม ปานกลาง (S2)	เหมาะสม เล็กน้อย (S3)	ไม่ เหมาะสม (N)	เขตป่าไม้ (F)	รวม ทั้งหมด
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (ต่อ)						
มุกดาหาร	1,962	241,850	4,598	4,830	49,920	303,160
ยโสธร	75	50,721	2,602	519	5,951	59,868
ร้อยเอ็ด	136	131,056	2,875	201	2,782	137,050
เลย	17,516	112,914	89,329	4,923	9,917	234,598
ศรีสะเกษ	155	7,320	270	222	154	8,121
สกลนคร	432	83,841	10,810	537	6,936	102,556
สุรินทร์	133	121,102	2,727	648	3,212	127,822
หนองคาย	11	14,598	17,980	34	-	32,623
หนองบัวลำภู	7,669	126,279	216,344	12,105	18,794	381,191
อำนาจเจริญ	10	30,749	986	767	6,367	38,879
อุดรธานี	1,055	638,393	164,713	25,677	23,292	853,129
อุบลราชธานี	142	1,639	36	208	816	2,841
ภาคกลาง	958,875	1,459,222	1,434,233	49,691	76,240	3,978,261
กาญจนบุรี	235,960	394,587	342,392	22,770	34,728	1,030,437
ชัยนาท	14,333	79,920	98,016	2,610	-	194,879
นครนายก	180	-	-	-	-	180
นครปฐม	120,185	-	-	-	-	120,185
ปทุมธานี	242	-	-	-	-	242
ประจวบคีรีขันธ์	16,397	35,683	11,225	255	1,689	65,249
พระนครศรีอยุธยา	258	-	-	-	-	258
เพชรบุรี	9,646	30,765	10,875	290	7,214	58,790
ราชบุรี	51,842	96,491	145,064	1,500	2,862	297,759
ลพบุรี	77,652	592,021	568,287	5,260	5,573	1,248,793
สระบุรี	6,050	48,380	135,756	7,254	390	197,830
สิงห์บุรี	17,002	-	-	-	-	17,002
สุพรรณบุรี	396,313	181,375	122,618	9,752	23,784	733,842
อ่างทอง	12,815	-	-	-	-	12,815

ตารางที่ 2.1 (ต่อ)

หน่วย : ไร่

จังหวัด	เหมาะสม สูง (S1)	เหมาะสม ปานกลาง (S2)	เหมาะสม เล็กน้อย (S3)	ไม่ เหมาะสม (N)	เขตป่าไม้ (F)	รวม ทั้งหมด
ภาคตะวันออก	4,675	353,175	269,550	1,750	61,546	690,696
จันทบุรี	253	6,654	120	-	1,078	8,105
ฉะเชิงเทรา	605	26,092	23,831	73	489	51,090
ชลบุรี	82	182,375	37,755	1,170	1,951	223,333
ตราด	-	-	-	18	-	18
ปราจีนบุรี	439	10,083	23,221	22	638	34,403
ระยอง	582	6,922	1,797	82	527	9,910
สระแก้ว	2,714	121,049	182,826	385	56,863	363,837

จากการจัดทำเขตเหมาะสมสำหรับพืชเศรษฐกิจของกรมพัฒนาที่ดินมีการนำข้อมูลจากการสำรวจและจำแนกดิน การสำรวจสภาพการใช้ที่ดินการสำรวจสภาพเศรษฐกิจและสังคมและข้อมูลป่าไม้ถาวร วิเคราะห์ร่วมกับข้อมูลอื่นๆ เช่น ขอบเขตการปกครองพื้นที่ ส.ป.ก. พื้นที่แหล่งน้ำและชลประทาน พื้นที่ป่าไม้ และพื้นที่ปฏิรูปที่ดิน เป็นต้น เพื่อจัดทำแผนการใช้ที่ดินในระดับต่างๆ ได้แก่ การกำหนดเขตการใช้ที่ดินระดับตำบล การวางแผนการใช้ที่ดินระดับลุ่มน้ำสาขา และการจัดทำเขตการใช้ที่ดินตามความเหมาะสมของดินสำหรับการปลูกพืชเศรษฐกิจ เป็นต้น นอกจากนี้ยังนำข้อมูลมาใช้ในการวางแผนการใช้ที่ดินเฉพาะพื้นที่ เช่น พื้นที่ชุ่มน้ำ พื้นที่โครงการหลวง เป็นต้น

กำหนดเขตการใช้ที่ดินสำหรับพืชเศรษฐกิจ ดำเนินการโดยรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิ และสำรวจและเก็บข้อมูลปฐมภูมิ วิเคราะห์ข้อมูลเพื่อกำหนดเขตการใช้ที่ดินที่เหมาะสมกับพืชเศรษฐกิจเพื่อจำลองรูปแบบเมื่อสถานการณ์ทางเศรษฐกิจเปลี่ยนแปลงและจัดทำระบบเรียกใช้โปรแกรมสำเร็จรูป จากตารางที่ 2.1 แสดงเนื้อที่ปลูกอ้อยโรงงานจำแนกตามเขตเหมาะสมพืชเศรษฐกิจอ้อยโรงงานระดับจังหวัด พบว่า ทั้งประเทศไทยมีการปลูกอ้อยโรงงาน ทั้งหมด 4 ภาค รวมทั้งหมด 56 จังหวัด รวมพื้นที่ 14,283,750 ไร่ แบ่งเขตความเหมาะสมสำหรับปลูกอ้อยโรงงาน เป็น 4 เขต ไม่รวมพื้นที่ป่าไม้ ได้แก่ เขตความเหมาะสมสูง เขตความเหมาะสมปานกลาง เขตความเหมาะสมเล็กน้อย และเขตไม่เหมาะสม พบว่า พื้นที่การปลูกอ้อยของประเทศไทย พื้นที่ 3,616,940 ไร่ มีความเหมาะสมสูง พื้นที่ 2,061,562 ไร่ และไม่เหมาะสมพื้นที่ 220,810 ไร่ โดยจังหวัดกำแพงเพชรเป็นจังหวัดที่มีพื้นที่ความเหมาะสมสูงมากที่สุด คือ 413,981 ไร่

2.6.2. เขตเหมาะสมของที่ดินสำหรับการปลูกข้าว

ตารางที่ 2.2 เนื้อที่ปลูกข้าว จำแนกตามเขตเหมาะสมพืชเศรษฐกิจข้าวระดับจังหวัด

หน่วย : ไร่

จังหวัด	เหมาะสม สูง (S1)	เหมาะสม ปานกลาง (S2)	เหมาะสม เล็กน้อย (S3)	ไม่ เหมาะสม (N)	เขตป่าไม้ (F)	รวมทั้งหมด
ภาคเหนือ	4,028,521	8,417,785	782,192	2,054,044	667,072	15,949,614
กำแพงเพชร	308,499	908,353	79,501	302,515	28,203	1,627,071
เชียงราย	874,818	251,206	19,082	136,639	61,822	1,343,567
เชียงใหม่	223,460	72,052	116,301	37,302	57,821	506,936
ตาก	42,807	36,712	39,807	75,150	43,413	237,889
นครสวรรค์	392,438	1,827,611	182,302	290,924	1,472	2,694,747
น่าน	54,278	48,321	6,511	75,735	11,355	196,200
พะเยา	102,506	491,000	4,107	71,022	31,376	700,011
พิจิตร	338,819	1,093,098	33,854	93,175	1,700	1,560,646
พิษณุโลก	494,363	1,018,118	14,786	100,623	175,289	1,803,179
เพชรบูรณ์	86,790	983,380	68,932	271,373	88,472	1,498,947
แพร่	186,324	76,555	15,694	41,863	8,122	328,558
แม่ฮ่องสอน	8,651	9,065	18,269	7,284	21,505	64,774
ลำปาง	88,482	206,989	106,068	126,278	36,108	563,925
ลำพูน	57,404	37,402	33,574	16,875	3,728	148,983
สุโขทัย	215,085	877,578	23,610	206,166	19,856	1,342,295
อุตรดิตถ์	384,017	144,794	7,783	151,993	12,071	700,658
อุทัยธานี	169,780	335,551	12,011	49,127	64,759	631,228
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	4,716,961	15,593,343	14,652,975	8,200,203	1,195,275	44,358,757
กาฬสินธุ์	428,874	613,901	443,649	303,903	30,724	1,821,051
ขอนแก่น	173,393	1,637,098	110,432	762,201	57,025	2,740,149
ชัยภูมิ	83,199	559,758	368,777	778,471	24,856	1,815,061
นครพนม	333,665	283,301	529,191	462,350	47,091	1,655,598
นครราชสีมา	517,985	2,038,067	754,151	819,830	35,628	4,165,661
บึงกาฬ	141,172	179,283	361,491	113,162	6,637	801,745
บุรีรัมย์	183,151	1,416,461	1,501,515	607,239	18,132	3,726,862
มหาสารคาม	291,093	1,094,809	431,165	361,930	84	2,179,081

ตารางที่ 2.2 (ต่อ)

หน่วย : ไร่

จังหวัด	เหมาะสม สูง (S1)	เหมาะสม ปานกลาง (S2)	เหมาะสม เล็กน้อย (S3)	ไม่ เหมาะสม (N)	เขตป่าไม้ (F)	รวมทั้งหมด
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (ต่อ)						
มุกดาหาร	88,223	216,673	12,763	181,601	31,905	531,165
ยโสธร	350,001	602,337	265,059	291,131	42,550	1,551,078
นครราชสีมา	517,985	2,038,067	354,151	819,830	35,628	4,165,661
บึงกาฬ	141,172	179,283	361,491	113,162	6,637	801,745
บุรีรัมย์	183,515	1,416,461	1,501,515	607,239	18,132	3,726,862
ร้อยเอ็ด	583,632	1,210,257	1,427,021	260,450	10,323	3,491,683
เลย	7,773	173,766	23,817	260,667	56,044	522,067
ศรีสะเกษ	321,944	1,182,337	1,654,075	223,533	104,257	3,486,146
สกลนคร	414,774	786,839	977,930	233,796	62,679	2,476,018
สุรินทร์	190,861	1,277,183	1,935,947	274,877	13,161	3,692,029
หนองคาย	81,765	328,708	292,338	176,095	12,232	891,138
หนองบัวลำภู	3,445	458,339	136,418	297,015	34,208	929,425
อำนาจเจริญ	67,608	143,592	579,209	231,595	92,693	1,114,697
อุดรธานี	174,154	813,370	312,458	815,908	72,979	2,188,869
อุบลราชธานี	279,885	577,264	2,535,569	744,449	442,067	4,579,234
ภาคกลาง	6,310,282	1,393,209	436,918	421,049	19,843	8,581,301
กรุงเทพ	103,088	-	-	20,055	-	123,143
กาญจนบุรี	163,890	134,760	88,383	90,147	9,455	486,635
ชัยนาท	637,664	251,203	15,555	48,138	-	952,560
นครนายก	311,065	172,039	30,560	2,029	12	515,705
นครปฐม	343,593	-	16,809	20,442	-	380,824
นนทบุรี	139,300	-	613	14,739	-	154,652
ปทุมธานี	268,271	55,410	16,803	4,616	-	345,100
ประจวบคีรีขันธ์	23,185	3,245	18,759	23,990	6	69,185
พระนครศรีอยุธยา	1,093,424	11,995	34,274	299	-	1,139,992
เพชรบุรี	324,468	29,670	46,719	22,353	4,817	428,027

ตารางที่ 2.2 (ต่อ)

หน่วย : ไร่

จังหวัด	เหมาะสม สูง (S1)	เหมาะสม ปานกลาง (S2)	เหมาะสม เล็กน้อย (S3)	ไม่ เหมาะสม (N)	เขตป่าไม้ (F)	รวมทั้งหมด
ภาคกลาง (ต่อ)						
ราชบุรี	280,774	60,134	17,761	31,437	244	390,350
ลพบุรี	436,174	287,642	107,477	93,976	4,639	929,908
สมุทรปราการ	29,096	-	-	300	-	29,396
สมุทรสงคราม	1,780	-	-	170	-	1,950
สมุทรสาคร	6,565	-	451	3,300	-	10,316
สระบุรี	353,127	164,749	10,346	16,559	225	545,006
สิงห์บุรี	345,830	-	4,942	266	-	351,038
สุพรรณบุรี	1,082,624	222,362	18,361	23,479	445	1,347,271
อ่างทอง	366,384	-	9,105	4,756	-	380,243
ภาคตะวันออก	918,916	905,349	272,612	402,111	213,293	2,712,281
จันทบุรี	25,915	7,154	1,114	9,140	1,142	44,465
ฉะเชิงเทรา	506,803	104,519	57,461	73,048	250	742,081
ชลบุรี	7,597	73,528	45,819	5,634	204	132,732
ตราด	13,727	2,848	14,234	6,463	365	37,637
ปราจีนบุรี	285,897	208,579	105,110	45,707	5,709	651,002
ระยอง	24,809	5,484	9,666	2,564	60	42,583
สระแก้ว	54,168	503,237	39,208	259,555	205,563	1,061,731
ภาคใต้	1,371,617	262,457	40,832	145,153	9,034	1,829,093
กระบี่	643	2,922	378	2,047	426	6,416
ชุมพร	6,038	1,161	2,719	2,199	113	12,230
ตรัง	26,200	1,196	1,730	7,495	57	36,678
นครศรีธรรมราช	386,153	23,107	8,764	6,543	517	425,084
นราธิวาส	98,580	17,929	-	15,128	1,745	133,382
ปัตตานี	202,833	45,703	6,945	33,217	238	288,936
พังงา	-	-	1,983	628	166	2,777
พัทลุง	279,514	21,198	2,708	21,687	1,297	326,404

ตารางที่ 2.2 (ต่อ)

หน่วย : ไร่

จังหวัด	เหมาะสม สูง (S1)	เหมาะสม ปานกลาง (S2)	เหมาะสม เล็กน้อย (S3)	ไม่ เหมาะสม (N)	เขตป่าไม้ (F)	รวมทั้งหมด
ภาคใต้ (ต่อ)						
ภูเก็ต	519	-	606	164	-	1,289
ยะลา	6,525	58,206	-	8,573	-	73,304
ระนอง	3,831	-	-	1,500	36	5,367
สงขลา	297,984	81,028	10,671	32,189	751	422,623
สตูล	58,321	4,630	2,967	11,689	3,688	81,295
สุราษฎร์ธานี	4,476	5,377	1,361	2,094	-	13,308

ที่มา : กรมพัฒนาที่ดิน (2558)

จากตารางที่ 2.2 แสดงเนื้อที่ปลูกข้าวจำแนกตามเขตเหมาะสมพืชเศรษฐกิจข้าวระดับจังหวัด พบว่า ทั้งประเทศไทยมีการปลูกข้าว ทั้งหมด 5 ภาค รวมทั้งหมด 77 จังหวัด รวมพื้นที่ 73,431,046 ไร่ แบ่งเขตความเหมาะสมสำหรับการปลูกข้าว เป็น 4 เขตไม่รวมพื้นที่ป่าไม้ ได้แก่ เขตความเหมาะสมสูง เขตความเหมาะสมปานกลาง เขตความเหมาะสมเล็กน้อย และเขตไม่เหมาะสม พบว่า พื้นที่การปลูกข้าวของประเทศไทยส่วนใหญ่ มีความเหมาะสมปานกลาง พื้นที่ 26,572,143 ไร่ รองลงมา มีความเหมาะสมสูง พื้นที่ 17,346,297 ไร่ มีความเหมาะสมเล็กน้อย พื้นที่ 16,185,529 ไร่ และไม่เหมาะสม พื้นที่ 11,222,560 ไร่ โดยจังหวัดกำแพงเพชรเป็นจังหวัดที่มีพื้นที่ไม่เหมาะสมมากที่สุด คือ 302,515 ไร่

2.6.3. การปรับเปลี่ยนพื้นที่การปลูกข้าวเป็นอ้อยโรงงาน

ตารางที่ 2.3 พื้นที่ปรับเปลี่ยนจากการปลูกข้าวเป็นอ้อยโรงงานในรัศมี 50 กิโลเมตรจากโรงงานน้ำตาลระดับจังหวัด

ลำดับที่	จังหวัด	พื้นที่ปรับเปลี่ยน (ไร่)
1	กาญจนบุรี	73,900
2	กาฬสินธุ์	267,753
3	กำแพงเพชร	283,740
4	ขอนแก่น	499,775
5	ฉะเชิงเทรา	22,845
6	ชลบุรี	2,975
7	ชัยนาท	41,670
8	ชัยภูมิ	361,901
9	นครปฐม	31,930
10	นครพนม	23,586
11	นครราชสีมา	371,123
12	นครสวรรค์	154,230
13	บุรีรัมย์	51,258
14	ประจวบคีรีขันธ์	14,261
15	ปราจีนบุรี	8,019
16	พิจิตร	85,879
17	พิษณุโลก	57,264
18	เพชรบุรี	4,553
19	เพชรบูรณ์	67,741
20	แพร่	6,444
21	มหาสารคาม	311,863
22	มุกดาหาร	175,603
23	ยโสธร	100,027
24	ร้อยเอ็ด	86,778
25	ระยอง	950
26	ราชบุรี	18,497

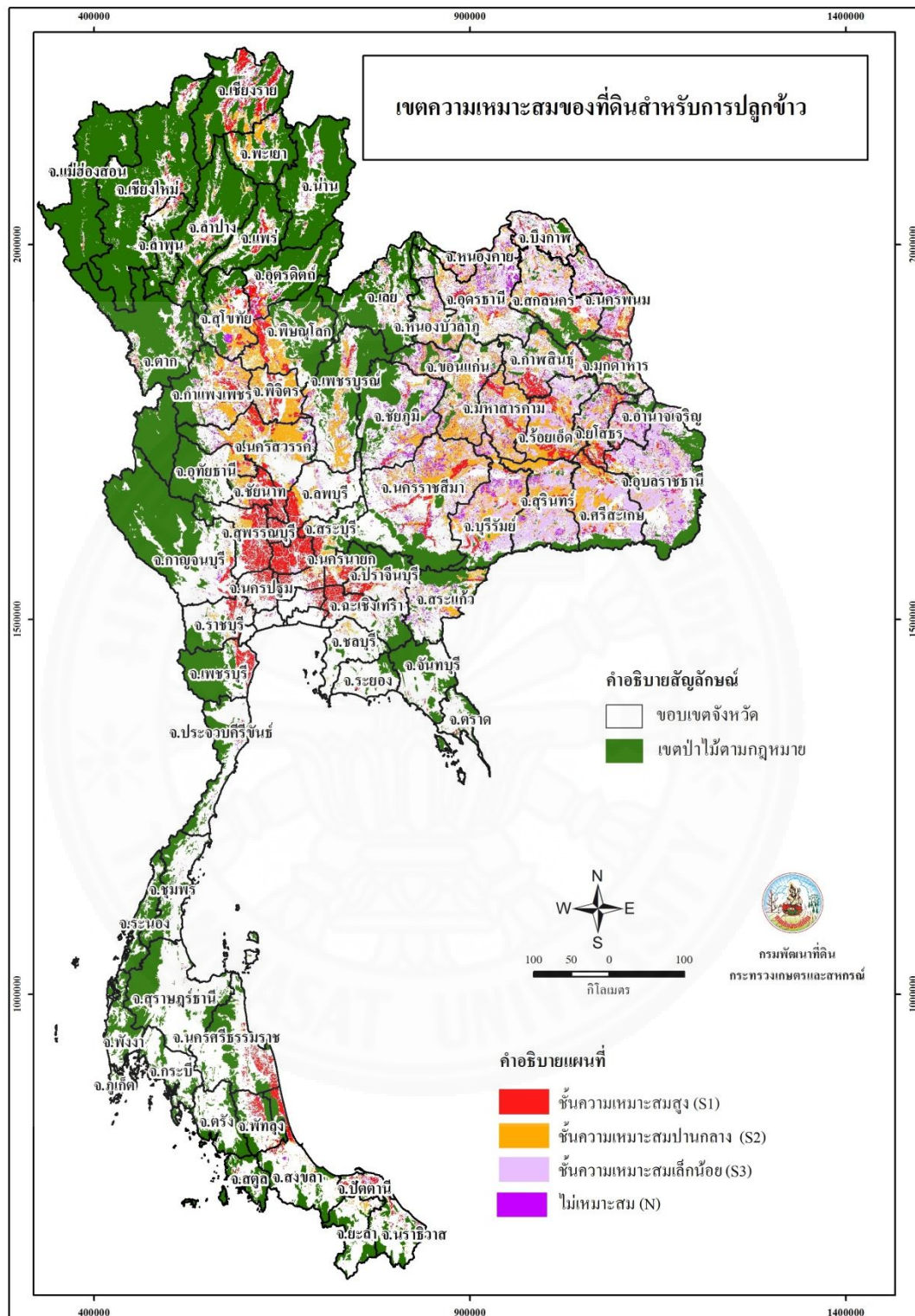
ตารางที่ 2.3 (ต่อ)

ลำดับที่	จังหวัด	พื้นที่ปรับเปลี่ยน (ไร่)
27	ลพบุรี	52,544
28	เลย	119,867
29	สกลนคร	75,367
30	สระแก้ว	90,154
31	สระบุรี	8,416
32	สิงห์บุรี	4,908
33	สุโขทัย	49,467
34	สุพรรณบุรี	34,907
35	สุรินทร์	27,222
36	หนองคาย	25,794
37	หนองบัวลำภู	100,484
38	อ่างทอง	9,030
39	อำนาจเจริญ	4,343
40	อุดรธานี	318,070
41	อุดรดิตถ์	83,482
42	อุทัยธานี	31,915

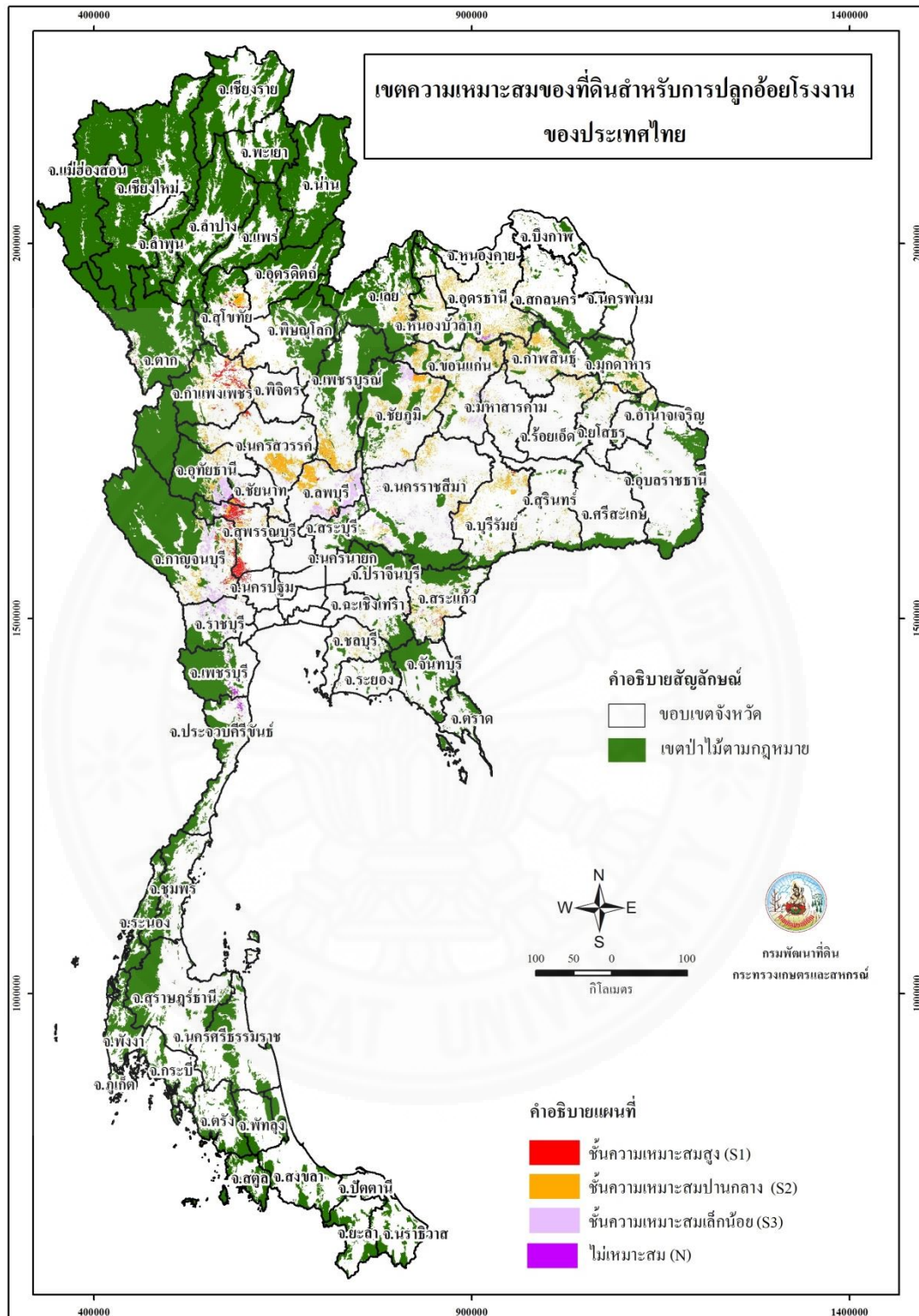
ที่มา : กรมพัฒนาที่ดิน (2557)

จากข้อมูลเบื้องต้น พบว่า จังหวัดกำแพงเพชรเป็นจังหวัดที่มีพื้นที่ปรับเปลี่ยนพืชจากข้าวเป็นอ้อยโรงงานมากที่สุด โดยอำเภอเมืองเป็นอำเภอที่มีพื้นที่มากที่สุด ดังนั้นจึงเลือกเป็นพื้นที่ทำการศึกษา

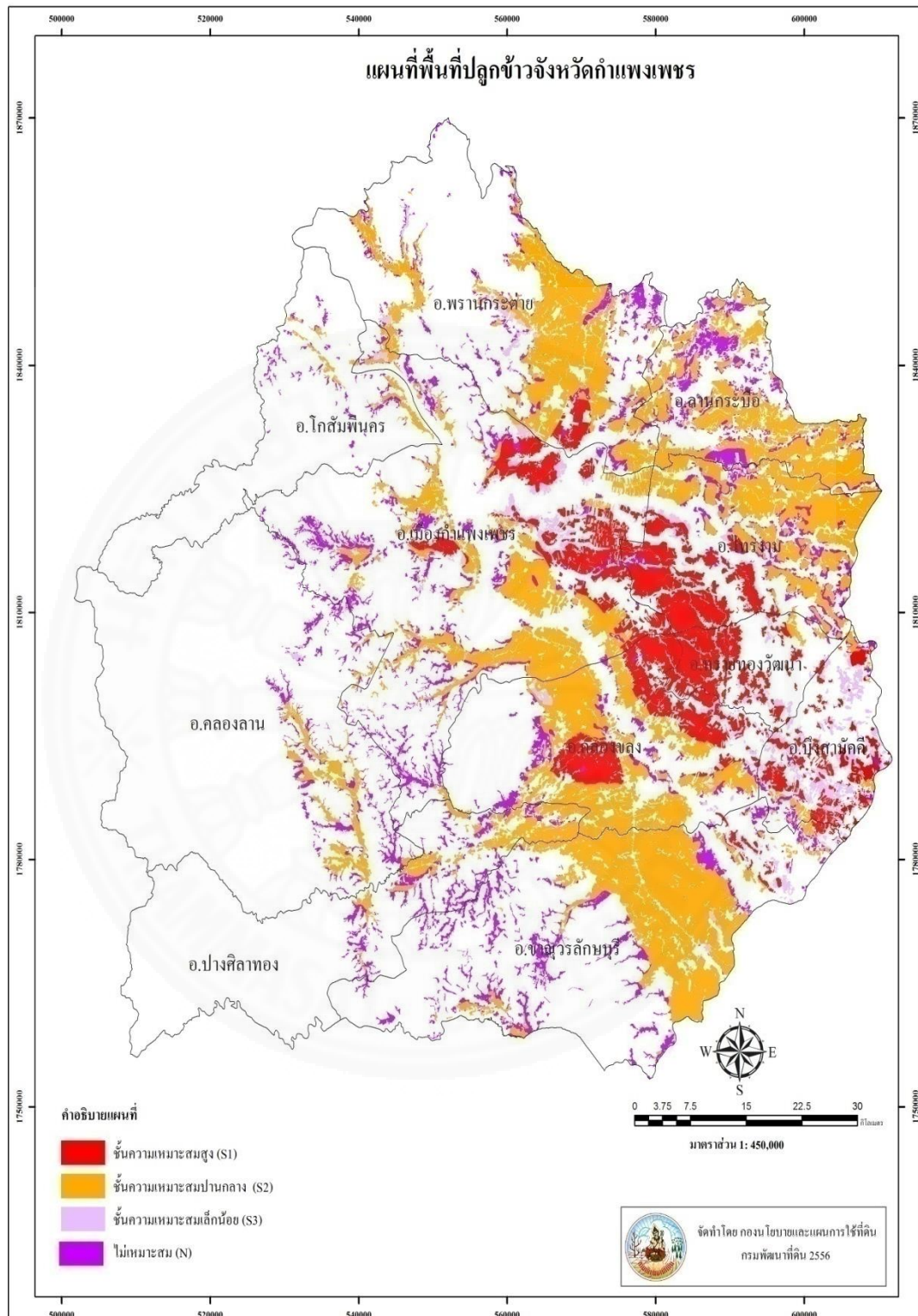

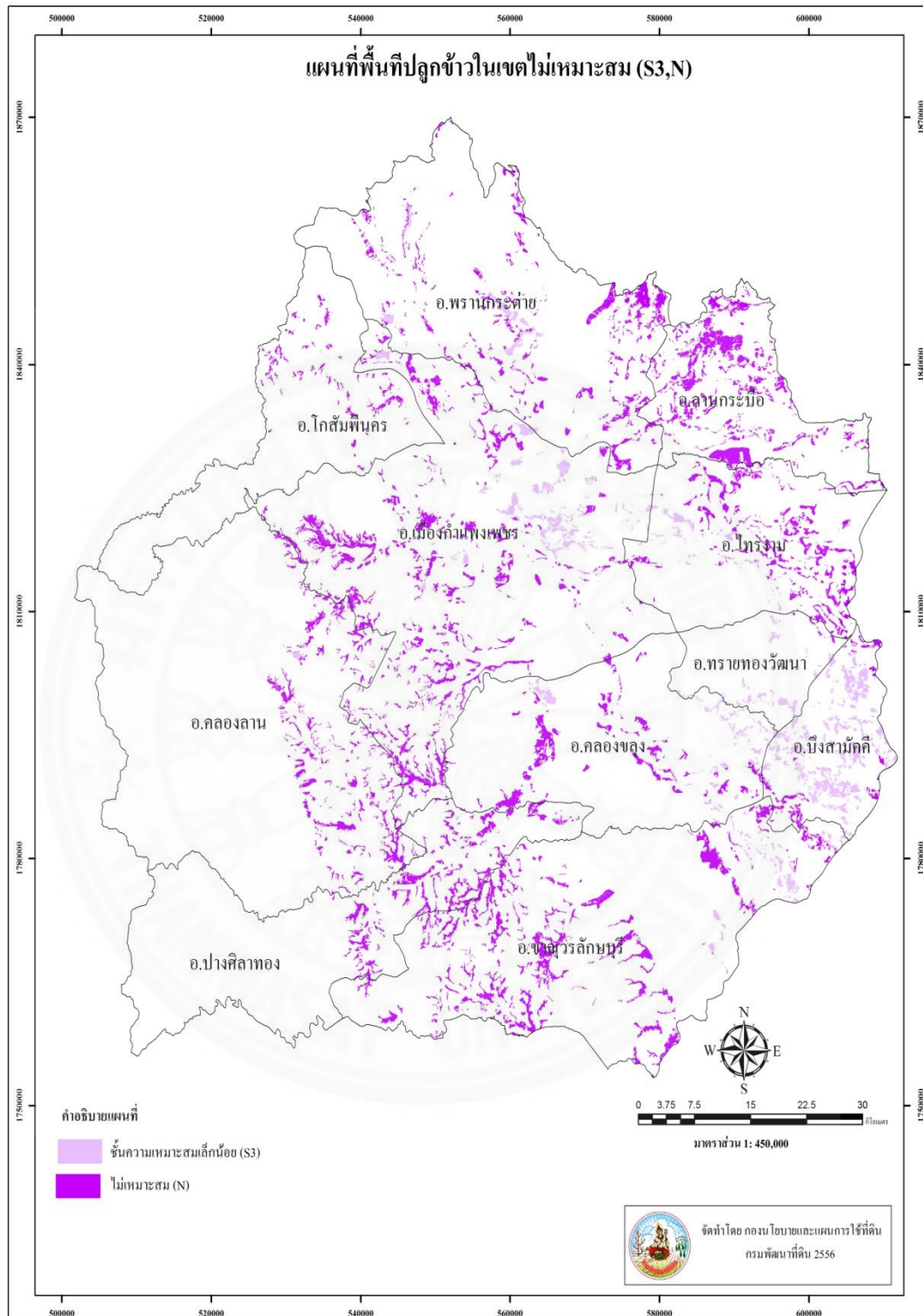
ภาพที่ 2.1 เขตความเหมาะสมของที่ดินสำหรับการปลูกข้าวของประเทศไทย

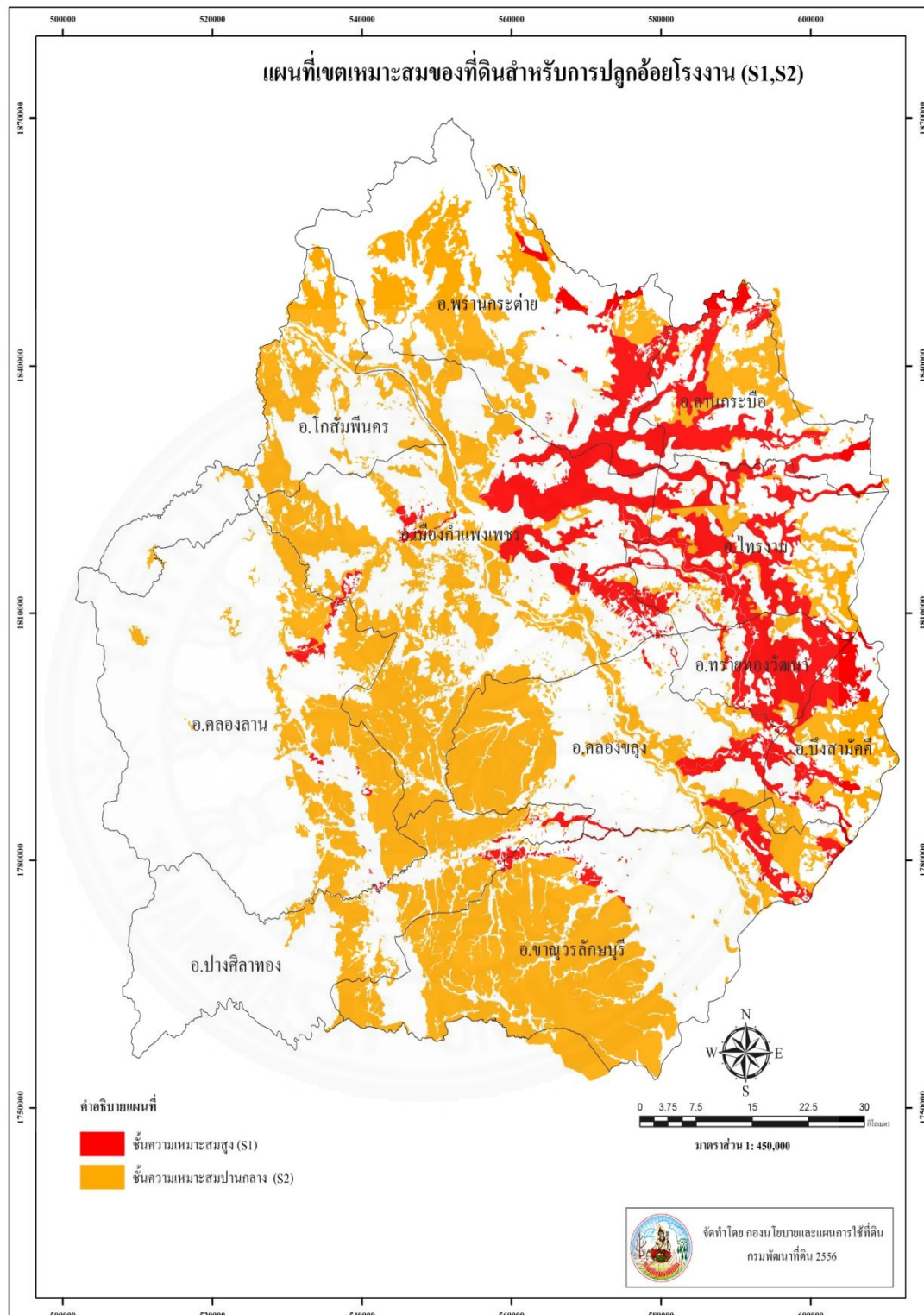
ภาพที่ 2.2 เขตความเหมาะสมของที่ดินสำหรับการปลูกอ้อยโรงงานของประเทศไทย

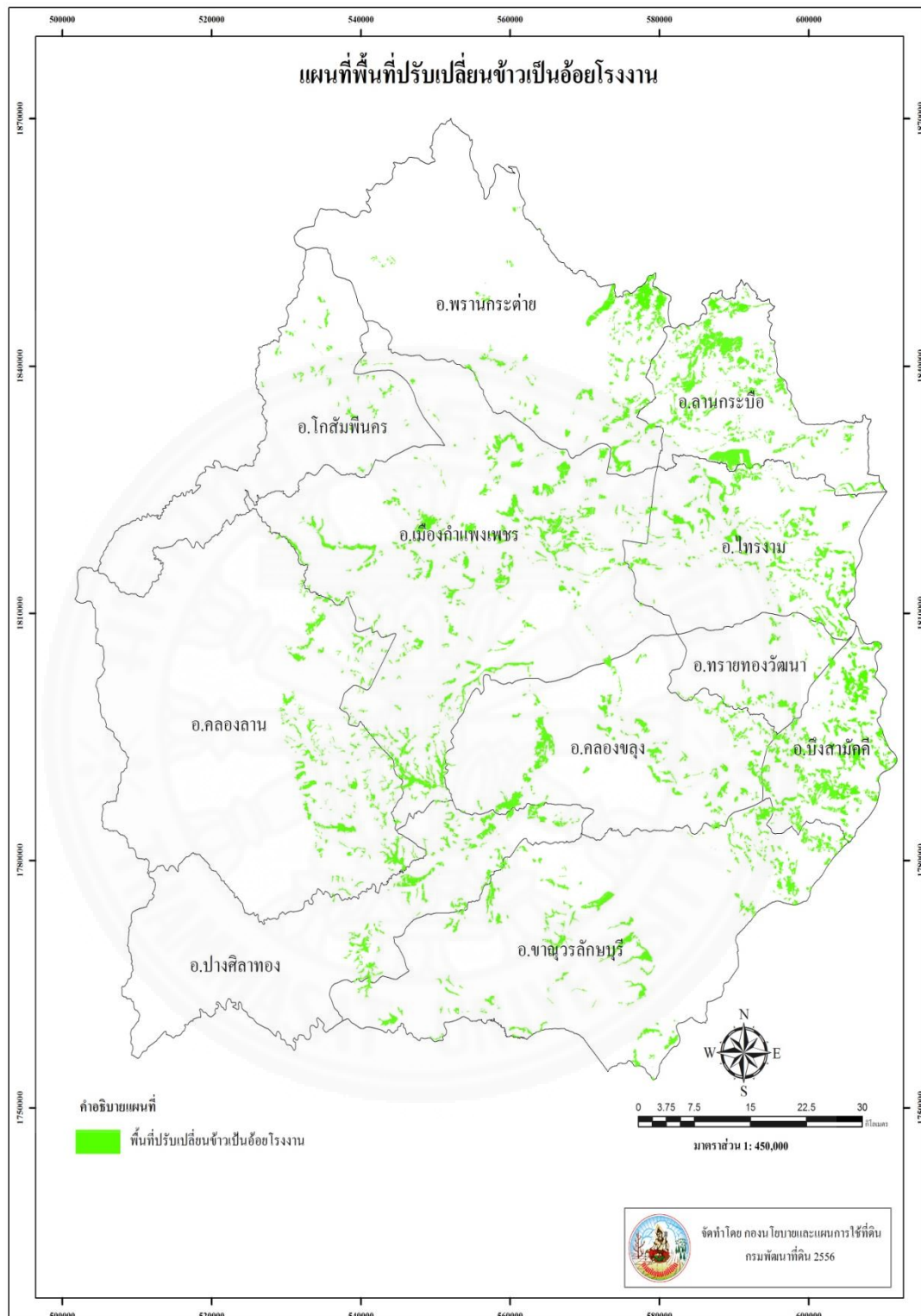
ภาพที่ 2.3 แผนที่พื้นที่ปลูกข้าวจังหวัดกำแพงเพชร

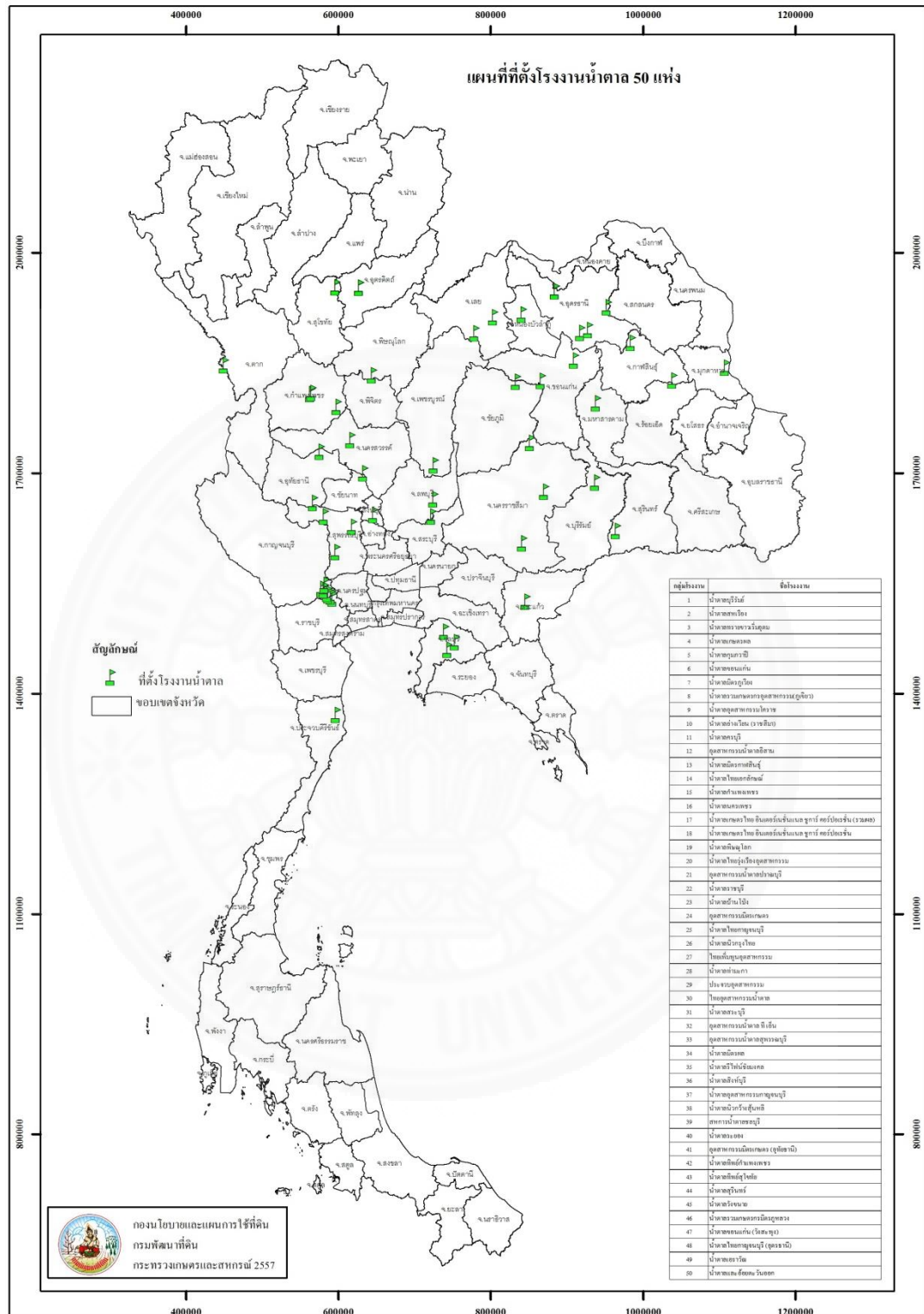
ภาพที่ 2.4 แผนที่พื้นที่ปลูกข้าวในเขตไม่เหมาะสม S3 , N

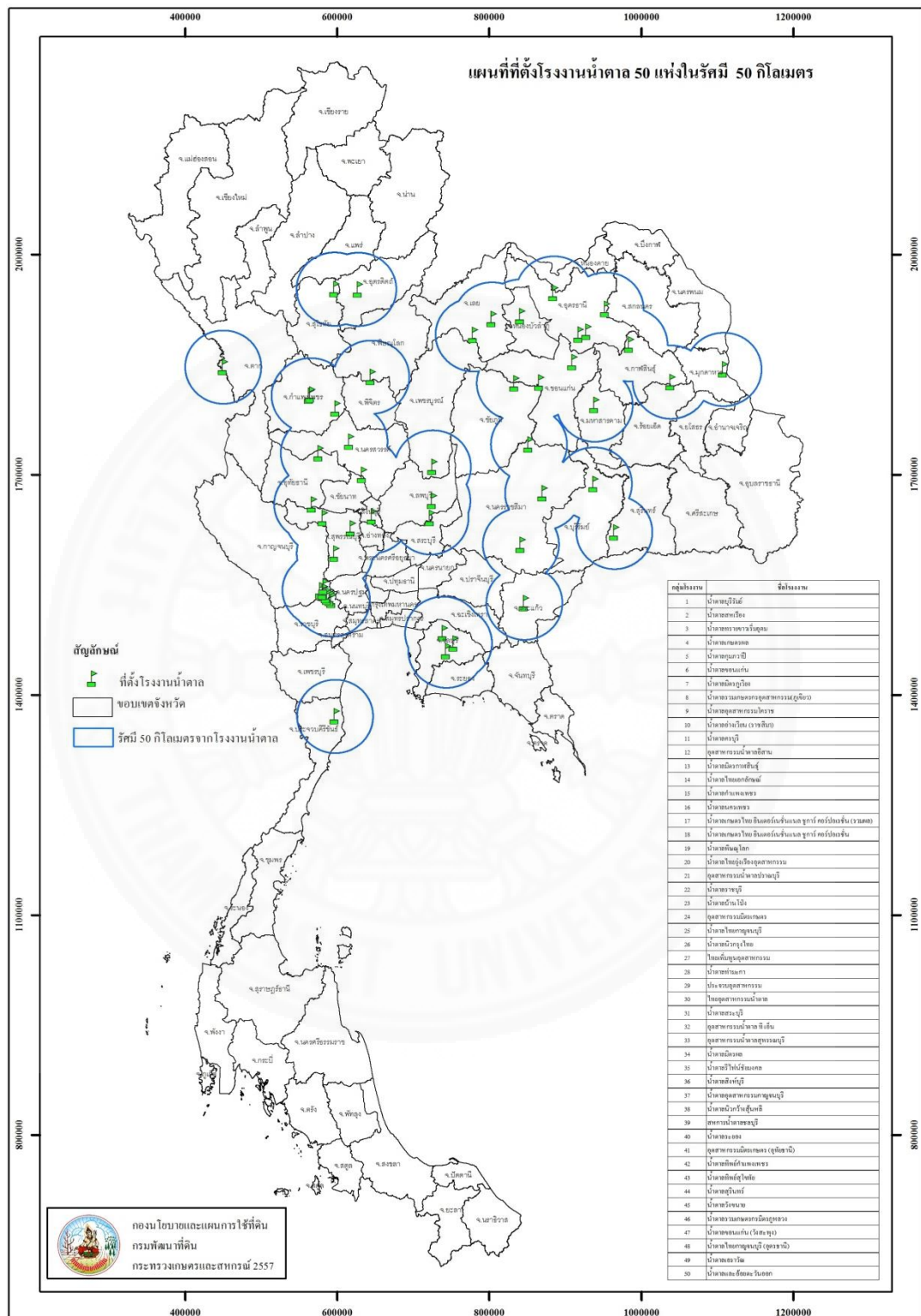
ภาพที่ 2.5 แผนที่เขตความเหมาะสมของที่ดินสำหรับการปลูกอ้อยโรงงาน S1 , S2

ภาพที่ 2.6 แผนที่พื้นที่ที่ปรับเปลี่ยนข้าวเป็นอ้อยโรงงาน

ภาพที่ 2.7 แผนที่ที่ตั้งโรงงานน้ำตาล 50 แห่ง

ภาพที่ 2.8 แผนที่ที่ตั้งโรงงานน้ำตา 50 แห่ง ในรัศมี 50 กิโลเมตร

2.7 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเลือกปลูกอ้อยโรงงานของเกษตรกรในอำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์พื้นที่เปลี่ยนมาปลูกอ้อยในอำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่ทำให้เกษตรกรหันมาปลูกอ้อยคือ ปัจจัยด้านปริมาณผลผลิตต่อไร่และราคา รองลงมาได้แก่ อ้อยเป็นพืชที่ปลูกและดูแลรักษาง่าย ราคาผลผลิตของพืชเดิมที่ปลูกต่ำ อยู่ใกล้แหล่งรับซื้อผลผลิต และเป็นอาชีพที่ทำมานาน¹⁰

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจขยายพื้นที่ปลูกอ้อยของเกษตรกรบ้านขุนวาง อำเภอแม้ว จังหวัดเชียงใหม่ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาถึงปัจจัยต่างๆ ที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจในการขยายพื้นที่ปลูกอ้อยของเกษตรกร 2) เปรียบเทียบปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจระหว่างผู้ที่ต้องการขยายพื้นที่เพาะปลูกและผู้ที่ไม่ต้องการขยายพื้นที่เพาะปลูก 3) ศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการขยายพื้นที่ปลูกอ้อยของเกษตรกรบ้านขุนวาง ผลการศึกษาพบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระกับการตัดสินใจในการไม่ต้องการขยายพื้นที่เพาะปลูกอ้อย ได้แก่ การได้รับข่าวสารมีความสัมพันธ์ที่ระดับ 0.01 ประเด็นปัญหาที่ทำให้เกษตรกรตัดสินใจไม่ต้องการขยายพื้นที่คือ ประเด็นความพอเพียงของเงินที่มีอยู่ และความยุ่งยากในการดูแลรักษา

การเปรียบเทียบปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจของเกษตรกรระหว่างผู้ที่ต้องการขยายพื้นที่ปลูกและผู้ที่ไม่ต้องการขยายพื้นที่ที่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ได้แก่ ความพอเพียงของเงินลงทุนที่มีอยู่ ความรู้เกี่ยวกับการปลูกอ้อย ประสบการณ์ในการปลูกอ้อย เจ้าหน้าที่สนับสนุน รายได้จากอ้อย ราคาอ้อย มีแหล่งสินเชื่อ จำนวนแรงงานในครัวเรือน ความเหมาะสมของสภาพพื้นที่ถือครอง ความเหมาะสมของสภาพอากาศ และต้นทุนการผลิต¹¹

ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจผลิตข้าวอินทรีย์ของเกษตรกรในจังหวัดอุบลราชธานี โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) สภาพพื้นที่ฐานบางประการทางด้านสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกรผู้ผลิตข้าวอินทรีย์ 2) สภาพการผลิตและปัญหาในการผลิตข้าวอินทรีย์ของเกษตรกร 3) สภาพการได้รับการส่งเสริมผลิตข้าวอินทรีย์ของเกษตรกร 4) ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจผลิตข้าวอินทรีย์ของเกษตรกร และ 5) เปรียบเทียบปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจในการผลิตข้าวอินทรีย์ของเกษตรกร ใน

¹⁰ ธีัญชนก ชันศิลา, “ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเลือกปลูกอ้อยของเกษตรกรในอำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น,” <http://gsbooks.gs.kku.ac.th/57/grc15/files/pmp6.pdf> (สืบค้นเมื่อวันที่ 22 มิถุนายน 2558).

¹¹ สุพัฒน์ สัมปอัย, “ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจขยายพื้นที่ปลูกอ้อยของเกษตรกรบ้านขุนวาง อำเภอแม้ว จังหวัดเชียงใหม่,” <http://search.lib.cmu.ac.th/search~S0?/b1480015/b1480015/1,1,1,B/l856~b1480015&FF=&1,0,,2,0> (สืบค้นเมื่อวันที่ 22 มิถุนายน 2558).

จังหวัดอุบลราชธานี จำนวน 163 ราย โดยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่า F-test t-test วิเคราะห์ความแตกต่างค่าเฉลี่ยแต่ละคู่โดยใช้ Scheffe test ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่มีผลในระดับมากต่อการตัดสินใจผลิตข้าวอินทรีย์ของเกษตรกรดังนี้ 1) ปัจจัยด้านสังคม ได้แก่ เจ้าหน้าที่แนะนำให้ปลูกสมาชิกในครัวเรือนสนับสนุน 2) ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ ได้แก่ ราคาจำหน่ายข้าวอินทรีย์สูง ต้นทุนการผลิตต่ำ 3) ปัจจัยด้านกายภาพ ได้แก่ การคมนาคมสะดวกสภาพพื้นที่เหมาะสม 4) ปัจจัยด้านชีวภาพ ได้แก่ คุณภาพของเมล็ดข้าวดี การปฏิบัติดูแลรักษาไม่ยุ่งยาก 5) ปัจจัยด้านการผลิต ได้แก่ ความสะดวกในการจัดหาเมล็ดพันธุ์ ราคาไม่สูง 6) ปัจจัยด้านการส่งเสริมการบริการ ได้แก่ การฝึกอบรม ได้รับการตรวจรับรองแปลงเปรียบเทียบปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจของเกษตรกรทั้ง 6 ด้านดังกล่าวข้างต้น ที่มีลักษณะพื้นฐานบางประการที่แตกต่างกัน พบว่ามีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ¹²

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการกำหนดขนาดพื้นที่เพาะปลูกข้าวหอมมะลิของเกษตรกรในจังหวัดร้อยเอ็ดและบุรีรัมย์ การศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการกำหนดขนาดพื้นที่เพาะปลูกข้าวหอมมะลิของเกษตรกรในจังหวัดร้อยเอ็ดและบุรีรัมย์ใช้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์กับเกษตรกรผู้ปลูกข้าวหอมมะลิ ปีการเพาะปลูก 2556/57 ทั้งในเขตพื้นที่น้ำฝนและชลประทาน รวมเกษตรกรตัวอย่าง 140 ครัวเรือน ผลการวิเคราะห์สมการการกำหนดขนาดพื้นที่เพาะปลูกข้าวหอมมะลิด้วยการวิเคราะห์แบบถดถอยพหุคูณ พบว่า มีตัวแปรอิสระที่มีผลต่อตัวแปรตามอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 โดยมีความสัมพันธ์ทางบวก ได้แก่ 1) ระดับผลผลิตค้ำคูณ 2) ราคาขายเฉลี่ย 3) การขายข้าวเปลือกเมื่อมีความจำเป็นที่จะต้องใช้เงิน ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ เนื่องจากเกษตรกรส่วนใหญ่ปลูกพืชตามความต้องการของตลาด เพราะการขายข้าวได้ราคาสูงจะทำให้รายได้สูงตามไปด้วย ซึ่งรายได้จากการเพาะปลูกข้าวในพื้นที่ศึกษายังเป็นรายได้หลักของครัวเรือน และยังพบว่าเกษตรกรมีผลผลิตข้าวเฉลี่ยมากกว่าระดับผลผลิตค้ำคูณ จึงถือว่าข้าวหอมมะลิเป็นพืชที่ให้ผลผลิตค้ำคูณในการผลิตของเกษตรกร ดังนั้นหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องควรสนับสนุนข้อมูลเกี่ยวกับสถานการณ์การผลิตและการตลาดข้าวในปัจจุบันเป็นระยะๆ อย่างต่อเนื่อง เพื่อเป็นข้อมูล

¹² จันทราพร ประธาน, “ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจผลิตข้าวอินทรีย์ของเกษตรกรในจังหวัดอุบลราชธานี,” http://dric.nrct.go.th/bookdetail.php?book_id=163519 (สืบค้นเมื่อวันที่ 22 มิถุนายน 2558).

เบื้องต้นให้กับเกษตรกรที่จะกำหนดขนาดพื้นที่เพาะปลูกข้าวอย่างเหมาะสมและทำให้เกิดรายได้สูงสุด โดยเลือกวิธีการปฏิบัติที่เหมาะสมแก่เกษตรกรต่อไป¹³

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเข้าร่วมโครงการผลิตมะม่วงตามแนวทางการเกษตรดีที่เหมาะสมของเกษตรกรในพื้นที่อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเข้าร่วมโครงการผลิตมะม่วงตามแนวทางการเกษตรดีที่เหมาะสม (GAP) ของเกษตรกร ในพื้นที่อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา โดยใช้แบบสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล จากเกษตรกรที่ผลิตมะม่วงใน อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา จำนวน 260 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา และการวิเคราะห์ความถดถอยโลจิสติก ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเข้าร่วมโครงการผลิตมะม่วงตามแนวทางการเกษตรดีที่เหมาะสม พบว่ามีเพียง 4 ปัจจัย ได้แก่ สถานะภาพทางสังคม การศึกษา และสภาพพื้นที่สวน เป็นความสัมพันธ์เชิงบวกและอายุ เป็นความสัมพันธ์เชิงลบ¹⁴

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของเกษตรกรในการปลูกพืชตลอดปี ในอำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยส่วนบุคคล เศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกรที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจในการปลูกพืชตลอดปี ผลการศึกษา พบว่า ปัจจัยต่างๆ ที่มีความสัมพันธ์ต่อการตัดสินใจของเกษตรกรในการปลูกพืชตลอดปี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ได้แก่ ทุนกู้ยืม รายได้ในฟาร์ม รายได้นอกฟาร์ม การติดต่อกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรโดยการเขียนจดหมายไปสอบถามปัญหาหรือการขอความรู้การเกษตรจากหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง ความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนบ้าน (การได้รับความช่วยเหลือจากเพื่อนบ้านในการให้ยืมที่ดินที่ดีกว่าทำประโยชน์ การได้รับความร่วมมือจากเพื่อนบ้านในการพร้อมใจกันปลูกพืชชนิดเดียวกัน) การเป็นสมาชิกแผนปรับโครงสร้างและระบบการผลิตการเกษตร หมายความว่า เกษตรกรกลุ่มที่ปลูกพืชสามครั้งต่อปี โดยเฉลี่ยมีทุนกู้ยืม การได้รับเงินกู้ยืมจากแหล่งสินเชื่อในระบบ การใช้เงินกู้ยืมเพื่อวัตถุประสงค์ลงทุนในการเกษตร การมีรายได้ใน

¹³ ทัตพิชา เจริญรัตน์, ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการกำหนดขนาดพื้นที่เพาะปลูกข้าวหอมมะลิของเกษตรกรในจังหวัดร้อยเอ็ดและบุรีรัมย์. (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ภาควิชาเทคโนโลยีการเกษตร คณะเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2554), 114-116.

¹⁴ จีราวรรณ เลิศคุณลักษณะ และคณะ, “ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเข้าร่วมโครงการผลิตมะม่วงตามแนวทางการเกษตรดีที่เหมาะสมของเกษตรกรในพื้นที่ อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา,” <http://anchan.lib.ku.ac.th/agnet/bitstream/001/5386/1/55-95W.pdf> (สืบค้นเมื่อวันที่ 22 มิถุนายน 2558).

ฟาร์ม การเป็นสมาชิกแผนปรับโครงสร้างและระบบการผลิตการเกษตรมากกว่าเกษตรกรกลุ่มที่ปลูกพืชสองครั้งต่อปี¹⁵

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจผลิตข้าวอินทรีย์ของเกษตรกรในจังหวัดสุรินทร์ การศึกษาครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจผลิตข้าวอินทรีย์ของเกษตรกรในจังหวัดสุรินทร์ โดยใช้แบบสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการเกษตรอินทรีย์ของจังหวัดสุรินทร์ และได้รับการรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ของสำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ (มกอช.) ปีการผลิต 2552/2553 จำนวน 165 ราย และวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา และการวิเคราะห์ถดถอยพหุแบบขั้นตอน ผลการศึกษาพบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่ได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับเกษตรอินทรีย์จากการฝึกอบรมโดยเกษตรกรมีความรู้เกี่ยวกับเกษตรอินทรีย์ในระดับมาก อายุของเกษตรกรที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจผลิตข้าวอินทรีย์ในเชิงลบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 แต่ราคาขายข้าวมีความสัมพันธ์ในเชิงบวก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.01¹⁶

ผลกระทบการใช้ที่ดินเพื่อการทำนาข้าวของเกษตรกรในประเทศไทย การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลกระทบของการใช้ที่ดินเกษตรกรเพื่อการทำนาข้าวในประเทศไทย โดยข้อมูลที่ใช้เป็นข้อมูลทุติยภูมิ เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารและข้อมูลการศึกษาในช่วงปี พ.ศ. 2548 – 2553 ผลการศึกษาพบว่า พื้นที่ฟาร์มมีผลต่อการใช้ที่ดินเพื่อการทำนาข้าวของเกษตรกรในประเทศไทยในทิศทางเดียวกัน ส่วนตัวแปรพื้นที่ทำการเกษตรพืชสวนยืนต้นและตัวแปรรายได้เฉลี่ยต่อหัวของประชากรส่งผลต่อการใช้ที่ดินเพื่อการทำนาข้าวของเกษตรกรในประเทศไทยในทิศทางตรงกันข้ามกัน¹⁷

¹⁵ รัชชัย พงศธรบริรักษ์, “ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของเกษตรกรในการปลูกพืชตลอดปีในอำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่,” http://library.cmu.ac.th/digital_collection/theses/fulltext.php?id=4490 (สืบค้นเมื่อวันที่ 22 มิถุนายน 2558).

¹⁶ สุพรรณณี เลขกลาง, “ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจผลิตข้าวอินทรีย์ของเกษตรกรในจังหวัดสุรินทร์,” <http://kucon.lib.ku.ac.th/Fulltext/KC4914011.pdf> (สืบค้นเมื่อวันที่ 22 มิถุนายน 2558).

¹⁷ พรพิมล ขำเพชร, “ผลกระทบการใช้ที่ดินเพื่อการทำนาข้าวของเกษตรกรในประเทศไทย,” <http://www.hu.ac.th/Symposium2014/proceedings/data/contents.html> (สืบค้นเมื่อวันที่ 22 มิถุนายน 2558).

การประเมินผลทางเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อมจากการใช้ที่ดินเพื่อการเกษตรบนพื้นที่ลาดชัน พบว่า ขนาดพื้นที่ถือครองและค่าใช้จ่ายเงินสดทางการเกษตรเป็นตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจทำระบบอนุรักษ์ดินของเกษตรกร¹⁸

การเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินและการสร้างความหลากหลายของวิธีการดำรงชีพในพื้นที่ศูนย์กลางเกษตรทางภาคเหนือของประเทศไทยผลการศึกษาพบว่ารูปแบบการใช้ที่ดินของชุมชนเพื่อการเกษตรแบบเข้มข้น เนื่องจากพื้นที่การเกษตรมีขนาดลดลงเพราะชาวนาขายที่นาให้กับนายทุน ลักษณะของการเกษตรเป็นแบบเกษตรอินทรีย์ ชุมชนมีความตระหนักถึงสิ่งแวดล้อมเป็นสิ่งสำคัญ สาเหตุของการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินอยู่ภายใต้บริบทของการเปลี่ยนแปลงสภาพการถือครองพื้นที่จากการเป็นเจ้าของโดยเปลี่ยนสภาพภาพเป็นผู้เช่าที่นา¹⁹

การใช้ที่ดินของเกษตรกรผู้ปลูกผักเมืองหาดชายพอง นครหลวงเวียงจันทน์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว พบว่าการใช้ที่ดินของเกษตรกรในการปลูกพืชตั้งแต่ปี พ.ศ. 2544 – 2548 แบ่งออกเป็น 3 ระบบ คือ ระบบที่ 1 ฤดูฝนปลูกข้าวและ ฤดูแล้งปลูกผัก ระบบที่ 2 ฤดูฝนและฤดูแล้งปลูกทั้งข้าวและผัก และระบบที่ 3 ฤดูฝนและฤดูแล้งปลูกผัก โดยผลผลิตที่ได้พบว่า การปลูกข้าวในฤดูฝนผลผลิตลดลง ส่วนในฤดูแล้งการปลูกผักได้ผลผลิตที่เพิ่มขึ้น สำหรับรายได้และรายจ่ายพบว่า ระบบที่ 1 คือปลูกข้าวฤดูฝนและปลูกผักฤดูแล้งมีรายได้เฉลี่ยรวมทั้งปีน้อยที่สุดและมีรายจ่ายสูงที่สุด หากพิจารณาถึงความยั่งยืนของการใช้ที่ดินพบว่า ระบบที่ 3 คือ ปลูกผักทั้งสองฤดูมีความยั่งยืนกว่า เนื่องจากตลาดผักมีขยายตัว ผักมีหลายชนิด สามารถเลือกปลูกตามความต้องการของตลาด²⁰

การวางแผนการใช้ที่ดินเพื่อการเกษตรกรรมอย่างมีประสิทธิภาพบริเวณอำเภอลำปางน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา ผลการศึกษาพบว่า ปัญหาสำคัญด้านการเกษตรคือ ขาดแคลนแหล่งน้ำ ขาดแคลนเงินทุน และการกร่อนของดิน การวางแผนการใช้ที่ดินอย่างมีประสิทธิภาพได้กำหนดชนิดพืชที่เหมาะสมในการปลูกพืชแต่ละพื้นที่ โดยพิจารณาจากความเหมาะสมด้านกายภาพและด้าน

¹⁸ ดุษฎี รัชชิตลาสวัสดิ์, “การประเมินผลทางเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อมจากการใช้ที่ดินเพื่อการเกษตรบนพื้นที่ลาดชัน,” http://dric.nrct.go.th/bookdetail.php?type=1&book_id=197719 (สืบค้นเมื่อวันที่ 22 มิถุนายน 2558).

¹⁹ สิริพันธ์ เชษฐตระกูล, “การเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินและการสร้างความหลากหลายของวิธีการดำรงชีพในพื้นที่ศูนย์กลางเกษตรทางภาคเหนือของประเทศไทย,” http://dric.nrct.go.th/bookdetail.php?type=1&book_id=197719 (สืบค้นเมื่อวันที่ 22 มิถุนายน 2558).

²⁰ แสงวันชัย พันนุราช, “การใช้ที่ดินของเกษตรกรผู้ปลูกผักเมืองหาดชายพอง นครหลวงเวียงจันทน์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว,” http://dric.nrct.go.th/bookdetail.php?book_id=259853 (สืบค้นเมื่อวันที่ 22 มิถุนายน 2558).

เศรษฐกิจที่มีต่อพืชเศรษฐกิจหลัก การวางแผนการใช้ที่ดินพื้นที่เกษตรกรรมแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ พื้นที่เกษตรกรรมชลประทาน ปลูกพืชที่ให้ผลผลิตทางเศรษฐกิจสูงได้แก่ ข้าว พืชผัก พืชสวน ไม้ผล (ส้ม ลิ้นจี่ มะขามหวาน) สำหรับพื้นที่เกษตรกรรมที่อาศัยน้ำฝน พืชหลักที่นิยมปลูกคือ ข้าว ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ อ้อยน้ำตาล และมันสำปะหลัง²¹

การใช้ที่ดินการเกษตรและพืชการผลิตเชิงพาณิชย์ ตำบลบ่อแก้ว อำเภอสะเมิง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า รูปแบบการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินทางการเกษตรมีการเปลี่ยนแปลงการเพาะปลูกจากพืชเศรษฐกิจชนิดเดิมไปสู่พืชเศรษฐกิจชนิดใหม่ที่มีผลตอบแทนทางเศรษฐกิจที่ดีกว่า ได้แก่ พื้นที่เพาะปลูกเดิมเป็นพื้นที่เพาะปลูกแบบไร่ผสม ทั้งพืชผัก พืชไร่และไม้ผลต่างๆ พื้นที่นาข้าว พื้นที่ป่าไม้ ถูกทดแทนด้วยพื้นที่เพาะปลูกสตอเบอรี่ ปัจจัยที่มีอิทธิพลในการตัดสินใจเพาะปลูกคือ ปัจจัยทางด้านกายภาพ ได้แก่ ลักษณะภูมิอากาศที่เหมาะสม มีแหล่งน้ำที่เพียงพอ และทำเลที่ตั้ง ลักษณะภูมิประเทศ และความลาดชันของพื้นที่เหมาะสมต่อการเพาะปลูกสตอเบอรี่ ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจเกี่ยวกับผลผลิตที่ผลิตได้จะมีราคาสูงในอนาคต มีรายได้ที่แน่นอน และผลตอบแทนสูงกว่าข้าว ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินจากสตอเบอรี่ไปเป็นข้าวคือ ปัจจัยทางด้านสังคมและวัฒนธรรม ในการเลือกที่จะปลูกพืชชนิดใหม่ตามเพื่อนบ้านหรือญาติที่ปลูกพืชชนิดนั้นและมีรายได้ดีเป็นหลัก ส่วนในเรื่องปัจจัยทางด้านกายภาพที่ส่งผลผลิตคือ มีการระบาดของโรคและแมลงมากขึ้น และสภาพอากาศที่ร้อนขึ้นทำให้ผลผลิตเสียหาย²²

ดังนั้นพบว่าปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของเกษตรกรสามารถจำแนกได้เป็น 3 ด้าน ได้แก่ ปัจจัยด้านพื้นฐานส่วนบุคคล ด้านเศรษฐกิจสังคมและนโยบาย ด้านภูมิศาสตร์ และด้านอื่นๆ ปัจจัยเหล่านี้มีความสำคัญต่อการศึกษาความเป็นไปได้ของนโยบายบริหารจัดการพื้นที่เกษตรกรรม (Zoning)

²¹ พิสิษฐ์สินธุวิช, “การวางแผนการใช้ที่ดินเพื่อการเกษตรกรรมอย่างมีประสิทธิภาพบริเวณอำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา,” http://dric.nrct.go.th/bookdetail.php?book_id=210114 (สืบค้นเมื่อวันที่ 22 มิถุนายน 2558).

²² ชัชพงศ์ ภาชนะพรรณม, “การใช้ที่ดินการเกษตรและพืชการผลิตเชิงพาณิชย์ ตำบลบ่อแก้ว อำเภอสะเมิงจังหวัดเชียงใหม่,” http://library.cmu.ac.th/digital_collection/etheses/detail.php?id=21658&word=2552&word=2552&check_field=YEAR&select_study=&condition=2&search=9&philosophy=&master= (สืบค้นเมื่อวันที่ 22 มิถุนายน 2558).

2.8 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพที่ 2.9 กรอบแนวคิดในการวิจัย

บทที่ 3

วิธีการวิจัย

การศึกษาความเป็นไปได้ของนโยบายการบริหารจัดการพื้นที่เกษตรกรรม (Zoning) ในอำเภอเมืองกำแพงเพชร จังหวัดกำแพงเพชร ได้ดำเนินการศึกษาค้นคว้าตามลำดับดังนี้

- ประชากรและการสุ่มตัวอย่าง
- เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
- วิธีการสร้างเครื่องมือในการวิจัย
- การเก็บรวบรวมข้อมูล
- วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล

3.1 ประชากรและการสุ่มตัวอย่าง

3.1.1 ประชากรในการศึกษา ประชากรในการศึกษาครั้งนี้คือ คราวเรือนเกษตรกรรมในพื้นที่อำเภอเมืองกำแพงเพชรจังหวัดกำแพงเพชร จำนวน 6,639 ครัวเรือน

3.1.2 การกำหนดขนาดตัวอย่าง สำหรับการกำหนดตัวอย่างโดยใช้ความคลาดเคลื่อนของกลุ่มตัวอย่าง เท่ากับ ร้อยละ 10 หรือ 0.10 ในการกำหนดขนาดตัวอย่าง จะทำการสุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของ Taro Yamane

กำหนดให้มีความคลาดเคลื่อนของการสุ่มตัวอย่าง โดยใช้สูตรคำนวณ ตามสมการที่ (1)

$$n = \frac{N}{1+Ne^2} \text{----- (1)}$$

n หมายถึง ขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการ

N หมายถึง ขนาดของประชากร

e หมายถึง ความคลาดเคลื่อนของการสุ่มตัวอย่างที่ยอมรับได้

$$n = \frac{6,639}{1+6,639(0.10)^2} \text{----- (2)}$$

=98.01

เพื่อความสะดวกในการคำนวณจึงปรับจำนวนตัวอย่างเป็น 100 ราย

3.1.3 การสุ่มตัวอย่าง ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage sampling) กล่าวคือ

ขั้นตอนแรก ทำการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงจังหวัดกำแพงเพชร คือ เป็นจังหวัดที่มีพื้นที่ในการปรับเปลี่ยนจากข้าวเป็นอ้อยโรงงานมากที่สุด

ขั้นตอนที่ 2 ทำการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง อำเภอ คือเลือกอำเภอที่มีพื้นที่ในการปรับเปลี่ยนจากข้าวเป็นอ้อยโรงงานมากที่สุด คือ อำเภอเมืองกำแพงเพชร

ขั้นตอนที่ 3 ทำการสุ่มตัวอย่างแบบง่ายในระดับอำเภอ

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัยครั้งนี้คือแบบสอบถามที่สร้างขึ้นเพื่อรวบรวมข้อมูลตามวัตถุประสงค์ซึ่งมีลักษณะคำถามแบบปลายปิด (Close-ended Questions) และแบบตรวจสอบรายการ (Check List) แบ่งออกเป็น 7 ตอนดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของเกษตรกร

ตอนที่ 2 การถือครองที่ดิน และการใช้ประโยชน์ที่ดิน และหนังสือสำคัญ

ตอนที่ 3 ภาวะการผลิต

ตอนที่ 4 ปัญหาด้านการเกษตรของครัวเรือนเกษตรกรปัญหาด้านการครองชีพ สังคมและความปลอดภัยของครัวเรือน

ตอนที่ 5 ความต้องการความช่วยเหลือจากรัฐของครัวเรือนเกษตรกร

ตอนที่ 6 ทัศนคติของเกษตรกร

ตอนที่ 7 ทัศนคติของเกษตรกรในกรณีลดพื้นที่

3.3 วิธีการสร้างเครื่องมือในการวิจัย

3.3.1 ศึกษาเอกสาร ทฤษฎี หลักการ แนวปฏิบัติและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม โดยได้ศึกษาแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม

3.3.2 ลักษณะเครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย เป็นแบบสอบถาม ทำการสร้างแบบสอบถาม แบบปลายปิด (Close-ended Questions) คำถามปลายเปิด (Open-ended Questions) และแบบ ตรวจสอบรายการ (Check List) ตามกรอบแนวคิด

3.3.3 นำแบบสอบถามที่สร้างเสนออาจารย์ที่ปรึกษาภาคนิพนธ์ เพื่อตรวจสอบให้ ข้อเสนอแนะ

3.3.4 นำแบบสอบถามที่สร้างเสนอกลุ่มเศรษฐกิจ กองนโยบายและแผนการใช้ที่ดิน เพื่อ ตรวจสอบและให้ข้อเสนอแนะ

3.3.5 นำแบบสอบถามที่ได้รับคืนมาเพื่อนำไปปรับปรุงตามข้อเสนอแนะ

3.3.6 จัดพิมพ์แบบสอบถาม แล้วนำไปทดลองใช้ (try out) กับเกษตรกรที่ไม่ใช้กลุ่ม ตัวอย่างจำนวน 30 ราย เพื่อทดสอบความเชื่อมั่น (Reliability) โดยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา ของครอนบาค (Cronbach's Alpha coefficient)

3.3.7 ปรับปรุงแบบสอบถามตามประเด็นปัญหาที่พบจากการทดลอง

3.3.8 เสนอแบบสอบถามกับอาจารย์ที่ปรึกษาภาคนิพนธ์ก่อนการสำรวจข้อมูลจริง

3.3.9 นำข้อคำถามที่คัดเลือกจัดพิมพ์เป็นแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ แล้วนำไปใช้เก็บ ข้อมูลต่อไป

3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.4.1 ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) ได้จากการสัมภาษณ์เกษตรกร

3.4.2 ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) เป็นส่วนข้อมูลที่สนับสนุนเพื่อความสมบูรณ์ ของการศึกษาโดยการรวบรวมเอกสารและข้อมูลทางสถิติจากหน่วยงานราชการ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนข้อมูลทางวิชาการ เอกสาร วารสารทางวิชาการ ฐานข้อมูลออนไลน์ จากระบบอินเทอร์เน็ต

3.5 วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยนำข้อมูลที่รวบรวมได้จากการสัมภาษณ์นำมา จัดหมวดหมู่ ตรวจสอบความสมบูรณ์ ถอดรหัสและวิเคราะห์ด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรม สถิติสำเร็จรูปเพื่อการวิจัย สำหรับสถิติที่ใช้คือ การวิเคราะห์สภาพสังคมเศรษฐกิจของเกษตรกร ใช้ สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) :ซึ่งประกอบด้วยค่าเฉลี่ย

บทที่ 4

ผลการวิจัยและอภิปรายผล

การศึกษาความเป็นไปได้ของนโยบาย บริหารจัดการพื้นที่เกษตรกรรม (Zoning) กรณีศึกษา อำเภอเมืองกำแพงเพชร จังหวัดกำแพงเพชร ได้แบ่งผลการศึกษาออกเป็น 7 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของเกษตรกร

ตอนที่ 2 การถือครองที่ดิน และการใช้ประโยชน์ที่ดิน และหนังสือสำคัญ

ตอนที่ 3 ภาวะการผลิต

ตอนที่ 4 ปัญหาด้านการเกษตรของครัวเรือนเกษตรปัญหาด้านการครองชีพ สังคมและความปลอดภัยของครัวเรือน

ตอนที่ 5 ความต้องการความช่วยเหลือจากรัฐของครัวเรือนเกษตร

ตอนที่ 6 ทักษะคติของเกษตรกร

ตอนที่ 7 ทักษะคติของเกษตรกรในกรณีลดพื้นที่

4.1 ผลการวิจัย

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของเกษตรกร

จากการศึกษาสภาพพื้นที่ทางเศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกร สรุปได้ดังนี้ (ตารางที่ 4.1)

เพศ พบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศชายมีจำนวนร้อยละ 71 และเป็นเพศหญิงร้อยละ 29

อายุ พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่มีอายุ 45-54 ปี ร้อยละ 32 รองลงมา 55-64 ปี 35-44 ปี และ 65 ปีขึ้นไป ร้อยละ 28 17 และ 15 ตามลำดับ เกษตรกรอายุน้อยที่สุด 42ปี อายุมากที่สุด 75 ปีและอายุเฉลี่ยของเกษตรกร 50 ปี

ศาสนา พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ

ระดับการศึกษา พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่จบการศึกษา ร้อยละ 77 รองลงมาอ่านออกเขียนได้ และไม่รู้หนังสือ ร้อยละ 14 และ 9 โดยจบระดับประถมศึกษา ร้อยละ 77 รองลงมา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช. ร้อยละ 13 และ 5 ตามลำดับ

ตารางที่ 4.1 ข้อมูลทั่วไป

n = 100

รายการ	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	71	71
หญิง	29	29
อายุ (ปี)		
35-44	17	17
45-54	32	32
55-64	28	28
65 ขึ้นไป	23	23
อายุน้อยสุด 42 ปี อายุสูงสุด 75 ปี อายุเฉลี่ย 50 ปี		
การนับถือศาสนา		
พุทธ	100	100
ระดับการศึกษา		
ไม่รู้หนังสือ	9	9
อ่านออกเขียนได้	14	14
จบการศึกษา	77	77
ระดับประถมศึกษา	59	77
ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น	10	13
ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช.	4	5
อนุปริญญา/ปวส.	3	4
ปริญญาตรี	1	1

ตอนที่ 2 การถือครองที่ดิน และการใช้ประโยชน์ที่ดิน และหนังสือสำคัญ

จากการศึกษาการถือครองที่ดิน การใช้ประโยชน์ที่ดิน และหนังสือสำคัญของครัวเรือนเกษตรกรสรุปได้ดังนี้ (ตารางที่ 4.2)

เนื้อที่ถือครอง พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่มีเนื้อที่ 10-39 ไร่ ร้อยละ 45 รองลงมาต่ำกว่า 6 ไร่ และ 6-9 ไร่ ร้อยละ 27 และร้อยละ 13 ตามลำดับ เกษตรกรมีเนื้อที่น้อยที่สุด 2 ไร่ เนื้อที่มากที่สุด 135 ไร่ และมีเนื้อที่เฉลี่ย 29 ไร่

การถือครองที่ดิน พบว่า ส่วนใหญ่เป็นที่ดินของตนเอง ร้อยละ 59 รองลงมาที่เช่าและที่เช่าทำเปล่า ร้อยละ 22 และร้อยละ 18 ตามลำดับ

ลักษณะการใช้ประโยชน์ที่ดิน พบว่า ส่วนใหญ่เป็นที่อยู่อาศัย รองลงมาที่นา และที่ไร่ ร้อยละ 65 และร้อยละ 53 ตามลำดับ

หนังสือสำคัญในที่ดิน พบว่า ส่วนใหญ่เป็นโฉนด ร้อยละ 74 รองลงมา ส.ป.ก. และ น.ส.3 ก ร้อยละ 44 และ 29 ตามลำดับ

ตารางที่ 4.2 การถือครองที่ดิน การใช้ประโยชน์ที่ดิน และหนังสือสำคัญในที่ดินของครัวเรือนเกษตร

n = 100

รายการ	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
เนื้อที่ถือครองทั้งหมด		
ต่ำกว่า 6 ไร่	27	27
6-9 ไร่	13	13
10-39 ไร่	45	45
40-139 ไร่	15	15
เนื้อที่น้อยที่สุด 2 ไร่ เนื้อที่มากที่สุด 135 ไร่ เนื้อที่เฉลี่ย 29 ไร่		
ลักษณะการถือครอง		
ที่ของตนเอง	59	59
ที่เช่า	22	22
ที่เช่าทำเปล่า	18	18
ลักษณะการใช้ประโยชน์ที่ดิน		
ที่อยู่อาศัย	100	100
ที่นา	65	65
ที่ไร่	53	53
ที่ไม้ผล/ไม้ยืนต้น	20	20
ที่เลี้ยงสัตว์	10	10
ที่ทิ้งร้าง	5	5
หนังสือสำคัญในที่ดินของตนเอง		
โฉนด	74	74
น.ส.3	29	29
น.ส.3 ก	38	38
ส.ป.ก.	44	44

ตอนที่ 3 ภาวะการผลิต

จากการศึกษาภาวะการผลิตของเกษตรกรสรุปได้ดังนี้ (ตารางที่ 4.3)

ลักษณะการปลูก พบว่า ส่วนใหญ่ปลูกเป็นพืชเดิม ร้อยละ 86 และปลูกทดแทนอื่น ร้อยละ 17

แหล่งน้ำที่ใช้ พบว่า ส่วนใหญ่ใช้น้ำฝน รองลงมาแหล่งน้ำธรรมชาติ และแหล่งน้ำสาธารณะ ร้อยละ 90 และร้อยละ 81 ตามลำดับ

เดือนเพาะปลูก พบว่า ส่วนใหญ่ปลูกเดือนกรกฎาคม ร้อยละ 43 รองลงมาเดือนสิงหาคม และเดือนมิถุนายน ร้อยละ 25 และร้อยละ 21 ตามลำดับ

เดือนเก็บเกี่ยว พบว่า ส่วนใหญ่เก็บเกี่ยวเดือนพฤศจิกายน ร้อยละ 52 รองลงมาเดือนธันวาคม และเดือนตุลาคม ร้อยละ 26 และร้อยละ 9 ตามลำดับ

ตารางที่ 4.3 ภาวะการผลิต

n = 100

รายการ	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
ลักษณะการปลูก		
พืชเดิม	83	83
ทดแทนพืชอื่น	17	17
แหล่งน้ำที่ใช้*		
น้ำฝน	100	100
แหล่งน้ำธรรมชาติ	93	90
แหล่งน้ำสาธารณะ	81	81
แหล่งน้ำชลประทาน	62	62
น้ำบาดาล	35	35
สระน้ำของตนเอง	57	50
เดือนปลูก		
มิถุนายน	21	21
กรกฎาคม	43	43
สิงหาคม	25	25
อื่นๆ	11	11
เดือนเก็บเกี่ยว		
ตุลาคม	9	9
พฤศจิกายน	52	52
ธันวาคม	26	26
อื่นๆ	13	13

หมายเหตุ : * เกษตรกรสามารถเลือกตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ

ตอนที่ 4 ปัญหาด้านการเกษตรของครัวเรือนเกษตรและปัญหาด้านการครองชีพ สังคมและความปลอดภัยของครัวเรือน

จากการศึกษาปัญหาด้านการเกษตรของครัวเรือนเกษตรและปัญหาด้านการครองชีพ สังคมและความปลอดภัยของครัวเรือน สรุปได้ดังนี้ (ตารางที่ 4.4 และตารางที่ 4.5)

ครัวเรือนที่มีปัญหาด้านการเกษตร พบว่า ส่วนใหญ่ฝนแล้ง ฝนทิ้งช่วง ร้อยละ 98 รองลงมาขาดแคลนแหล่งน้ำเพื่อการเกษตร และขาดแคลนน้ำเพื่อการเกษตร ร้อยละ 96 และร้อยละ 95 ตามลำดับ

ครัวเรือนที่มีปัญหาด้านการครองชีพ พบว่า ส่วนใหญ่รายได้ไม่เพียงพอกับรายจ่าย ร้อยละ 98 รองลงมาราคาสินค้าอุปโภคบริโภคมีราคาสูง และขาดสาธารณูปโภคพื้นฐาน (น้ำ ไฟฟ้า ถนน หรือ โทรศัพท์) ร้อยละ 88 และ 77 ตามลำดับ

ครัวเรือนที่มีปัญหาด้านสังคมและความปลอดภัย พบว่า ส่วนใหญ่ปัญหาโจรกรรม การลักเล็กขโมยน้อย ร้อยละ 45 รองลงมาปัญหายาเสพติด และปัญหาครอบครัว ร้อยละ 34 และร้อยละ 31 ตามลำดับ

ตารางที่ 4.4 ปัญหาด้านการเกษตรของครัวเรือนเกษตรกร

n = 100

ลักษณะปัญหา	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
ครัวเรือนที่มีปัญหา		
ขาดแคลนน้ำเพื่อการเกษตร	95	95
ขาดแคลนแหล่งน้ำเพื่อการเกษตร	96	96
ขาดแคลนเงินลงทุน	94	94
ขาดแคลนแรงงาน	85	85
ปัจจัยการผลิตมีราคาสูง	87	87
ศัตรูพืชรบกวน	72	72
วัชพืชรบกวน	65	65
โรคระบาด	71	71
คุณภาพผลผลิตต่ำ	66	66
ปริมาณผลผลิตตกต่ำ	76	76
ราคาผลผลิตต่ำ	93	93
ผู้รับซื้อเอาเปรียบ	95	95
การขนส่งผลผลิตไม่สะดวก	44	44
ดินเสื่อมโทรม	35	35
ฝนแล้ง ฝนทิ้งช่วง	98	98
น้ำท่วม	37	37
ที่ดินทำกินไม่เพียงพอ	46	46
ไม่มีที่ดินเป็นของตนเอง	39	39

หมายเหตุ : เกษตรกรสามารถเลือกตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ

ตารางที่ 4.5 ปัญหาด้านการครองชีพ สังคมและความปลอดภัยของครัวเรือนเกษตร

n = 100

ลักษณะปัญหา	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
ครัวเรือนที่มีปัญหาด้านการครองชีพ		
ขาดสาธารณูปโภคพื้นฐาน(น้ำ ไฟฟ้า ถนน หรือโทรศัพท์)	77	77
สุขภาพไม่แข็งแรง/สุขภาพไม่ดี	75	75
รายได้ไม่เพียงพอกับรายจ่าย	98	98
ขาดสถานีนอนมัย/มีแต่เจ้าหน้าที่ไม่เพียงพอ	69	69
การคมนาคมไม่สะดวก	67	67
ราคาสินค้าอุปโภคบริโภคมีราคาสูง	88	88
ครัวเรือนที่มีปัญหาด้านสังคมและความปลอดภัย		
ปัญหาโครงการการลักเล็กขโมยน้อย	45	45
ปัญหายาเสพติด	34	34
ปัญหาครอบครัว	31	31
ปัญหาความขัดแย้งในหมู่บ้าน/ชุมชน	29	29

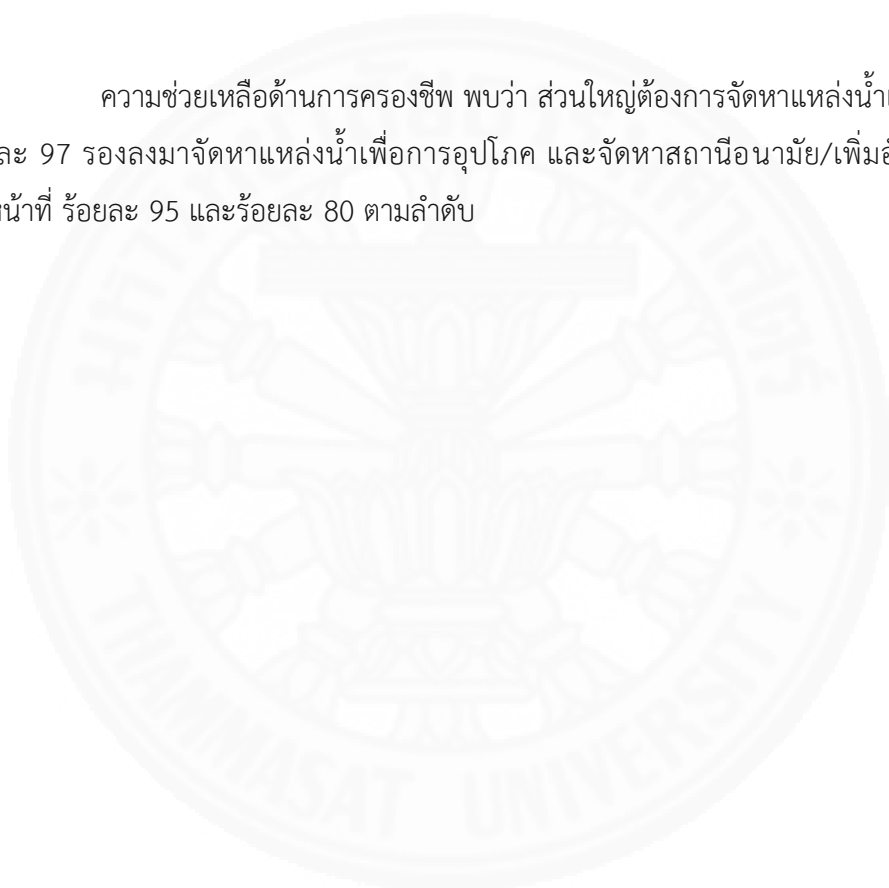
หมายเหตุ : เกษตรกรสามารถเลือกตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ

ตอนที่ 5 ความต้องการความช่วยเหลือจากรัฐของครัวเรือนเกษตรกร

จากการศึกษาความต้องการความช่วยเหลือจากรัฐของครัวเรือนเกษตรกร สรุปได้ดังนี้ (ตารางที่ 4.6)

ความช่วยเหลือด้านการเกษตร พบว่า ส่วนใหญ่ต้องการจัดสร้างแหล่งเพื่อการเกษตร ร้อยละ 98 รองลงมาจัดหาแหล่งเงินกู้ที่อัตราดอกเบี้ยต่ำ และประกันรายได้เกษตรกร ร้อยละ 92 และ ร้อยละ 91 ตามลำดับ

ความช่วยเหลือด้านการครองชีพ พบว่า ส่วนใหญ่ต้องการจัดหาแหล่งน้ำเพื่อการบริโภค ร้อยละ 97 รองลงมาจัดหาแหล่งน้ำเพื่อการอุปโภค และจัดหาสถานีนอนมัย/เพิ่มอัตราค่าล้างของ เจ้าหน้าที่ ร้อยละ 95 และร้อยละ 80 ตามลำดับ

ตารางที่ 4.6 ความต้องการความช่วยเหลือจากรัฐของครัวเรือนเกษตรกร

n = 100

ลักษณะความต้องการ	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
ครัวเรือนที่ต้องการความช่วยเหลือด้านทางการเกษตร		
จัดสร้างแหล่งน้ำเพื่อการเกษตร	98	98
ขุดลอกแหล่งน้ำธรรมชาติหรือแหล่งน้ำสาธารณะที่ตื้นเขิน	80	80
จัดหาแหล่งเงินกู้ที่อัตราดอกเบี้ยต่ำ	92	92
ส่งเสริมและแนะนำการทำกรเกษตรแบบเกษตรอินทรีย์	68	68
ส่งเสริมและแนะนำการทำปุ๋ยสารป้องกันและกำจัดศัตรูพืชใช้เอง	65	65
ส่งเสริมและแนะนำการปรับปรุงบำรุงดิน	55	55
ส่งเสริมและแนะนำเกี่ยวกับการอนุรักษ์ดินและน้ำ	45	45
ประกันราคา	89	89
พยุงราคาผลผลิต	90	90
จัดหาตลาดรับซื้อผลผลิตให้แก่เกษตรกร	86	86
จัดสรรที่ดินทำกิน	55	55
ปรับปรุง/ซ่อมแซมถนนให้อยู่ในสภาพใช้งานได้	65	65
จัดหาปัจจัยการผลิตราคาถูกลง	89	89
ประกันรายได้เกษตรกร	91	91
ครัวเรือนที่ต้องการความช่วยเหลือด้านการครองชีพ		
จัดหาแหล่งน้ำเพื่อการบริโภค	97	97
จัดหาแหล่งน้ำเพื่อการอุปโภค	95	95
จัดหาสถานีอนามัย/เพิ่มอัตรากำลังของเจ้าหน้าที่	80	80
จัดสร้างและซ่อมแซมถนน	79	79

หมายเหตุ : เกษตรกรสามารถเลือกตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ

ตอนที่ 6 ทศนคติของเกษตรกร

จากการศึกษาทัศนคติของเกษตรกร สรุปได้ดังนี้ (ตารางที่ 4.7)

เกษตรกรคิดจะเปลี่ยนแปลงพื้นที่ปลูกหรือไม่ พบว่า ส่วนใหญ่ไม่เปลี่ยน ร้อยละ 86 ไม่แน่ใจ ร้อยละ 14 ตามลำดับโดยไม่มีเกษตรกรที่คิดจะเปลี่ยนแปลงพืชดังกล่าว จึงไม่ประเทษของการเปลี่ยนแปลง และคิดจะปรับเปลี่ยนต้องการให้รัฐช่วยเหลือ

แนวคิดในการเพิ่มผลผลิต พบว่า ส่วนใหญ่ต้องการลงทุนจัดหาแหล่งน้ำ ร้อยละ 89 รองลงมาเพิ่มปุ๋ยเคมี และเปลี่ยนพันธุ์ใหม่ ร้อยละ 87 และร้อยละ 77 ตามลำดับ

เกษตรกรปรับเปลี่ยนพืชที่รัฐส่งเสริม รัฐควรให้การสนับสนุนด้านจัดหาแหล่งเงินทุนที่อัตราดอกเบี้ยต่ำ ร้อยละ 89 รองลงมาปรับสภาพพื้นที่โดยรัฐช่วยออกให้ทั้งหมด และประกันรายได้ขั้นต่ำ ร้อยละ 88 และร้อยละ 87 ตามลำดับ

ตารางที่ 4.7ทัศนคติของเกษตรกร

n = 100

รายการ	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
ท่านคิดจะเปลี่ยนแปลงพื้นที่ปลูกหรือไม่		
ไม่แน่ใจ	9	9
ไม่เปลี่ยน	86	86
แนวคิดในการเพิ่มผลผลิต		
เปลี่ยนพันธุ์ใหม่	77	77
เพิ่มปุ๋ยอินทรีย์	60	60
เพิ่มปุ๋ยเคมี	87	87
ปรับปรุงบำรุงดิน	50	50
เปลี่ยนพื้นที่ปลูก	40	40
ลงทุนจัดหาแหล่งน้ำ	89	89
ใช้ฮอร์โมนเพิ่ม	74	74
เพิ่มพื้นที่ปลูก	62	62
รัฐบาลมีนโยบายให้ท่านปรับเปลี่ยนพืชที่รัฐส่งเสริมให้ปลูก รัฐควรให้การสนับสนุนช่วยเหลืออย่างไรบ้าง		
จัดหาพันธุ์ที่ดี	55	55
ประกันรายได้ขั้นต่ำ	87	87
รับจำหน่ายผลผลิต	86	86
ระยะเวลาปลอดหนี้ช่วงที่ยังไม่ได้ผลผลิต	70	70
จัดหาปุ๋ย ยา ในราคายุติธรรม	67	67
ปรับพืชที่เกษตรกรโดยรัฐช่วยออกครึ่งหนึ่ง	59	59
ปรับสภาพพื้นที่โดยรัฐช่วยออกให้ทั้งหมด	88	88
จัดหาแหล่งเงินทุนที่อัตราดอกเบี้ยต่ำ	89	89
จัดหาแหล่งน้ำเพื่อการเกษตรโดยรัฐช่วยออกค่าใช้จ่ายครึ่งหนึ่ง	78	78
จัดหาตลาดกลางใกล้แหล่งผลิต	76	76

หมายเหตุ : เกษตรกรสามารถเลือกตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ

ตอนที่ 7 ทักษะคิดของเกษตรกรในกรณีลดพื้นที่

จากการศึกษาทักษะคิดของเกษตรกรในกรณีลดพื้นที่ สรุปได้ดังนี้ (ตารางที่ 4.8)

รัฐมีนโยบายให้ลดพื้นที่ เกษตรกรสามารถสนองนโยบายของรัฐบาล พบว่า ส่วนใหญ่ไม่ได้ ร้อยละ 89 เพราะขาดแคลนเงินทุน ร้อยละ 93 รองลงมาอายุมาก และมีพื้นปลูกจำกัด ร้อยละ 88 และร้อยละ 73 ส่วนที่ได้แต่มีเงื่อนไข ร้อยละ 82และไม่มีเงื่อนไข ร้อยละ 18 โดยส่วนที่มีเงื่อนไข ต้องการจัดหาแหล่งเงินทุนอัตราดอกเบี้ยต่ำ ร้อยละ 89 รองลงมาขาดเชยรายได้ที่ขาดหายไป และจัดหาแหล่งรับซื้อผลผลิตชนิดใหม่ ร้อยละ 78 และร้อยละ 67

ตารางที่ 4.8 ทศนคติของเกษตรกรในกรณีลดพื้นที่

n = 100

รายการ	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
ถ้ารัฐมีนโยบายให้ลดพื้นที่ปลูก ท่านสามารถสนองนโยบายรัฐฯ ได้หรือไม่		
ได้	11	11
ไม่ได้	89	89
ถ้าได้ มีเงื่อนไขหรือไม่		
มี	9	82
ไม่มี	2	18
ถ้ามีเงื่อนไขต้องการให้รัฐช่วยอย่างไร *		
ขุดเซยรายได้ที่ขาดหายไป	7	78
ปรับสภาพพื้นที่รองรับการปลูกพืชชนิดใหม่	5	56
จัดหาแหล่งรับซื้อผลผลิตชนิดใหม่	6	67
สนับสนุนพันธุ์พืชชนิดใหม่	4	44
จัดสร้างแหล่งน้ำเพื่อการเกษตร	2	22
จัดหาแหล่งเงินทุนอัตราดอกเบี้ยต่ำ	8	89
จัดตั้งกลุ่มเกษตรกร/สหกรณ์	1	11
จัดอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับพืชชนิดใหม่	4	44
ไม่ได้ เพราะ *		
มีพื้นที่ปลูกจำกัด	65	73
ทำให้รายได้ลดลง/ขาดรายได้	60	67
ขาดแคลนเงินทุน	83	93
อายุมากแล้ว	79	88

หมายเหตุ : * เกษตรกรสามารถเลือกตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ

4.2 อภิปรายผล

จากการเก็บรวบรวมข้อมูลสภาพพื้นที่เศรษฐกิจและสังคม และข้อมูลแบบสอบถาม สามารถนำมาวิเคราะห์และสรุปถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเข้าร่วมโครงการ ภายใต้นโยบายการบริหารจัดการพื้นที่เกษตรกรรม (Zoning) ได้ 3 ปัจจัยคือ ปัจจัยด้านกายภาพ ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ สังคมและนโยบาย และปัจจัยส่วนบุคคล ดังนี้

1) ปัจจัยด้านกายภาพ

ปัจจัยด้านกายภาพไม่มีผลต่อการปรับเปลี่ยนการปลูกพืชของเกษตรกร คือ สภาพพื้นที่เพาะปลูกของเกษตรกร โดยลักษณะภูมิประเทศของอำเภอเมืองกำแพงเพชร เป็นที่ราบสูงต่ำสลับกันคล้ายลูกคลื่น เกษตรกรส่วนใหญ่ระบุว่า สภาพพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ดอน หรือที่ราบสูง ลักษณะของดินไม่เอื้อต่อการปลูกข้าว ภาพที่ 2.4 พบว่าอำเภอเมืองกำแพงเพชร มีเนื้อที่ที่ไม่เหมาะสมต่อการปลูกข้าว (S3 , N) 477,192 ไร่ ร้อยละ 50.56 ของพื้นที่อำเภอเมืองกำแพงเพชรและภาพที่ 2.5 พบว่าอำเภอเมืองกำแพงเพชร มีเนื้อที่ที่เหมาะสมต่อการปลูกอ้อยโรงงานโรงงาน (S1 , S2) 375,698 ไร่ ร้อยละ 40.80 ของพื้นที่อำเภอเมืองกำแพงเพชร และมีน้ำไม่เพียงพอต่อการเพาะปลูกข้าว ทำให้ปลูกข้าวได้ผลผลิตน้อย หากแต่เกษตรกรไม่สนใจเข้าร่วมในโครงการ เพื่อปรับเปลี่ยนพื้นที่มาปลูกอ้อยโรงงานโรงงาน ทั้งที่อ้อยโรงงานโรงงานเป็นพืชที่ปลูกและดูแลรักษาง่าย ไม่ต้องการน้ำในการเจริญเติบโตมากเหมือนข้าว

2) ปัจจัยด้านเศรษฐกิจสังคมและนโยบาย

ปัจจัยด้านเศรษฐกิจที่ส่งผลต่อการปรับเปลี่ยนการปลูกพืชของเกษตรกรนั้น เกี่ยวเนื่องมาจากการที่ราคาผลผลิตของพืชชนิดเดิมที่เกษตรกรเคยปลูก อาทิ ข้าว และมันสำปะหลัง โดยเกษตรกรพิจารณาจากเพียงราคาของผลผลิตเพียงอย่างเดียวทำให้ไม่ทราบผลตอบแทนที่แท้จริง คือ คำนวณจาก

$$\text{รายได้} = (\text{ปริมาณ} \times \text{ราคาผลผลิต}) - (\text{ต้นทุนการผลิต})$$

หากแต่เกษตรกรไม่มีการจัดทำบัญชีครัวเรือนทำให้ไม่ทราบต้นทุนการผลิตที่แท้จริง และไม่ทราบถึงผลตอบแทนต่อการลงทุน ดังนั้น ผู้ศึกษาจึงได้ทำการศึกษาวิเคราะห์ ต้นทุนและผลตอบแทนเปรียบเทียบระหว่าง อ้อยโรงงาน ข้าว และมันสำปะหลัง พบว่า อ้อยโรงงานมีปริมาณผลผลิตต่อไร่สูงกว่าข้าวและมันสำปะหลัง โดยอ้อยโรงงานมีปริมาณผลผลิตต่อไร่เฉลี่ย 13.94 ตัน ข้าวมีปริมาณผลผลิตต่อไร่ 0.458 ตัน และมันสำปะหลังมีปริมาณผลผลิตต่อไร่ 3.09 ตัน และราคาขายข้าวได้ในราคา 12,801บาท/ตัน มันสำปะหลัง 2,680บาท/ตัน และ อ้อยโรงงาน 1,000 บาท เมื่อเกษตรกรจำหน่ายผลผลิต อ้อยโรงงาน มีรายได้ 13,940 บาท/ไร่ มันสำปะหลัง และข้าว 8,281 บาท/ไร่ และ 4,118 บาท/ไร่ ตามลำดับ และเมื่อหักต้นทุนการผลิตออกพบว่า อ้อยโรงงานมี

กำไรสุทธิ 4,698 บาท มันสำปะหลัง 3,084 บาท แต่ข้าวกลับขาดทุน 571 บาท เมื่อพิจารณาพบว่า อ้อยโรงงานทำรายได้จากการจำหน่ายได้มากกว่ามันสำปะหลัง และข้าว เพราะ ราคาขายของข้าวและมันสำปะหลังสูงกว่าอ้อยโรงงาน และมีต้นทุนในการผลิตน้อยกว่า โดยส่วนใหญ่เป็นค่าปุ๋ย ยาปราบศัตรูพืช และค่าพันธุ์อ้อยโรงงาน แต่เนื่องจากผลผลิตต่อไร่ของอ้อยโรงงานสูงกว่าพืชทั้งสองชนิด จึงทำให้อ้อยโรงงานมีผลตอบแทนต่อการลงทุนที่ดีกว่า

ตารางที่ 4.9 แสดงการเปรียบเทียบข้อมูลเกี่ยวกับผลผลิตต่อไร่ ราคา ต้นทุนและรายได้สุทธิของอ้อยโรงงาน ข้าว และมันสำปะหลัง

ข้อมูล	อ้อยโรงงาน	ข้าว	มันสำปะหลัง
ผลผลิตต่อไร่ (ตัน)	13.94	0.396	3.09
ราคาผลผลิต (บาท/ตัน)	1,000	10,399	2,680
ต้นทุน (บาท/ไร่)	9,242	4,689	5197
รายได้จากการขาย/ไร่(บาท)	13,940	4,118	8,281
กำไรสุทธิ (บาท/ไร่)	4,698	-571	3,084

การที่มีโรงงานน้ำตาล 2 แห่งในเขตอำเภอเมืองกำแพงเพชร จังหวัดกำแพงเพชร คือ โรงงานน้ำตาลนครเพชรและโรงงานน้ำตาลทิพย์กำแพงเพชร เพิ่มความมั่นใจด้านแหล่งจำหน่ายให้กับเกษตรกร แต่ก็ไม่สามารถโน้มน้าวให้เกษตรกรปรับเปลี่ยนการเพาะปลูกจากข้าวมาเป็นอ้อยโรงงานได้ รวมทั้งมีการส่งเสริมจากโรงงานน้ำตาล ให้ความช่วยเหลือต่างๆ เช่น พันธุ์อ้อยโรงงาน ปุ๋ยหรือเงินทุน ซึ่งเป็นประเด็นสำคัญที่มีส่วนต่อการตัดสินใจในการปรับเปลี่ยนพืช แต่ต้องการจากภาครัฐ จัดหาแหล่งเงินทุนอัตราดอกเบี้ยต่ำ ร้อยละ 89 แตกต่างจากที่โรงงานให้มาในรูปของปัจจัยการผลิตต่างๆ โดยให้เกษตรกรกู้ยืมออกมาใช้ในการเพาะปลูกก่อนและหักค่างนี้คืนจากการนำอ้อยโรงงานมาขายให้ทางโรงงาน

จากปัจจัยต่างๆ ที่กล่าวมาข้างต้น ทำให้รัฐบาลเลือกข้าวเป็นพืชแรกในการปรับเปลี่ยนเป็นอ้อยโรงงาน เป็นพืชนำร่อง และรัฐบาลประกันราคา ให้ผลผลิตที่แน่นอนกว่าพืชอื่น การปลูกอ้อยโรงงานหนึ่งครั้งสามารถเก็บเกี่ยวผลผลิตได้ 2-3 ครั้งปลูกและดูแลง่าย มีตลาดที่แน่นอน ซึ่งก็คือโรงงานน้ำตาล แต่สาเหตุที่เกษตรกรไม่สนใจเข้าร่วมโครงการในการปรับเปลี่ยนเนื่องจาก มีพื้นที่ถือครองน้อย การทำนาเพื่อการบริโภคภายในครัวเรือน และ ทำนายังได้กินข้าว ทำพืชอื่นต้องซื้อข้าวกินตลอดจน เป็นวัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิตที่มีความผูกพันกับการปลูกข้าว และขาดองค์ความรู้ในการปลูกอ้อยโรงงาน การดูแล การเก็บเกี่ยว

3) เพศชายมีการตัดสินใจเข้าร่วมโครงการมากกว่า เพศหญิง โดยคิดเป็นร้อยละ 81.81 อายุมีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจเข้าร่วมโครงการ พบว่าอายุ 35-44 ปี ร้อยละ 63 และอายุ

45-54 ปี ร้อยละ 27 กล่าวคือ ยิ่งอายุมากขึ้น ยิ่งการตัดสินใจในการเปลี่ยนแปลงชนิดพืชยิ่งน้อยลง ในขณะที่การศึกษาพบว่าระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ร้อยละ 54 ระดับประถมศึกษา ร้อยละ 27 และอ่านออกเขียนได้ ร้อยละ 19 และระดับการศึกษาสูงขึ้น ยิ่งมีการตัดสินใจเข้าร่วมโครงการมากขึ้น

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาความเป็นไปได้ และความคิดเห็นเกษตรกรของ ต่อนโยบายบริหารจัดการพื้นที่เกษตรกรรม (Zoning) ของเกษตรกรในอำเภอเมืองกำแพงเพชร จังหวัดกำแพงเพชร ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ทราบถึงความเป็นไปได้ของนโยบายฯ ตลอดจนความคิดเห็นในการปรับเปลี่ยนพืชที่เพาะปลูกเพื่อสนองนโยบายดังกล่าว และนำผลการศึกษาไปพัฒนา ปรับปรุง แนวทางในการขับเคลื่อนนโยบายในทางปฏิบัติ โดยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม จำนวน 100 ราย นำข้อมูลมาวิเคราะห์หาค่าร้อยละ และค่ามัชฌิมเลขคณิต สรุปผลได้ดังนี้

5.1 สภาพพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกร

เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นเพศชาย ร้อยละ 71 มีอายุเฉลี่ย 50 ปี นับถือศาสนาพุทธร้อยละ 100ระดับการศึกษา จบการศึกษาระดับประถมศึกษา ร้อยละ 77 อ่านออกเขียนได้ ร้อยละ 14 และไม่รู้หนังสือร้อยละ 9 มีเนื้อที่ถือครองเฉลี่ย 29 ไร่ โดยเป็นที่ของตนเอง ร้อยละ 59.2 มีลักษณะการใช้ประโยชน์ที่ดิน เป็นที่อยู่อาศัย ร้อยละ 100 และที่นา ร้อยละ 65 หนังสือสำคัญในที่ดินของตอนเป็นโฉนด ร้อยละ 74

5.2 ภาวะการผลิต

เกษตรกรส่วนใหญ่มีลักษณะการปลูกเป็นพืชชนิดเดิม ร้อยละ 86แหล่งน้ำฝน ร้อยละ 100 เริ่มปลูกตั้งแต่เดือนกรกฎาคม ร้อยละ 43 และเก็บเกี่ยวเดือนพฤศจิกายน ร้อยละ 52

5.3 ปัญหาด้านการเกษตรของครัวเรือนเกษตรกร

ปัญหาด้านการขาดแหล่งน้ำเพื่อการเกษตร เนื่องจากฝนแล้ง/ทิ้งช่วง และขาดแหล่งน้ำในการทำการเกษตรเป็นปัญหาที่มีความสำคัญมากที่สุด ร้อยละ 98 และ 96 ตามลำดับ

5.4 ปัญหาด้านการครองชีพ สังคมและความปลอดภัยของครัวเรือนเกษตร

ส่วนใหญ่มีปัญหาด้านรายได้ไม่เพียงพอกับรายจ่าย ร้อยละ 98 และปัญหาโครงการการลักเล็กขโมยน้อย ร้อยละ 45

5.5 ความต้องการความช่วยเหลือจากรัฐของครัวเรือนเกษตร

ส่วนใหญ่ต้องการความช่วยเหลือจากรัฐ จัดสร้างแหล่งน้ำเพื่อการเกษตร ร้อยละ 98 และความช่วยเหลือด้านการครองชีพ จัดหาแหล่งน้ำเพื่อการบริโภค ร้อยละ 97

5.6 ทิศนคติของเกษตรกร

เกษตรกรส่วนใหญ่ไม่เปลี่ยนชนิดพืชที่ปลูก ร้อยละ 86 เพิ่มพื้นที่ปลูก ร้อยละ 20 พืชที่เกษตรกรคิดจะปรับเปลี่ยนต้องการให้รัฐช่วยเหลือ จัดหาแหล่งเงินทุนที่อัตราดอกเบี้ยต่ำ ร้อยละ 98 แนวคิดในการเพิ่มผลผลิต ลงทุนจัดหาแหล่งน้ำ ร้อยละ 89

หากรัฐบาลมีนโยบายให้เกษตรกรปรับเปลี่ยนพืชที่รัฐบาลส่งเสริม เกษตรกรต้องการให้รัฐสนับสนุนช่วยเหลือ ในเรื่อง จัดหาแหล่งเงินทุนที่อัตราดอกเบี้ยต่ำ ร้อยละ 89

รัฐมีนโยบายให้ลดพื้นที่ เกษตรกรสามารถสนองนโยบายของรัฐบาล พบว่า ส่วนใหญ่ไม่ได้ ร้อยละ 89 เพราะขาดแคลนเงินทุน ร้อยละ 93 รองลงมาอายุมาก และมีพื้นที่ปลูกจำกัด ร้อยละ 88 และร้อยละ 73 ส่วนที่ได้แต่มีเงื่อนไข ร้อยละ 82 และไม่มีเงื่อนไข ร้อยละ 18 โดยส่วนที่มีเงื่อนไข ต้องการจัดหาแหล่งเงินทุนอัตราดอกเบี้ยต่ำ ร้อยละ 89 รองลงมาขาดเขยรายได้ที่ขาดหายไป และจัดหาแหล่งรับซื้อผลผลิตชนิดใหม่ ร้อยละ 78 และร้อยละ 67

5.7 ข้อเสนอแนะ

5.1.1 จากผลการศึกษาในครั้งนี้ ทำให้ทราบถึงลักษณะพื้นฐานด้านสังคมและเศรษฐกิจสภาพการผลิต ปัญหา และอุปสรรคในการขับเคลื่อนนโยบายบริหารจัดการพื้นที่เกษตรกรรม เพื่อใช้เป็นข้อมูลพื้นฐาน เพื่อเป็นแนวทางในการวางแผนรูปแบบในการส่งเสริมกิจกรรมต่างๆ ที่มาสนับสนุนนโยบายดังกล่าวจากการศึกษา พบว่า ระดับการศึกษามีผลต่อการตัดสินใจเข้าร่วมโครงการฯ ทำให้ง่ายต่อการเรียนรู้และเข้าใจในเรื่องนโยบายบริหารจัดการพื้นที่ (Zoning) หน่วยงานที่รับผิดชอบ ควร

มีการส่งเสริมและให้ข่าวสารอย่างต่อเนื่อง เพื่อสร้างความรู้และความเข้าใจ ในนโยบายได้อย่างถูกต้องแก่เกษตรกร

5.1.2 จากการศึกษา พบว่า สถานภาพทางสังคมมีผลต่อการตัดสินใจเข้าร่วมโครงการ ดังนั้นควรมีการฝึกอบรม สร้างความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับนโยบายบริหารจัดการพื้นที่ (Zoning) ให้กลุ่มผู้นำชุมชน หรือผู้ทรงคุณวุฒิในชุมชนที่เกษตรกรให้ความนับถือ เนื่องจากบุคคลเหล่านี้มีโอกาสเข้าถึงเกษตรกรได้มากเจ้าหน้าที่ของรัฐ และได้รับการยอมรับจากเกษตรกรในชุมชน

5.1.3 จากการศึกษา พบว่า ราคาขายเฉลี่ยของผลผลิตมีผลต่อการตัดสินใจการเปลี่ยนชนิดพืชที่เพาะปลูก ซึ่งไม่ได้สะท้อนผลตอบแทนต่อการลงทุนที่แท้จริง เกษตรกรสามารถจำรายละเอียดของรายได้ได้ แต่ไม่สามารถจำหรือบอกรายละเอียดของรายจ่ายหรือต้นทุนการผลิตได้ เพราะรายได้จากการขายผลผลิตเป็นเพียง ครั้งเดียวต่อฤดูกาลเพาะปลูก ส่วนรายจ่ายหรือต้นทุนการผลิตนั้น มีหลายชนิด เช่น ค่าพันธุ์ ค่าเตรียมดิน ค่าปุ๋ย ค่ายาปราบศัตรูพืช เป็นต้น ดังนั้น จึงควรส่งเสริมให้เกษตรกรทำบัญชีครัวเรือนเพื่อให้ทราบถึงต้นทุน และผลตอบแทนของแต่ละชนิดพืช เพื่อเป็นข้อมูลประกอบการตัดสินใจของเกษตรกรเอง หรือภาครัฐอาจจะนำมาเป็นข้อมูลเพื่อการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ต่อไป

5.1.4 จากการศึกษา พบว่า ข้าวเป็นพืชที่ความเสี่ยงภัยทางธรรมชาติมากกว่าอ้อย เนื่องจากอายุการเก็บเกี่ยวที่สั้น ประมาณ 3-4 เดือน ฤดูกาลเพาะปลูกที่ต้องอาศัยน้ำฝนเป็นหลัก หากเกิดภาวะฝนแล้งหรือฝนทิ้งช่วงส่งผลกระทบต่อผลผลิต ในขณะที่อ้อยมีอายุการเก็บเกี่ยวประมาณ 10-12 เดือน และมีความต้องการน้ำในปริมาณที่น้อยกว่า

ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

1) ควรมีการเพิ่มจำนวนตัวอย่างให้มากขึ้นและมีการเก็บข้อมูลในลักษณะของการกระจายพื้นที่ให้มากขึ้น เนื่องจากเกษตรกรที่อยู่ในพื้นที่ใกล้เคียงกัน ย่อมมีลักษณะทางเศรษฐกิจสังคม และสิ่งแวดล้อมที่คล้ายคลึงกัน ทำให้ทัศนคติที่เหมือนกัน

2) ควรมีการศึกษากการตัดสินใจการเปลี่ยนแปลงชนิดพืชที่ทำการเพาะปลูกชนิดอื่นๆ เพื่อเปรียบเทียบว่ามีปัจจัยใดบ้างที่เหมือนกันและปัจจัยใดบ้างที่แตกต่างกัน

รายการอ้างอิง

หนังสือและบทความในหนังสือ

- กิ่งแก้ว ทรัพย์พระวงศ์.จิตวิทยาทั่วไป. พิมพ์ครั้งที่ 11 ฉบับปรับปรุง, กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ไทยเจริญ การพิมพ์, 2546
- ทัตพิชา เจริญรัตน์.ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการกำหนดขนาดพื้นที่เพาะปลูกข้าวหอมมะลิของเกษตรกรใน จังหวัดร้อยเอ็ดและบุรีรัมย์. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ภาควิชาเทคโนโลยีการเกษตร คณะ เทคโนโลยี มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2554
- นิกร ศิโรจนานนท์.ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ-สังคม ที่มีอิทธิพลและต่อการเปลี่ยนแปลงการใช้ ประโยชน์ที่ดิน :กรณีศึกษา พื้นที่ลุ่มน้ำวัง ท้องที่ตำบลป่าหุ้ง อำเภอพาน จังหวัดเชียงราย. กรุงเทพฯ: สำนักวิจัยและพัฒนาป่าไม้, 2555
- พรทิพย์ สัมปตตะวนิช.แรงจูงใจกับการโฆษณา. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2546
- พรรณพิศ บ่วงนาวา.การขับเคลื่อนนโยบายการบริหารจัดการเขตเกษตรเศรษฐกิจสำหรับสินค้า เกษตรที่สำคัญ กรณีการเพิ่มผลผลิตอ้อยเพื่อรองรับความต้องการในภาคพื้นอาเซียน, กรุงเทพฯ: กองแผนงาน กรมพัฒนาที่ดิน, 2556
- พัชรี สีโรรส.พลวัตนโยบายสาธารณะ : จากรัฐ เอกชน สู่ประชาชน. พิมพ์ครั้งที่ 2, กรุงเทพฯ: โครงการจัดพิมพ์คปไป/มูลนิธิเพื่อการศึกษาประชาธิปไตยและการพัฒนา, 2557
- ไพบูลย์ เทวรักษ์.จิตวิทยา : ศึกษาพฤติกรรมภายนอกและภายใน. พิมพ์ครั้งที่ 2, กรุงเทพฯ: ศรีมงคล การพิมพ์, 2531
- สุรางค์ ไคว้ตระกูล.จิตวิทยา. พิมพ์ครั้งที่ 2, กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2533

สื่ออิเล็กทรอนิกส์

- กรมการค้าภายใน.“การรับจำหน่ายสินค้าเกษตร.” <http://www.dit.go.th/contentmain.aspx?typeid=8> (สืบค้นเมื่อวันที่ 22 มิถุนายน 2558).
- กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. “คู่มือการบริหารจัดการการผลิตสินค้าเกษตรตามแนวทางการบริหารจัดการ พื้นที่เกษตรกรรม Zoning.” http://www.opsmoac.go.th/ewt_dl_link.php?nid=8611 (สืบค้น เมื่อวันที่ 22 มิถุนายน 2558).

- คณะอนุกรรมการรับจำนำข้าว. “ผลผลิตข้าวในโครงการรับจำนำปีการเพาะปลูก 2555/56สรุปผลการประชุมคณะอนุกรรมการรับจำนำข้าวครั้งที่1/2556.” <http://www.dit.go.th/contentdetail.asp?typeid=8&catid=152&ID=4244> (สืบค้นเมื่อวันที่ 22 มิถุนายน 2558).
- จันทร์ภาพร ประธาน. “ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจผลิตข้าวอินทรีย์ของเกษตรกรในจังหวัดอุบลราชธานี.” http://dric.nrct.go.th/bookdetail.php?book_id=163519 (สืบค้นเมื่อวันที่ 22 มิถุนายน 2558).
- จิราวรรณ เลิศคุณลักษณะและคณะ. “ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเข้าร่วมโครงการผลิตมะม่วงตามแนวทางการเกษตรดีที่เหมาะสมของเกษตรกรในพื้นที่ อำเภอบางบาล จังหวัดนครราชสีมา.” <http://anchan.lib.ku.ac.th/agnet/bitstream/001/5386/1/55-95W.pdf> (สืบค้นเมื่อวันที่ 22 มิถุนายน 2558).
- ชัชพงศ์ ภาชนะพรรณ. “การใช้ที่ดินการเกษตรและพืชการผลิตเชิงพาณิชย์ ตำบลบ่อแก้ว อำเภอสะเมิง จังหวัดเชียงใหม่.” http://library.cmu.ac.th/digital_collection/etheses/detail.php?id=21658&word=2552&word=2552&check_field=YEAR&select_study=&condition=2&search=9&philosophy=&master= (สืบค้นเมื่อวันที่ 22 มิถุนายน 2558).
- ดุขฎี รังษีพลาสวัสดิ์. “การประเมินผลทางเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อมจากการใช้ที่ดินเพื่อการเกษตรบนพื้นที่ลาดชัน.” http://dric.nrct.go.th/bookdetail.php?type=1&book_id=197719 (สืบค้นเมื่อวันที่ 22 มิถุนายน 2558).
- ทัตพิชา เจริญรัตน์ , อรวรรณ ศรีโสมพันธ์ , พิระยศ แข็งขันและ นริศ สิ้นศิริ. “ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการกำหนดขนาดพื้นที่เพาะปลูกข้าวหอมมะลิของเกษตรกรในจังหวัดร้อยเอ็ดและบุรีรัมย์.” http://ag2.kku.ac.th/kaj/PDF.cfm?filename=O038%20Eco_01.pdf&id=1845&keeptrack=3 (สืบค้นเมื่อวันที่ 22 มิถุนายน 2558).
- ธวัชชัย พงศธรบริรักษ์. “ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของเกษตรกรในการปลูกพืชตลอดปี ในอำเภอแม่แตงจังหวัดเชียงใหม่.” http://library.cmu.ac.th/digital_collection/etheses/fulltext.php?id=4490 (สืบค้นเมื่อวันที่ 22 มิถุนายน 2558).
- ธัญชนก ชันศิลา. “ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเลือกปลูกอ้อยของเกษตรกรในอำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น.” <http://gsbooks.gs.kku.ac.th/57/grc15/files/pmp6.pdf> (สืบค้นเมื่อวันที่ 22 มิถุนายน 2558).
- พรพิมล ขำเพชร. “ผลกระทบการใช้ที่ดินเพื่อการทำนาข้าวของเกษตรกรในประเทศไทย.” <http://www.huacth/Symposium2014/proceedings/data/contents.html> (สืบค้นเมื่อวันที่ 22 มิถุนายน 2558).
- พิสิษฐ์สินธุวนิช. “การวางแผนการใช้ที่ดินเพื่อการเกษตรกรรมอย่างมีประสิทธิภาพบริเวณอำเภอรังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา.” http://dric.nrct.go.th/bookdetail.php?book_id=210114 (สืบค้นเมื่อวันที่ 22 มิถุนายน 2558)

- สิริพันธ์ เชษฐตระกูล. “การเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินและการสร้างความหลากหลายของวิธีการดำรงชีพในพื้นที่ศูนย์กลางเกษตรทางภาคเหนือของประเทศไทย.” http://dric.nrct.go.th/bookdetail.php?type=1&book_id=197719 (สืบค้นเมื่อวันที่ 22 มิถุนายน 2558).
- สุพรรณณี เลขกลาง. “ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจผลิตข้าวอินทรีย์ของเกษตรกรในจังหวัดสุรินทร์.” <http://kucon.lib.ku.ac.th/Fulltext/KC4914011.pdf> (สืบค้นเมื่อวันที่ 22 มิถุนายน 2558).
- สุพัฒน์ สัมป่อย. “ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจขยายพื้นที่ปลูกท้อของเกษตรกรบ้านขุนวาง อำเภอมะนัง จังหวัดเชียงใหม่.” <http://search.lib.cmu.ac.th/search~S0?/.b1480015/.b1480015/1,1,1,B/l856~b1480015&FF=&1,0,,2,0> (สืบค้นเมื่อวันที่ 22 มิถุนายน 2558).
- แสงวันชัย พันนุราช. “การใช้ที่ดินของเกษตรกรผู้ปลูกผักเมืองหาดชายฟอง นครหลวงเวียงจันทน์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว.” http://dric.nrct.go.th/bookdetail.php?book_id=259853 (สืบค้นเมื่อวันที่ 22 มิถุนายน 2558).

ภาคผนวก

พืชเศรษฐกิจพริก

พิกัด พื้นที่ปลูก พื้นที่อ่านพิกัด

X						
Y						

กลุ่มชุดดินที่ .....

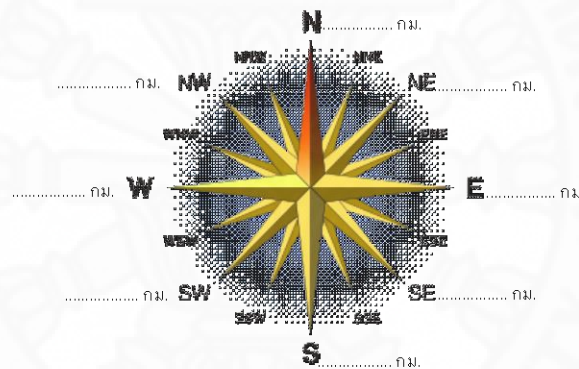
ระดับความเหมาะสมทางกายภาพของดิน S1 S2

พริก.....พันธุ์.....

สภาพพื้นที่ พื้นที่ชุ่ม พื้นที่ดอน

ภาวะการผลิต ชั่งออก

ทิศและระยะทางจากพื้นที่อ่านพิกัดถึงพื้นที่ปลูก

แบบสอบถามภาวะเศรษฐกิจและสังคม

การใช้ปัจจัยการผลิต ต้นทุนและผลตอบแทน

ในการผลิตพืชเศรษฐกิจตามความเหมาะสมทางกายภาพของดิน

ชื่อ-สกุล เกษตรกรผู้รับการสัมภาษณ์ .....

ผู้สัมภาษณ์ .....

หมู่ที่ ..... บ้าน .....

วันสัมภาษณ์ ..... เดือน ..... 255.....

ตำบล ..... อำเภอ .....

ผู้ตรวจ ..... วันตรวจ ..... เดือน ..... 255.....

จังหวัด .....

1 ข้อมูลทั่วไป

1.1 ข้อมูลทั่วไปของเกษตรกร

1.1.1 การนับถือศาสนา ( ) พุทธ ( ) คริสต์ ( ) อิสลาม

1.1.2 อายุของหัวหน้าครัวเรือน _____ ปี

1.1.3 ระดับการศึกษา

( ) ไม่รู้หนังสือ ( ) อ่านออกเขียนได้ ( ) ประถมศึกษา ( ) มัธยมศึกษาตอนต้น

( ) มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช. ( ) อนุปริญญา/ปวส. ( ) ปริญญาตรี ( ) สูงกว่าปริญญาตรี

( ) อื่นๆ _____

1.1.4 การถือครอง การใช้ประโยชน์ที่ดิน และหนังสือสำคัญในที่ดินของตนเอง

แปลงที่	เนื้อที่ (ไร่)	ลักษณะการถือครอง (ไร่)				ลักษณะการใช้ประโยชน์ที่ดิน (ไร่)				หนังสือสำคัญในที่ดินของตนเอง (ไร่)				
		ที่ของตนเอง	ที่เช่า	ที่เช่าทำ เปล่า	ที่อยู่ อาศัย	ที่นา	ที่ไร่	ไม่ผล/ ไม่ขึ้นดิน	ที่เลี้ยง สัตว์	ที่ทิ้ง ร้าง	โฉนด	น.ส.3	น.ส.3 ก.	ส.ป.ก. 4-01
1														
2														
3														
4														
5														
รวม														

2 ภาวะการผลิตพืช

2.1 ลักษณะการปลูก ( ) พืชเดิม ( ) ทดแทนพืชอื่น ( ) ปลูกเบิกใหม่

2.2 แหล่งน้ำที่ใช้ทำการเกษตร

( ) น้ำฝน ( ) แหล่งน้ำธรรมชาติ ( ) แหล่งน้ำสาธารณะ ( ) น้ำชลประทาน

( ) น้ำบาดาล ( ) สระน้ำของตนเอง ( ) อื่นๆ _____

2.3 ปลูกเดือน _____

เก็บเกี่ยวเดือน _____

3 ปัญหาของครัวเรือนเกษตร

3.1 ปัญหาทางด้านการผลิตทางการเกษตร

( ) ไม่มีปัญหา ( ) มีปัญหา

ลักษณะของปัญหา	
1 ขาดแคลนแหล่งน้ำเพื่อการเกษตร	
2 ขาดแคลนน้ำเพื่อการเกษตร	
3 ขาดแคลนเงินลงทุน	
4 ขาดแคลนแรงงาน	
5 ปัจจัยการผลิตมีราคาสูง	
6 ศัตรูพืชรบกวน	
7 วัชพืชรบกวน	
8 โรคระบาด	
9 คุณภาพผลผลิตต่ำ	
10 ปริมาณผลผลิตต่ำ	
11 ราคาผลผลิตตกต่ำ	
12 ผู้รับซื้อเอาเปรียบ(กดราคา)	
13 การขนส่งผลผลิตไม่สะดวก	
14 ดินเสื่อมโทรม	
15 ฝนแล้ง ฝนทิ้งช่วง	
16 น้ำท่วม	
17 ที่ดินทำกินไม่เพียงพอ	
18 ไม่มีที่ดินทำกินเป็นของตนเอง	

3.2 ปัญหาทางด้านการครองชีพ ( ) ไม่มีปัญหา ( ) มีปัญหา

- ( ) ขาดสาธารณูปโภคพื้นฐาน (น้ำ ไฟฟ้า ถนน หรือโทรศัพท์)
 ( ) สุขภาพไม่แข็งแรง/สุขภาพไม่ดี
 ( ) รายได้ไม่เพียงพอกับรายจ่าย
 ( ) ขาดสถานีนอนมัย/มี แต่ เจ้าหน้าที่ไม่เพียงพอ
 ( ) การคมนาคมไม่สะดวก
 ( ) ราคาสินค้าอุปโภคและบริโภคมีราคาสูง

3.3 ปัญหาทางด้านสังคมและความปลอดภัย ( ) ไม่มีปัญหา ( ) มีปัญหา

- ( ) ปัญหาโจรกรรม การลักเล็กขโมยน้อย
 ( ) ปัญหายาเสพติด
 ( ) ปัญหาครอบครัว
 ( ) ปัญหาความขัดแย้งในหมู่บ้าน/ชุมชน

4. ความต้องการความช่วยเหลือจากรัฐฯ

4.1 ด้านการผลิตทางการเกษตร ( ) ไม่ต้องการ: ( ) ต้องการ

☐ จัดสร้างแหล่งน้ำเพื่อการเกษตร	☐ ประกันราคา
☐ ขุดลอกแหล่งน้ำธรรมชาติหรือแหล่งน้ำสาธารณะที่ตื้นเขิน	☐ พายุราคา
☐ จัดหาแหล่งเงินทุนที่อัตราดอกเบี้ยต่ำ	☐ จัดหาตลาดรับซื้อผลผลิตให้แก่เกษตรกร
☐ ส่งเสริมและแนะนำการทำเกษตรแบบเกษตรอินทรีย์	☐ จัดสรรที่ดินทำกิน
☐ ส่งเสริมและแนะนำการทำปุ๋ย สารป้องกันและกำจัดศัตรูพืชใช้เอง	☐ ปรับปรุง/ซ่อมแซมถนนให้อยู่ในสภาพใช้งานได้
☐ ส่งเสริมและแนะนำการปรับปรุงบำรุงดิน	☐ จัดหาปัจจัยการผลิตราคาถูก
☐ ส่งเสริมและแนะนำเกี่ยวกับการอนุรักษ์ดินและน้ำ	☐ ประกันรายได้เกษตรกร

4.2 ด้านการครองชีพ ( ) ไม่ต้องการ ( ) ต้องการ

- จัดหาแหล่งน้ำเพื่อการบริโภค
- จัดหาแหล่งน้ำเพื่อการอุปโภค
- จัดสร้างสถานีอนามัย / เพิ่มอัตราค่าจ้างของเจ้าหน้าที่
- จัดสร้างและซ่อมแซมถนน

5. ทักษะของเกษตรกร

5.1 ท่านคิดจะเปลี่ยนแปลงพื้นที่ปลูกพริกหรือไม่

- ไม่แน่ใจ   ไม่เปลี่ยน   เปลี่ยน

5.2 ประเภทของการเปลี่ยนแปลง

- เพิ่มพื้นที่เพาะปลูก เพราะ _____
- ลดพื้นที่เพาะปลูกลง เพราะ _____
- เลิกปลูก เปลี่ยนเป็นพืช _____ เพราะ _____
- พืช _____ เพราะ _____

พืชที่ท่านคิดจะปรับเปลี่ยนต้องการให้รัฐช่วยเหลืออย่างไร

1. พืช _____ 2. พืช _____ 3. พืช _____ 4. พืช _____

☐ จัดหาพันธุ์พืชที่ดี	☐ ปรับสภาพพื้นที่ทำการเกษตรโดยรัฐช่วยออกครึ่งหนึ่ง
☐ ประกันรายได้ขั้นต่ำ	☐ จัดหาแหล่งเงินทุนที่อัตราดอกเบี้ยต่ำ
☐ รับจำนำผลผลิต	☐ ระยะเวลาปลอดหนี้ช่วงที่ยังไม่ได้ผลผลิต
☐ จัดหาตลาดกลางใกล้แหล่งผลิต	☐ จัดหาแหล่งน้ำเพื่อการเกษตรโดยรัฐช่วยออกค่าใช้จ่ายครึ่งหนึ่ง
☐ จัดหาปุ๋ย ยา ใน ราคาอุดหนุน	☐

6. แนวคิดในการเพิ่มผลผลิตพริก (ต่อไร่) ได้แก่

☐ เปลี่ยนพันธุ์ใหม่	☐ เพิ่มปุ๋ยอินทรีย์	☐ ปรับปรุงบำรุงดิน	☐ เปลี่ยนพื้นที่ปลูกใหม่
☐ เพิ่มปุ๋ยเคมี	☐ ลงทุนจัดหาแหล่งน้ำ	☐ ใช้ฮอร์โมนเพิ่ม	☐ เพิ่มพื้นที่ปลูก
☐ _____	☐ _____		

7. กรณีรัฐบาลมีนโยบายให้ท่านปรับเปลี่ยนพืชที่รัฐส่งเสริมให้ปลูก รัฐควรให้การสนับสนุนช่วยเหลืออย่างไรบ้าง เช่น

☐ จัดหาพันธุ์พืชที่ดี	☐ ปรับพื้นที่เกษตร โดยรัฐช่วยออกครึ่งหนึ่ง
☐ ประกันรายได้ขั้นต่ำ	☐ ปรับสภาพพื้นที่โดยรัฐช่วยออกให้ทั้งหมด
☐ รับจำนำผลผลิต	☐ จัดหาแหล่งเงินทุนที่อัตราดอกเบี้ยต่ำ
☐ ระยะเวลาปลอดหนี้ช่วงที่ยังไม่ได้ผลผลิต	☐ จัดหาแหล่งน้ำเพื่อการเกษตร โดยรัฐช่วยออกค่าใช้จ่ายกึ่งหนึ่ง
☐ จัดหาปุ๋ย ยา ในราคาอุดหนุน	☐ จัดหาตลาดกลางใกล้แหล่งผลิต

8. กรณีถ้ารัฐมีนโยบายให้ลดพื้นที่ปลูกพริก ท่านสามารถสนองนโยบายรัฐได้หรือไม่

ได้

9.1 ถ้าได้มีเงื่อนไขหรือไม่ ไม่มี มี

9.2 ถ้ามีเงื่อนไขต้องการให้รัฐช่วยอย่างไร

- ชดเชยรายได้ที่ขาดหายไป
- ปรับสภาพพื้นที่รองรับการปลูกพืชชนิดใหม่
- จัดหาแหล่งรับซื้อผลผลิตชนิดใหม่
- สนับสนุนพันธุ์พืชชนิดใหม่
- จัดสร้างแหล่งน้ำเพื่อการเกษตร
- จัดหาแหล่งเงินทุนอัตราดอกเบี้ยต่ำ
- จัดตั้งกลุ่มเกษตรกร/สหกรณ์
- จัดอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับพืชชนิดใหม่
- _____

ไม่ได้

9.3 ถ้าไม่ได้เพราะมีพื้นที่ปลูกจำกัด ขาดแคลนเงินทุน

ทำให้รายได้ลดลง/ขาดรายได้ อายุมากแล้ว

_____ _____

_____ _____

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ	นายพรชัย ชัยสงคราม
วันเดือนปีเกิด	2 กุมภาพันธ์ 2519
วุฒิการศึกษา	ปีการศึกษา 2541: วิทยาศาสตร์บัณฑิต มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ปีการศึกษา 2545: วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
ตำแหน่ง	นักวิชาการเกษตรชำนาญการ กรมพัฒนาที่ดิน
ผลงานทางวิชาการ	

พรชัย ชัยสงคราม. "การเปิดรับรายการโทรทัศน์ทางการเกษตรของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายอำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด" วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (เกษตรศาสตร์) มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2545.

ประสบการณ์ทำงาน	2546 เจ้าหน้าที่วิเคราะห์นโยบายและแผน 4
	2550 นักวิชาการเกษตรปฏิบัติการ
	2552 นักวิชาการเกษตรชำนาญการ